

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ARAP DİLİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

133961

TÜRKİYE'DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ AÇISINDAN
"İMAM HATİP LİSELERİ İÇİN ARAPÇA" ADLI
DERS KİTABI SERİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
İbrahim POLAT

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Musa YILDIZ

Ankara-2003

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne

İbrahim POLAT'a ait T¼rkiye'de Arapça Öğretimi Açısından "İmam Hatip Liseleri İçin Arapça" Adlı Ders Kitabı Serisinin Değerlendirilmesi adlı çalışma, j¼rimiz tarafından Arap Dili Eğitimi Bilim Dalında Y¼KSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Prof. Dr. Bedrettin Aytaç

Üye
Doç. Dr. Musa YILDIZ (Danışman)

Üye
Yard. Doç. Dr. Cihaner AKÇAY

ÖZET

Giriş, sonuç, dört bölüm ve bir ekten oluşan bu çalışma, genelde yabancı dil öğretiminde takip edilen yaklaşım, yöntem, teknik ve önemli bir yere sahip olan ders kitapları ile destekleyici-tamamlayıcı materyallerin dil öğretimindeki işlevine bir açıklık getirmektedir. Özelde ise “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisinin Arapça öğretimine katkılarını belirlemekle beraber söz konusu ders kitabının destekleyici-tamamlayıcı materyallerinin yapısını ve özelliklerini inceleyip gerekli görülen yerlerde önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır.

Giriş bölümünde, çalışmanın önemi, amacı ve alanı üzerinde durulmuştur.

Birinci bölümde, Türkiye’de Arapça öğretimi, dilin tanımı, Türkiye’de Arapça öğretiminin tarihsel gelişimi, Türkiye’de Arapça öğretiminin bugünkü durumu başlıklar hâlinde ele alınmaya çalışılmıştır.

İkinci bölümde, yabancı dil öğretim yöntemleri geleneksel, duyuşsal ve bilişsel olmak üzere üç başlık altında işlenmiş, başlıca dil öğretim yöntemleri, yaklaşım, tasarım ve uygulama açısından değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde, yabancı dil öğretiminde ders kitabı değerlendirmesi ele alınarak, dil öğrenim/öğretim sürecinde önemli sayılan bazı unsurlar, izlenim tasarımı ve çeşitleri, genel olarak ders kitabı ve destekleyici-tamamlayıcı materyallerde bulunması gereken özellikler üzerinde durulmaya çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde, “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisinin inceleme ve değerlendirmesi yapılmış, söz konusu kitabın genel bir tanıtımından sonra, düzenlenen öğrenci ve öğretmen anketlerinin sonuçları değerlendirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

Sonuç bölümünde, çalışmanın genel bir değerlendirmesi yapılarak, varılan sonuçlar sıralanmıştır.

Ek 1’de öğrenci ve öğretmenlere uygulanan anketler verilmiştir.

ABSTRACT

This study, which consists of an introduction, a conclusion, four chapters and an appendix, aims at finding out contributions of “Arabic for Imam Hatip High Schools” textbook series to Arabic language education in Turkey. The study examines the structure and characteristics of supportive-supplementary materials of the above-named textbook series and makes suggestion when it is required.

In the Introduction, the importance of the study, its aim and its scope are emphasised.

Chapter One tries to investigate the education of the Arabic in Turkey, the definition of the language and the historical development of the education of Arabic in Turkey and its condition.

In Chapter Two, the methods of foreign language education are divided into three groups, as cognitive, affective and the principal methods of foreign language education are studied from the points of approach, design and application.

Chapter Three observes the role of the textbook in foreign language education. Some elements which are considered important in the process of foreign language education, the design of syllabus, and its types, the characteristics that are required to be found in a textbook and materials are examined in the same chapter.

Chapter Four examines and investigates the textbook series “Arabic for Imam Hatip High Schools”. After a short information about this book, the questionnaires which were made among students and teachers are examined and some suggestions are made.

In Conclusion, this study examined again and results are ordered.

The Appendix One presents the questionnaires which were made among students and teachers.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR CETVELİ	vii
TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ	viii
TABLO VE ŞEKİLLER CETVELİ	ix
ÖNSÖZ	x

GİRİŞ

0.1. Çalışmanın Önemi	1
0.2. Çalışmanın Amacı	3
0.3. Çalışmanın Alanı	3

I.BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ

1.1. Dil ve Yabancı Dil Öğretimi	5
1.2. Türkiye'de Arapça Öğretiminin Tarihsel Gelişimi	8
1.3. Türkiye'de Arapça Öğretiminin Bugünkü Durumu	9

II. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

2.1. Yöntem	12
-------------------	----

2.1.1 Geleneksel Yöntemler	15
2.1.2. Bilişsel Yöntemler	18
2.1.3. Duyuşsal Yöntemler	20

III. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE DERS KİTABI DEĞERLENDİRMESİ

3.1. Dil Öğrenim Sürecinde Önemli Bazı Unsurlar ve Bunların Rolü	23
3.1.1. Ders Kitabının Rolü	23
3.1.2. Öğrencinin Rolü	25
3.1.3. Öğretmenin Rolü.....	25
3.2. İzlenç Tasarımı	26
3.3. İzlenç Türleri	28
3.3.1. Yapısal İzlenç	28
3.3.2. Durumsal İzlenç	29
3.3.3. İşlevsel-Kavramsal İzlenç	30
3.3.4. Beceri Odaklı izlenç	30
3.3.5. İçerik Odaklı İzlenç	31
3.3.6. Görevsel İzlenç	31
3.4. İzlenç Formatları	32
3.5. Materyaller	33
3.5.1. Ders Kitabı Serisinin Destekleyici-Tamamlayıcı Materyalleri	35
3.5.1.1. Destekleyici-Tamamlayıcı Görsel Materyaller	36
3.5.1.2. Destekleyici-Tamamlayıcı İşitsel Materyaller	37
3.5.1.3. Destekleyici-Tamamlayıcı Görsel-İşitsel Materyaller	37
3.6. Genel Olarak Dil Öğretiminde Kullanılan Materyallerde Bulunması	
Gerekli Özellikler	38
3.7. Otantik Materyaller	39
3.8. Genel Olarak Ders Kitabında Bulunması Gerekli Özellikler	40
3.9. Arapça Ders Kitaplarında Bulunması Gerekli özellikler	42

IV.BÖLÜM

“İMAM-HATİP LİSELERİ İÇİN ARAPÇA” ADLI DERS KİTABI SERİSİNİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1. Verilerin Toplanması	45
4.2. “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” Adlı Serinin Genel Tanıtımı	47
4.3. Verilerin Çözümlemesi	75
4.3.1. Öğrenci Anketinden Edinilen Verilerin çözümlemesi	77
4.3.1.1. Fiziksel Özellikler	77
4.3.1.2. İçerik	78
4.3.1.3. Dinleme Anlama	80
4.3.1.4. Sözlü Anlatım	82
4.3.1.5. Dilbilgisi	84
4.3.1.6. Okuma Anlama	85
4.3.1.7. Yazılı Anlatım	86
4.3.1.8. Sözcük Bilgisi	88
4.3.2. Öğretmen Anketinden Edinilen Verilerin Çözümlemesi	91
4.3.2.1. Yazar Hakkında	92
4.3.2.2. Biçim ve Tasarım	92
4.3.2.3. Başlıklar	95
4.3.2.4. Resimler	96
4.3.2.5. Tablolar, Grafikler ve Şemalar	99
4.3.2.6. Yazı Türü ve Puntolar	101
4.3.2.7. Dil ve Yazılı Anlatım	103
4.3.2.8. Metinler, Diyaloglar	104
4.3.2.9. Örnekler	107
4.3.2.10. Öğretim Yöntem ve Teknikleri	110
4.3.2.11. Değerlendirme	113
4.4. Veri sonuçları ve İncelemelere Göre “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” Adlı Seri İçin Öneriler	120

SONUÇ	125
KAYNAKÇA	129
EK.1.	132
ÖĞRENCİ ANKETİ	132
ÖĞRETMEN ANKETİ	138

KISALTMALAR CETVELİ

Çev : Çeviren

Ed. : Editör

G.E.F. : Gazi Eğitim Fakültesi

G.Ü. : Gazi Üniversitesi

Gör. : Görevlisi

M.E.B.: Milli Eğitim Bakanlığı

Öğr : Öğretim

Doç. : Doçent

Dr. : Doktor

Yard. : Yardımcı

vb. : ve benzeri

s. : Sayfa

TRANSKRİPSİYON SİSTEMİ

Bu çalışmada, aşağıda verilen transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır:

Sesliler:

آ ، ا ، اَ : â ; اِ : î ; اُ : û   اَ : e (kalın okunan harflerde a)
 اِ : i   اُ : u

Sessizler:

ء : ' , ب : b , ت : t , ث : s , ج : c , ح : h , خ : h , د : d , ذ : z , ر : r , ز : z ,
 س : s , ش : ş , ص : ş , ض : d , ط : t , ظ : z , ع : ' , غ : g , ف : f , ق : k ,
 ك : k , ل : l , م : m , ن : n , و : v , ه : h , ي : y .

Yukarıda verilen transkripsiyon sisteminden farklı olarak:

a. Harf-i ta'rîfler, cümle başında da küçük harfle yazılmıştır. Örneğin: el-Mecelle, el-Kâhire, el-Kitâb.

b. Harf-i ta'rîf ile gelen kelimelerin başındaki şemsî harflerin okunuşu belirtilmiştir. Örneğin: eş-Şekâ'iku'n-Nu'mâniyye.

c. İzâfet terkibi şeklinde bulunan ibarelerde (şahıs adı, kitap adı vb.) ve vasl gerektiren yerlerde muzâf ve muzâfun ileyh'in irâbı yazıda gösterilmiştir. Örneğin: Şerhu'r-Risâleti'l-Vad'iiyye.

TABLO VE ŞEKİLLER CETVELİ

Şekil 4.1. Ders Kitabı Seçiminde İki Önemli Kavram	46
Tablo 4.2. Ünite ve Ders Konuları Karşılaştırması	51
Tablo 4.3. Öğrenci Anketi Verilerinin İstatistiksel Dökümü	90
Tablo 4.4. Öğretmen Anketinin İstatistiksel Dökümü	117

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın amacı, 4306 sayılı yasa gereği ilköğretimin zorunlu ve kesintisiz sekiz yıl olmasından sonra İmam-Hatip Liselerinin aldıkları yeni statüye uygun olarak, İmam-Hatip Liselerinde yaygın bir şekilde okutulmaya başlanan “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisini Türkiye’deki Arapça öğretimi bağlamında biçim ve içerik açısından değerlendirmektir.

Girişte çalışmanın önemi, amacı ve alanı belirtilmiştir. Birinci bölümde, Türkiye’de Arapça öğretimi başlığı altında, dilin tanımı, Türkiye’de Arapça öğretiminin tarihsel gelişimi ve bugünkü durumu ele alınmıştır.

İkinci bölümde, yabancı dil öğretim yöntemlerinin değerlendirilmesi başlığı altında, dil öğretim yöntemlerinin yaklaşım, tasarım ve uygulama açısından değerlendirilmesine çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde, yabancı dil ders kitabı değerlendirmesine yer verilmiştir. Bu başlık altında, dil öğrenim/öğretim sürecinde önemli olan bazı unsurlar ile izlençe tasarımı ve çeşitleri, genel olarak ders kitabında bulunması gereken özellikler ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı serinin inceleme ve değerlendirmesi yapılmıştır. İnceleme ve değerlendirme kapsamında, söz konusu ders kitabının genel bir tanıtımı, ders kitabının değerlendirilmesi amacıyla düzenlenmiş, öğrenci ve öğretmen anketlerinin sonuçları ve öneriler bulunmaktadır.

Sonuçta, çalışmada elde edilen kanaatler yer almıştır.

Bu çalışmamda her türlü yardımda bulunan çok değerli hocam Doç. Dr. Musa Yıldız’a teşekkürü bir borç bilirim. Yapılan anket çalışmalarına katkıları olan değerli meslektaşlarıma şükranlarımı sunarım.

Ankara 2003

İbrahim POLAT

GİRİŞ

Giriş kısmı çalışmanın önemi, amacı ve alanını kapsamaktadır.

0.1. Çalışmanın Önemi

Türkiye’de İmam-Hatip Liselerinin işlevi gerekli din görevlisinin yetiştirilmesidir. Bu işlevini ne derecede yerine getirdiği ya da getirebildiği tartışmalıdır. İmam-Hatip Liselerinin bu işlevini yerine getirebilmesi, içinde bulunduğu eğitsel sorunların irdelenmesi ve giderilmesi ile ilintilidir. Bu amaç doğrultusunda üzerinde durulması gerekli bir sorun da İmam-Hatip Liselerinde Arapça öğretimidir.

Yusuf Ziya Bildirici’nin Ankara Üniversitesinde 1987 yılında hazırladığı “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkiye’de Arapça Öğretimi” adlı yüksek lisans tezi, Mahmut Karaca’nın Uludağ Üniversitesinde 1992 yılında hazırladığı “İmam-Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi ve Arapça Ders Kitaplarının Tahlili” adlı yüksek lisans tezi, Osman Uygun’un 1994 yılında hazırladığı “İmam-Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi” adlı yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesinde Azmi Yüksel’in başkanlığında M. Akif Kireççi ve İbrahim Özay tarafından 1994 yılında hazırlanan “Orta Öğretimde Arapça Öğretiminin Yapı ve Sorunları” adlı araştırma-inceleme, Yusuf Karataş’ın Gazi Üniversitesinde 2001 yılında hazırladığı “Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından al-‘Arabiyyatu li’l-Ḥayāt Ders Kitabının Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezi, Emin Cihan Üzüm’ün Gazi Üniversitesinde 2001 yılında hazırladığı “Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından al-‘Arabiyya li’n-Nāşi’in Ders Kitabının Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezi ve Mücella Cangir’in Gazi Üniversitesinde 2002 yılında hazırladığı “İmam-Hatip Liselerinde Arapça Öğreniminde Karşılaşılan Sorunlar” adlı yüksek lisans tezi, bu alanda yapılan akademik çalışmalar olarak bulunmaktadır.

Ömer Demircan tarafından 1988 yılında yayımlanan “Dünden Bugüne Türkiye’de Yabancı Dil” adlı kitap Arapça öğretiminin tarihsel gelişimi hakkında bilgi vermekte, Candemir Doğan tarafından 1989 yılında yayımlanan “Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretim Metot ve Teknikleri” adlı kitap ile Cihaner Akçay tarafından çevirisi yapılan “Arapça Öğretim Metotları” adlı kitap Arapça öğretimine katkı amacıyla bir ışık tutmaktadır.

Bütün bu sayılan akademik çalışmalar Arapça öğretiminin sorunları, Arapça öğretiminde geline noktanın istenilen düzeyde ve yeterli olmadığını vurgulamaları ile birlikte çeşitli öneriler de sunmuşlardır.

Ülkemizde gerçekleştirilmeye çalışılan eğitimde ders kitapları önemli bir yere sahiptir. Yabancı dil öğretiminde de bu önem bulunmaktadır. Diğer ders materyallerinin olmadığı ya da olanların yaygın olarak bulunamadığı Arapça öğretiminde ise ders kitabı tek başına bir ders materyali olmaktadır.

Ülkemizde ilköğretimin sekiz yıllık kesintisiz ve zorunlu eğitime dönüştürülmesi ile diğer meslek liselerinde olduğu gibi İmam-Hatip Liselerinin de orta bölümlerinin kapanmasına sebep olmuştur. İmam-Hatip Liselerinde bir yılı hazırlık sınıfı olmak üzere toplam dört yıllık lise eğitimi verilmektedir. Ülkemizde bulunun Arapça ders kitapları, daha önceki İmam-Hatip Liselerinin statüsüne uygun olarak, yedi yıllık bir eğitim sürecini öngörür şekilde hazırlanmıştır. “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisi ise yeni eğitim süreci göz önüne alınarak hazırlanmış ve yayımlanmıştır.

“Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça Adlı Ders Kitabı Serisinin Değerlendirilmesi” adlı bu çalışma ile genelde Türkiye’de, özelde ise İmam-Hatip Liselerinde Arapça öğretimine bir katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

0.2. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de İmam-Hatip Liselerinde okutulan “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisinin biçim ve içerik açısından değerlendirmek, serinin yeterli ve yetersiz yönlerini ortaya koyarak Türkiye’de Arapça öğretimine katkıda bulunmaktır.

Arapça öğretiminde önemli bir yere sahip olan ders kitaplarının içermesi gereken özellikler, destekleyici-tamamlayıcı materyaller incelenecek bunların öğretimdeki önemi belirtilecektir.

“İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisinin uyguladığı yöntemin yabancı dil öğretimindeki yeri belirlenecek, düzenlenen anket sonuçlarından ve değerlendirmelerden yola çıkılarak gerekli görülen yerlerde çözüm önerilerinde bulunulacaktır.

0.3. Çalışmanın Alanı

Bu çalışmanın alanı Doç. Dr. Mehmet Zeki Aydın, Yard. Doç. Dr. Gökhan Sebati Işkın, Yard. Doç. Dr. Galip Yavuz, Öğr. Gör. Mustafa Kelebek tarafından hazırlanan “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisi ile sınırlandırılmıştır.

Belirlenen amaca ulaşılması için uygulanacak anketler, Ankara ili sınırları içerisinde bulunan Tefvik İleri İmam-Hatip Lisesi, Mamak İmam-Hatip Lisesi, Hacı Bayram İmam-Hatip Lisesi ve Kırıkkale ili sınırları içerisinde bulunan Merkez İmam-Hatip Lisesinde görev yapan Arapça Meslek Dersleri öğretmenleri ve öğrencileri tarafından cevaplandırılacaktır. Bu çalışmalar için İmam-Hatip Liselerinin seçilmesindeki amaç, Arapça öğretiminin Arapça Meslek Dersi adı

altında bu okullarda öğretiliyor olması ve “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisinin bu okullarda okutuluyor olmasıdır.

Öğretmen ve öğrenci anketi ile ihtiyaç ve beklentiler belirlenmeye çalışılacaktır.

Değerlendirmeler, düzenlenen anket sonuçlarına dayandırılacaktır.

I.BÖLÜM

TÜRKİYE'DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ

Bu bölüm, dilin tanımı, Türkiye'de Arapça öğretiminin tarihsel gelişimi ve bugünkü durumunu içermektedir.

1.1. Dil ve Yabancı Dil Öğretimi

Yabancı dil öğrenim/öğretim, yaklaşım, yöntem ve teknikleri, dil tanımlamalarına, ana dil, ikinci dil ve yabancı dil kavramlarına, bu kavramların ilişki ve etkileşimine bağlı olarak çeşitlilik arz etmekte olup bu kavramlar tanımlanmaya çalışılacaktır.

Dil: Dilbilim kitapları, sözlükler ve ansiklopedilerdeki dil tanımlamaları çeşitlilik arz etmektedir. Dil için yapılan tanımlamalar, insan, toplum, kültür ve eğitimle bağlantılı bir öge olan dilin yapısal görünümünün çok karmaşık olması nedeni ile değişiklik göstermekte ve üç yüz elliden fazla tanıma ulaşmaktadır (Doğan, 1989:11). el-Hûlî (2000:1) dili; o dili konuşan bir topluluğun bireyleri arasında karşılıklı düşünce ve duygu alışverişinde bulunmak için kullanılan sesli sembollerin oluşturduğu keyfi bir sistem şeklinde tanımlamaktadır. Dilin tanımlanması yapılırken, kuş dili, karınca dili, arı dili, sayıların dili, bilgisayar dili vb. tanımlamalar hatırlatıldıktan sonra, gerçekte dil; diğer yaratıklardan sadece insana özgü bir olgudur denilmektedir (Hablas, 1994:17). Diğer bir tanımlamada, insanı diğer yaratıklardan ayıran, yerini ve değerini belirleyen, insan nitelikli, bir anda düşünilemeyecek kadar çok yönlü olan, her açıdan başka bir niteliği ortaya çıkan, kişisel ve toplumsal özellikler taşıyan, hem doğuştan olan hem de içinde bulunulan

toplum içerisinde edinilen, iletişim aracı olarak kullanılan bir olgudur şeklinde yapılmaktadır (Doğan, 1989:9). Dile, çeşitli özellikleri göz önünde bulundurarak Aksan (1995:55) düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü ve çok gelişmiş bir dizgedir tanımlamasını getirmektedir.

Doğan (1989:10) dilin ortaya çıkışını, taşıdığı unsurlar bakımından anlam, zaman ve ses benzeri birimlere bağlamaktadır. Humbolt'un dili, sürekli bir değişme ve gelişme içerisinde bulunan bir varlık olarak belirtmesinden ve Porzig'in dilin ispatlanmasına gerek duyulmayacak şekilde zaman akışı içerisinde değişime uğradığı olgusundan hareketle ve bu doğal değişim sürecinde, siyasi ve kültürel unsurların etkisiyle lehçeler, gündelik dil, özel dil, yüksek dil gibi söz konusu dilden bağımsız gelişmiş dil türleri ortaya çıkmıştır (Üzüm, 2001:5)

Ortaya çıkan bu sistemi dilbilimciler, bir ulusun dil birliğinin yazıyla ilişkili olmayan ve çeşitli söyleniş özellikleri taşıyan konuşma dili ve konuşma dilinin yazıya geçirilmiş durumdaki hâli olan yazı dili, olmak üzere ikiye ayırmaktadırlar (Karataş, 2001:4).

Yazı dili, bir geleneği, kendine özgü kuralları, biçimleri olan bir lehçe üzerine kurulmuş, ortak olarak yazışmalarda kullanılan, okul kitaplarında, bilim ve sanat yapıtlarında kullanılan dildir (Aksan; 1995:86).

Konuşma dili yazı dili ayrımı bütün dillerde bulunabildiği gibi Arap dilinde de vardır. Arap dilinde yazı dili, fusha, klâsik Arapça ve Kur'an Arapçası adlarıyla tanınmakta olup, basit kullanım farklılıklarıyla beraber İslamıktan önce Arabistan'da konuşulan lehçelerden ve lehçe sınırlarını aşan bir tür şiir dilinden çıkan, kutsallık niteliğinden dolayı değişikliklere karşı bir tür korunmalı olarak bütün Arap dünyasında tek şekildedir. Arapça yazı dili, Ku'an, edebiyat, bilim dili olarak yazılı anlatımda, gazete, dergi, radyo ve televizyonda, hutbelerde ve bazı tiyatrolarda kullanılmaktadır (Karataş, 2001:5). Sözvarlığı ve sesletim benzerliği ile beraber her Arap ülkesine göre değişiklik gösteren 'âmmiyye adıyla bilinen konuşma dili,

Ortadoğu'dan Kuzey Afrika'ya kadar yayılmış geniş bir coğrafyada, Arabistan Yarımadası, Irak, Suriye, Mısır ve Mağrib lehçe öbeğine ayrılmış şekildedir (Üzüm, 2001:6).

Ana Dil: Ana dil, kişinin doğal çevresinden, o dilin konuşulduğu aile ve toplum içerisinde ilk olarak edindiği, hayatında özel bir yere sahip olan dildir. Ana dil, kişinin çevresine bu pencereden bakarak, varlıkları, durumları aynı anlama ve anlatma yoluyla adlandırıp, kendine özgü evrene bakış ve evreni anlatış biçimiyle, biyolojik bir varlıktan sosyal bir varlık hâline dönüşünü sağlayan bir olgudur (Doğan, 1989:15).

Evrene bakış ve evreni anlatış biçimi, kişinin diğer bir dili öğrenmesinde etken rol oynamaktadır. Bu biçim, hedef dile ne kadar yakın olursa hedef dilin öğrenimi de o denli kolaylaşmakta, aksi durumlarda zorluklar oluşmaktadır.

İkinci Dil: Ana dilden ve yabancı dilden ayrı olarak yaygın olmamakla birlikte ikinci dil kavramı da küreselleşme paralelinde yerini bulmaktadır. Ana dilden farklı olarak ikinci dil, ana dil kapasitesi oluştuktan sonra, ana dil gibi doğal dil kültürü çevresinde ya da özel bir dil çevresinde, yaşanarak, ilişki, kültür, öğretim aracı vb. olarak kullanılmak amacıyla öğrenilen dildir (Doğan, 1989:16).

Çeşitli ülkelerde resmi dil olarak kabul gören dil, ya da ulusal dil ikinci dil, bundan önce kişinin ailesinden edinmiş olduğu dil ise ana dildir.

Yabancı Dil: Yabancı dil, ana dil ve ikinci dilden ayrı olarak bilinçli bir şekilde kişinin ilk ve doğal çevresinin dışında öğrendiği/öğretildiği dildir (Doğan, 1989:17).

Yabancı Dil Öğretimi: Yabancı dilin öğrenilmesi, ana dil ve ikinci dil öğrenim süreçlerinin daha sonralarında başladığından aynı kolaylıkta oluşamaz. Bu nedenle yabancı dil öğreniminde çeşitli sorunlarla karşılaşmalar süregelmiştir. Yabancı dil öğrenen kişi, ana dili ile edinmiş olduğu düşünme mantığı paralelinde

yada karşıtı bir düşünme mantığını kavraması gerekmektedir. Bu kavrama, yabancı dil konuşuru toplumun düşünce, davranış, inanç, deneyim, kültür, sosyal yapı gibi özelliklerini de kapsamalıdır (Doğan, 1989:17).

Yabancı dil öğretimi dört temel becerinin işlevsel bütününden oluşmaktadır. Bu dört temel beceri okuma anlama, dinleme anlama, konuşma ve yazılı anlatım becerileridir (Aydın, 1998:297). Yabancı dil öğreniminde, kolaydan zora, basitten karmaşığa, soyuttan somuta gidilmeli, uygun yaklaşım, yöntem ve tekniklerin seçilerek öğrenene iletişim yetisinden de öteye bir iletişim alanı oluşturmalıdır.

Bunlarla birlikte yabancı dil öğretiminde yöntem, eğitim araçları, eğitim ortamı ve öğretim tekniği olmak üzere dört unsurun bulundurulması gereklidir (Üzüm, 2001:8).

1.2. Türkiye’de Arapça Öğretiminin Tarihsel Gelişimi

Türklerde Arapça öğretimi, Karahanlılar’ın (969-1212) halkıyla birlikte İslam dinini kabul ettikleri tarihe kadar gitmektedir. Daha öncelerden de kişisel iletişim, Türkler ve Araplar arasında ve Türklerle Arapların Çinlilerle olan savaşlarında bulunmaktadır (Doğan, 1989:51). Bu tarihten sonra Arapça Türkler arasında aşama aşama yayılmaya başlamış, Kur’an’ın Türkçe tercümeleleri Uygur-Arap harfleriyle yazılmış, Gazneliler (963-1187) devletinin kurucusu Gazneli Mahmut, Arapçayı resmî dil olarak kabul etmiş, böylece bundan sonra verilen eserler de genellikle Arapça olmuştur. Alparslan’ın veziri Nizamülmülk tarafından Bağdat’ta kurulmuş Nizamiye Medresesinin öğretim dili Arapça olmuş, Osmanlılarda 1331 tarihinde Orhan Gazi tarafından İznik’te kurulan ilk medrese ile Arapça eğitimi Tanzimat Fermanına (1839) kadar sürmüştür (Üzüm, 2001:9). Osmanlılarda medreselerde öğretilen Arapça, Sıbyan mekteplerinde de temel derslerden biri olmaktadır (Cangir, 2002:5).

Osmanlı medreselerinde yapılan Arapça öğretiminin amacı genellikle İslam dininin kaynak kitapları ile ilmî kültür eserlerini okuyarak anlamaktır ki bu sebeple Arapça öğretimi kolaydan zora doğru bir dizi Arapça sarf (morfoloji), nahiv (sözdizimi) kitabının öğretilmesi ya da ezberletilmesi yoluyla yapılmaktadır. Medreselerde okutulan kitapların konusu klâsik Arap dili gramerini içermekte olup öğretimde tümünden gelim dilbilgisi ve dilbilgisi-çeviri yöntemi uygulanmakla birlikte takip edilen yöntem ve kitapların kesinliği şüpheli olup, müderrislerin kişisel yetenek ve tercihleri öne çıkmaktadır. Okutulan başlıca kitaplar, Emsile, Bina, Maksûd, ‘İzzi, Merâh, Şâiye, benzeri sarf kitapları ile ‘Avamil, İzhar, Kâfiye, el-’Âcurrumiyye, el-Misbâh, Elfiye, Muğni’l-Lebîb benzeri kitaplar olup, bunlardan sonra bedi’i, beyân ve me’âni konularını içeren Mutavvel, Miftahu’l-‘Ulûm benzeri belâgat kitaplarıdır (Doğan, 1989:53).

Tarihsel gelişimi çerçevesinde Osmanlı medreselerindeki Arapça öğretiminin özellikleri;

- Ezber derecesinde olması, zeki ve belleği güçlü öğrencilerin başarılı olması,
- Dilbilgisi kuralları için sadece tek bir örnekle yetinilmesi,
- Alıştırma ve pekiştirme çalışmalarının yapılmaması,
- Dilbilgisi kuralı açıklamalarının gereğinden çok ya da az olması,
- Dilbilgisi konularının açıklanmasında en zor felsefi mantık problemlerine yer verilmesi,

şeklinde özetlenmektedir (Doğan, 1989:54).

1.3. Türkiye’de Arapça Öğretiminin Bu günkü Durumu

Türkiye’de Arapça öğretimi orta öğretimde İmam-Hatip Liselerinde, yüksek öğretimde İlahiyat Fakülteleri, çeşitli fakültelerin Arap Dili ve Edebiyatı bölümleri ile G.Ü. G.E.F. Arap Dili Eğitimi bölümünde yapılmaktadır. Bununla birlikte 1972

yılında Gazi Eğitim Enstitüsüne bağlı olarak açılan “Devlet Memurları Yabancı Diller Eğitim Merkezi”nde de 1982-1983 öğretim yılı sonunda öğretim programlarına Arapça alınarak Arapça öğretimi verilmektedir (Karataş, 2001:10).

Genel olarak Türk eğitim sisteminin ezbere dayalı olmasının yanında Arapça öğretiminin de ezbere dayalı olarak bu sistemle yürütmesi süregelmektedir. Türkiye’de yapılan Arapça öğretiminin çoğunlukla, klâsik bir yöntem olan, sadece yaşamayan diller için uygun görülen dilbilgisi-çeviri yöntemi ile sürdürüldüğü gözlemlenmektedir. Türkiye’de din eğitimi Osmanlı eğitim sistemi etkisinde ilerlemiş, bu paralelde Arapça öğretimi de aynı yolu izlemiştir (Uzunoğlu, 2003:8). Ancak bu süreç sonunda beklenen sonuç elde edilememektedir. Yapılan araştırmalar bu başarısızlığın % 82 oranında yöntem, kitap ve öğretmen yetersizliğinden kaynaklandığını ortaya koymaktadır (Doğan, 1989:58).

Arapça öğretiminde klâsik bir yöntem olan ve sadece yazı dilinin öğretilmesinin kaçınılmaz olduğu dilbilgisi-çeviri yöntemine karşılık G.Ü. G.E.F. Arap Dili Eğitimi Ana Bilim Dalında 1992 yılından bu yana Azmi Yüksel tarafından III. sınıfın birinci ve ikinci yarıyılında 2 kredilik Arapçanın Lehçeleri adı altında Mısır Konuşma Dili ağırlıklı olarak konuşma dili öğretimi yapılmaktadır (Üzüm, 2001:12).

Yabancı dil öğretiminde başarı elde edilebilmesi için, yabancı dil açısından kim, kime, neyi, nasıl, niçin sorularının cevaplandırılması gerekmektedir. Arapça da Türkler için bir yabancı dildir ve başlangıç düzeyinde diğer diller nasıl öğretiliyorsa Arapça da öyle öğretilmelidir (Aydın, 1998:284).

Arapça öğretiminde dört temel dil becerisinden birine ağırlık verilebilmekle birlikte bu becerilerin birbirine bağlı olduğu gözden kaçmamalıdır. Bir kişi yabancı dili günlük iletişimde kullanmak amacıyla öğreniyorsa bu kişinin öğretiminde dinleme anlama ve sözlü anlatım becerilerine, akademik bir çalışma yapan bir kişinin öğretiminde de okuma anlama becerisine ağırlık verilebilir (Karataş, 2001:12).

Arapça öğretimini başarılı kılacak öğretim programlarının hazırlanmasında göz önünde bulundurulması gerekenler;

- Hangi amaç ve hangi alanda kullanılacağı,
- Öğretim süreci ile ilgili olan öğrenci, öğretmen, yönetici ve denetim elemanlarının kimler olduğu,
- Öğretim yapılacak yerin öğretim şartlarına uygunluğu,
- Öğretimin zamanı,
- Öğrenci ve öğrenme ihtiyacı,
- Hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağı,

gibi maddelerdir. Arapçanın belli yapı, özellik ve fonksiyonlarının bilinerek öğretilecek alan doğru belirlenmeli, Arapça öğreneceklerin ihtiyaçları dinî metin ve kaynak eserleri okumaksa buna uygun öğretim programı ile beceriler öne çıkarılmalı, başka bir alanda Arapçayı kullanacaklar için de o alana uygun öğretim programları ve becerileri öne çıkarılmalıdır (Doğan, 1989:60).

II. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİM YÖNTEMLERİ

Bu bölüm, yabancı dil öğretiminde uygulanan yöntemlerin, arasındaki benzerlik ve farklılıklara değinilmesi amacıyla, geleneksel, bilişsel ve duyuşsal olmak üzere üç ana başlık içermektedir.

2.1. Yöntem

Yabancı dil öğretimi alanında karşılaşılan sorunların çözülmesi ve öğretimin sağlıklı işlemesi için teori, yöntem ve teknikler geliştirilmektedir. Ülkemizde çoğu alanda olduğu gibi, yabancı dil öğretimi alanında da kavram kargaşası gözlemlenmektedir. Teori, yöntem ve teknik gibi kavramlar birbirlerine karışmakta ve birbirlerinin yerlerine kullanılmaktadır. Yabancı dil öğretiminde karşılaşılan ya da karşılaşılabilecek sorunların çözümü üzerinde çalışmalar devam etmekte, bilim ve teknoloji gelişimi paralelinde yeni yöntem ve teknikler geliştirilmekle birlikte, yabancı dil öğretim uzmanları, dilin nasıl öğretilbileceği noktasında yüzde yüz güvenilir olabilecek bir yöntemin bulunmadığını kabul etmektedirler (Doğan, 1989:17).

Yabancı dil öğretim sistemleri, dil ve eğitim teorilerinden doğan yöntemler ve bu yöntemlerin uygulanmasını sağlayan teknik etkinliklerden oluşmaktadır. Yaklaşım, tasarım ve uygulamadan oluşmayan bir yabancı dil öğretim sisteminin düşünülemediği gerçeğiyle birlikte, Rodgers ve Richards yabancı dil öğrenim unsurlarının yöntem başlığı altında yaklaşım, tasarım ve uygulama açısından ele alınması gerekliliğini belirtmektedir (Üzüm, 2001:14).

Yöntem: Yöntem, tümüyle seçilmiş, yaklaşıma dayalı, hiçbir bölümü bir başkasıyla çelişmeyen, dil özelliklerinin düzenli sunuluşu amacıyla oluşturulmuş, öğrenenin yaşına, kültürüne ve ana dil ile yabancı dil arasındaki benzerlik durumuna bağlı olarak değişebilen genel bir tasarımdır (Demircan, 1990:139).

Yaklaşım: Yaklaşım, öğretilmek istenilen konunun özelliklerini belirleyen, dilin doğasına ilişkin olarak dilin öğretim kuramlarını içine alan, yaklaşımlar esas alındığında da yöntemlerin başarısı açısından tartışılabilir olan, uygulayıcıları tarafından tartışmasız kabul edilen varsayımlar topluluğudur (Demircan, 1990:139).

Tasarım: Tasarım, Rodgers ve Richards' a göre yaklaşım ile belirlenen dil ve dil öğrenme görüşlerinin belli bir yönteme dönüştürülmesi ya da öğretime uygulanmasıdır (Demircan, 1990:140). Yabancı dil öğretimi için tasarım uygulamasında, tasarıma etki eden öğretimin içeriği, öğrenci ve öğretmenin rolünün belirtilmesi gereklidir (Karataş, 2001:13).

Uygulama: Uygulama, yabancı dil öğreniminde yapılacak etkinliklerdir. Demircan (1990:40), uygulamanın hem öğretim/öğrenim işlerinin türünü, hem de alıştırmaları destekleyecek; zaman, araç ve yer gibi unsurları kapsadığını belirtir. Bu etkinliklerde, kullanılacak alıştırmaların türleri ve amaçları belirlenir.

Long ve Richards'a göre yabancı dil öğretim/öğrenim sisteminin ilgili üç unsuru ve alt öğeleri aşağıdaki gibidir (Üzüm, 2001:15).

YÖNTEM

A) YAKLAŞIM

1. Dil Kuramı

- Dilbilimsel yeti modeli
- Dilin yapısının temel birimlerinin tanımlanması

2. Dil Öğrenme Kuramı

- Dil öğrenme sürecinin tanımlaması
- Dil öğretiminde başarıyı arttıran etkenlerin tanımlanması

B) TASARIM

1. Dilbilimsel İçeriğin Tanımlanması, İçeriğin Seçimi ve Düzenlenmesine İlişkin Belirlemeler

- Yöntemin genel amaçları
- Yöntemin özel amaçları
- Dilbilim ve/veya konu alanı içeriğinin seçimi ve düzenlenmesindeki ölçüt
- İzlence modeli
- İzlencede yer alacak içeriğin formu

2. Öğrencinin Rolünün Belirlenmesi

- Öğrenciye verilecek görev (işlev) türü
- Öğrencinin, öğrenmenin içeriği üzerindeki kontrolünün derecesi
- Öğrenci gruplarının örnekleme
- Öğrenimde öğrencilerin birbirini etkileyebilme dereceleri
- Öğrencinin bir işleci, icraatçı, başlatıcı, sorun çözümleyici olarak düşünülmesi

3. Öğretmenin Rolünün Belirlenmesi

- Öğretmenin yerine getirmesi gereken işlevlerin türü
- Öğretmenin, öğrenmenin içeriği üzerindeki kontrolünün veya etkisinin derecesi
- Öğretmenin dilbilimsel içeriği belirlemesinin derecesi
- Öğretmen ve öğrenci arasındaki etkileşimin türleri

4. Materyallerin Rolünün Belirlenmesi

- Materyallerin temel amacı
- Materyallerin türü (ders kitabı, işitsel-dilsel araçlar vb.)
- Materyallerin diğer veri kaynakları ile ilişkisi

- Materyallerin öğretmen ve öğrenciye kazandırdıklarına ilişkin tahminler

C) UYGULAMA

1. Öğretim Sistemindeki Tekniklerin ve Alıştırmaların

Tanımlanması

- Dil içeriğini sunmada ve uygulamada öğretmenin başvurduğu teknik ve taktiklerin türleri
- Öğretmenin uyguladığı ya da uygulaması önerilen alıştırma ve aktivitelere yönelik materyallerin türleri
- Sınıf içi uygulamaları desteklemede kullanılan zaman ve mekana göre değişen kaynaklar

Yabancı dil öğretim yöntemleri esas aldıkları yaklaşıma göre üç grupta ele alınmaktadır.

1. Geleneksel Yöntemler: Dil öğretiminde yapısal kuramı takip ederler.
2. Bilişsel Yöntemler: Dil öğretiminde anlamlı öğrenmeyi esas alırlar.
3. Duyuşsal Yöntemler: Dilbilimsel yetinin yanı sıra iletişimsel yetinin de önemini savunurlar. Dilin sözel olan ve olmayan özelliklerinin, işlevlerinin ve kavramlarının verilmesi gereğini savunurlar.

2.1.1. Geleneksel Yöntemler

Bu başlık altında aşağıdaki yöntemler yaklaşım, tasarım ve uygulama açısından ele alınmıştır.

- Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi
- Direkt Yöntem
- Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi

Yaklaşım

Yapısalcı (Biçimsel) bir yaklaşım izleyen yukarıda sayılmış olan yöntemler, dilbilgisi kurallarının ve sözvarlığının öğretilmesini amaçlamışlardır.

Dilbilgisi öğretimi, 2500 yıl boyunca yabancı dil öğretimiyle aynı anlamda kullanılmış, sonraları dilin dilbilgisi kurallarının ayrıntılı bir çözümlemesini içeren, 1840'lardan 1940'lara kadar yabancı dil öğretimine egemen olan Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi ortaya çıkmıştır (Aydın, 1996:4).

Dilbilgisi-Çeviri Yöntemi belli bir öğrenme teorisine gelişmeden daha çok akla dayalı çözümlenmeler, kural öğretme ve karşılaştırmalı çalışmalara yer veren bir yöntem olup Ortaçağda Yunanca ve Latince'nin, Osmanlı medreselerinde de Arapçanın öğretilmesinde ve günümüzde yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Tümünden gelim ve kelime ezberine dayalı olup, dilbilgisi kurallarını ayrıntılı bir şekilde analiz etmekte, metinlerin çevirisinin ve yazı alıştırmalarının yapılması gerekmektedir (Doğan, 1989:73).

Direkt yöntem, Dilbilgisi-Çeviri Yöntemine karşı bir tepki olarak 1950'lerde ortaya çıkmış, öğrenilecek yabancı dilin mantığı ile düşündürerek doğru iletişim kurma becerisini kazandırmayı hedefleyen, temel dil becerilerinin kazandırılmasında dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini sırayla takip eden, çeviri yapılmadan, hedef dilin kullanılmasıyla uygulanan bir yöntemdir (Doğan, 1989:82).

Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi dilin sözlü yönüne, dinlediğini anlama ve konuşma becerilerine öncelik tanıyan davranışçı öğrenme yorumlarından yararlanarak, diyaloglar ve yoğun sözlü alıştırmalar kullanarak dil yapılarını belli bir sıraya göre öğretmeyi hedefleyen, davranışçı psikologlar ile yapısalcı dilbilimcilerin etkisi altında gelişmiş bir yöntemdir (Doğan, 1989:94). Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi, Amerikan askerlerinin yabancı dil öğretiminde kullanılmasından dolayı, ordu yöntemi, duyup-konuşma yöntemi, konuşma yöntemi, dilsel yöntem, işitsel-dilsel yöntem adları ile de tanınmaktadır (el-Hûlî, 2000:7).

Tasarım

Dilbilgisi-Çeviri Yönteminde yazılı dil esas alınıp yalnız bu etkinlik üzerinde durulmaktadır. Bu yöntemde dört temel dil becerilerinden önce okuma anlama becerisi ardından yazılı anlatım becerisi ele alınıp diğer beceriler göz ardı edilmiştir. Dili öğretmek yerine dilbilgisi kuralları olan sarf (morfoloji) ve nahiv (sözdizimi) ayrıntılı şekilde tümdengelim yoluyla öğretilir. Bu kuralların bir uygulaması olarak da çeviri yapılır ve kullanılan cümleler yapay cümleler olup dil kullanım alanı dışında kalan cümlelerdir. Ezbere dayalı bir öğretim yapıp sesletim başlangıçta özet olarak verilir. Bu yöntemle çok sayıda öğrenci hedeflenen kazanımları elde edebilir ve kısa zamanda okuma anlama becerileri gelişir (Doğan, 1989:73).

Direkt Yöntem, Dilbilgisi-Çeviri Yönteminin okuma ve yazma becerisini hedeflemesine karşın, öncelikle dinleme ve konuşma becerisini ön planda tutan bir yöntemdir. Her dört dil becerisine de önem vererek dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini sırasıyla takip ederek uygulamaktadır. Öğrenilecek dilin mantığıyla düşünerek, doğru iletişim kurma becerisini kazandırmayı hedefler. Ana dil kullanımı bu yöntemde bulunmayıp, metinler diyalog şeklinde sunulmaktadır. Dilbilgisi-Çeviri Yöntemindeki dilbilgisi kurallarının tümdengelim yoluyla öğretilmesine karşılık, Direkt Yöntemde dilbilgisi kuralları tümevarım yoluyla öğretilmektedir (Doğan, 1989:82).

Kulak-Dil Alışkanlığı Yöntemi, dilin sözel yanına, dinlediğini anlama ve konuşma becerilerine ağırlık veren bir yöntemdir. Fries ve Lado tarafından sistemleştirilmiş, ordu yöntemi benzeri Michigan yöntemi adıyla da kabul edilmektedir. Her uyarıcıya karşı belli bir tepki olması, etki-tepki bağının kurulması için pekiştiricilerin verilmesi, pekiştirme yoluyla tepkilerin alışkanlığa dönüştürülmesi, alışkanlıkların kazanılması için tekrarın olması ve bu süreçte mekanik ve biçime dayalı etkinlik ve alıştırmaların yapılması görüşünü kabul eden bir yöntemdir (Doğan, 1989:95).

Uygulama

Dilbilgisi-Çeviri Yönteminde, ezberleme yoluyla çeviri teknikleri, yazılı anlatım teknikleri, sözvarlığı çalışmaları vb. uygulamalar bulunmaktadır.

Direkt Yöntemde, soru-cevap, boşluk doldurma, sözvarlığı çalışması, olayların hikaye edilmesi, serbest anlatım, yer değiştirme, ezber ve taklit gibi uygulamalar bulunmaktadır.

Kulak-Dil Alışkanlığı Yönteminde, ezber, taklit, tekrar, mekanik ve biçimsel alıştırmalar, boşluk doldurma, soru-cevap, diyalog hazırlama, dikte çalışmaları vb. uygulamalar bulunmaktadır.

2.1.2. Bilişsel Yöntemler

Bu başlık altında aşağıdaki yöntemler yaklaşım, tasarım ve uygulama açısından ele alınmıştır.

- Sessizlik Yöntemi
- Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi
- Telkin Yöntemi

Yaklaşım

Bilişsel yöntemler, yabancı dil öğreniminin bilinçli bir şekilde gerçekleşmesi gereken süreç olduğu gerçeğinden hareket ederek öğrencinin algılama yeteneğini vurgular.

Sessizlik Yönteminde, öğrenme işlevi öğretme işlevinden önce gelmektedir. Caleb Gattegno'nun otuz beş yıllık bir öğrenme ve öğretme deneyiminden sonra

1963 yılında ortaya koyduğu bu yöntem, bilişsel yöntemlerin ilki olarak kabul edilmektedir (Demircan,1990:208).

Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi, James Asher'in 1965 yılında geliştirdiği, önce duyduğunu anlama ve sonrada zorlama olmaksızın başlangıç düzeyinde, sözlü anlatım becerisini kazandırmayı hedefleyen bir yöntemdir (Demircan, 1990:221).

Telkin Yöntemi, Bulgar psikiyatrist Georgi Lazanov'un 1965'li yıllarda yaptığı uzak doğu gezilerinde, Gurular ve Yogiler üzerindeki inceleme ve araştırmaları sonucunda bulduğu, bir duyuşta bütün hâlinde kavrama şeklinde özetlenebilecek, olağan dışı bir yeteneğin bilimsel temelleri üzerinde geliştirdiği bir yöntemdir (Doğan, 1989:129).

Tasarım

Sessizlik Yönteminde, belli bir müfredat programı olmayıp ders içeriğinin belirlenmesi öğrencinin ilerleme ve ihtiyacına göre oluşmaktadır. Öğretmen bu yöntem uygulamasında kaynaşmayı ve dayanışmayı sağlar. Ana dil hiç kullanılmaksızın öğrenilecek yapı, sözel olmayan anlamlı bir etkileşimle verilir. Öğrenciler verilen bu yapıyla kendilerinde var olan öğrenim becerilerini ortaya çıkarırlar (Karataş, 2001:19).

Tüm Fiziksel Tepki Yönteminde ders, öğrencinin fiziksel tepkide bulunabileceği emir cümleleri ile başlar. Dilbilgisi kuralları tümevarım yoluyla öğrenilir. Sınıf içi etkinliklerde öğretmenin sesi, hareketleri, jest ve mimikleri yeterlidir. İlerleyen aşamalarda sınıftaki nesnelere ve dia, resim, poster gibi araçlardan yararlanılır (Üzüm, 2001:21).

Telkin Yönteminde, sınıflar rahat iletişim kurulacak şekilde, oturma odası görünümünde düzenlenir. En etkili ders aracı olarak müzikten yararlanılır. Öğrenciler rahat koltuklarda oturup, loş bir ışık altında, derinden gelen müzik eşliğinde öğrenimlerini sürdürürler (Doğan, 1989:129).

Uygulama

Sessizlik yönteminde, her biri bir sesi sembolize eden renkli çubuklar kullanılır. Sesletim ve sözvarlığı öğretimi için resim, levha, slayt ve film gibi araçlardan yararlanır.

Tüm Fiziksel Tepki Yöntemi, vücut hareketleri, sesler, jestler ve mimiklerle, derslerin ilerlemesiyle de, resim, nesne, slayt gibi materyallerin kullanılmasıyla uygulanır (Karataş, 2001:20).

Telkin Yönteminde, her öğrenciye yeni bir isim ve yeni bir kimlik kazandığı telkin edilir, rahat bir ortamda, loş bir ışık altında, müzik eşliğinde öğretim günlük konuşmalarla uygulanır. Birinci aşamada, diyalog ile ilgili gerekli açıklamalar yapılarak, diyalog baştan sona kadar okur. İkinci aşamada, vurgu ve tonlamalara dikkat edilerek ve gerekli yerlerde ana dilde açıklama yapılarak diyalog müzik eşliğinde tekrar okunur. Üçüncü aşamada, öğrencilerin gözleri kapalı, rahat bir şekilde diyalogu dinlemeleri sağlanarak diyalog tekrar okunur ve öğrencilerden hatırd tutmaları istenerek dersler işlenir (Doğan; 1989:130).

2.1.3. Duyuşsal Yöntemler

Bu başlık altında aşağıdaki yöntemler yaklaşım, tasarım ve uygulama açısından ele alınmıştır.

- Grupla Dil Öğretimi Yöntemi
- Doğal Yaklaşım
- İletişimsel Yaklaşım

Yaklaşım

Grupla Dil Öğretimi Yöntemi, öğrencilerin kaygı duymaktan uzak kendinde güven ve sorumluluk duymaları esasına dayanan, Charles A. Curran tarafından geliştirilmiş bir yöntemdir. Bu yöntemde öğrenci danışan, öğretmen danışman şeklinde algılanır (Karataş, 2001:20).

Doğal Yaklaşım, dilin başlıca işlevinin etkileşimi sağlaması, dil kullanımında anlam iletiminin olması, sözvarlığının anlam aktarıcısı olması, yapıların adım adım olması temellerine dayanır ve dilbilgisi örtük olarak verilir (Demircan, 1990:240).

İletişimsel Yaklaşım, yazılı ve sözlü iletişimi hedef edinir. Dilin hem yapısı hem de kullanımı üzerinde durarak dil iletişim içindir anlayışını benimser. İletişim için gerekli gördüğünden dilbilgisi kuralları üzerinde durur ve kurallara uygun cümle kurmayı öğrenim sürecinin en son aşaması kabul eder (Karataş, 2001:20).

Tasarım

Grupla Dil Öğretim Yönteminde, içerik öğrencinin ilgi ve ihtiyaçlarına göre seçtiği konulardan oluşur. Dilbilgisi, sesletim ve sözvarlığı üzerinde durulur. Bu yöntem öğrenciye iletişim becerisi kazandırmayı hedefler. Öğretmen öğrenci ilişkisi danışman danışan ilişkisi şeklinde olup, öğretmen öğrenci ilişkisi beş aşamada, aşağıda sıralandığı şekilde belirlenir (Demircan, 1990:212);

1. Tam bağımlılık aşaması
2. Kendini gösterme aşaması
3. Aynı varlık aşaması
4. Rol değişim aşaması
5. Tam bağımsızlık aşaması

Doğal Yaklaşımında, içerik öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine göre iletişimsel olarak belirlenir. Öğrenciye sorumluluk yüklenerek önce anlaması sonra

kendisinin karar vereceği üretken olması esasını benimsenir. Öğretmen sınıf içi etkinlikleri uygulayıcı ve destekleyici rodedir.

İletişimsel Yaklaşım, öğrencinin yeterlilik düzeyine ve iletişimsel seçimlerine göre içeriği belirleme esasına dayanır. Dilbilgisi kuralları verilirken dilin kullanımındaki gerekliliği dikkate alınır. Etkileşim başta olmak üzere anlatım, anlayıp çözüme gibi dil işlevleri verilir. Öğretmen öğretim sürecinde, öğrencinin sınıf içerisindeki değişik materyallerle olan iletişimini kolaylıkla sağlar ve danışman rolünü üstlenir (Karataş, 2001:21).

Uygulama

Grupla Dil Öğretim Yönteminde, sınıf içinde iletişimsel aktivitelerle, ses bantları, otantik materyaller kullanılır.

Doğal Yaklaşımında, sınıf içerisinde rol yapma, problem çözüme etkinlikleri ile ilanlar, resimler, çeşitli nesnelere, kullanılır.

İletişimsel Yaklaşımında, sınıf içerisinde diyalog oluşturma, rol yapma, tartışma, dramatizasyon ve benzetim gibi etkinlikler ile resim, grafik, harita, ses bantları türü materyaller kullanılır.

III. BÖLÜM

YABANCI DİL ÖĞRETİMİNDE DERS KİTABI DEĞERLENDİRMESİ

Bu bölüm yabancı dil öğretiminde bir kitap değerlendirmesi yapılabilmesi için gereken açıklamaları içermektedir.

3.1. Dil Öğrenim Sürecinde Önemli Bazı Unsurlar ve Bunların Rolü

Yabancı dil öğreniminde ders kitabı, öğretmen ve öğrenci başlıca unsurlardan kabul edilmektedir. Bu unsurlar sırasıyla kısaca açıklanmaya çalışılacaktır:

3.1.1. Ders Kitabının Rolü

Ders kitabı, belirli bir dersin programında öngörülen konuların ele alınıp işlendiği, öğrencilere bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazandırmak amacıyla hazırlanmış bir kaynaktır. Ders kitabı, öğretmene materyal seçiminde kolaylık sağlayan, ders konusu bilgileri, öğrencilerin kendi kendilerine okuyarak, sıralı ve doğru bir biçimde öğrenmeleri için kullanılmak üzere, öğretim programlarına uygun bir biçimde hazırlanmış yazılı metinlerdir (Çakmak, 2001:6).

Arapçanın yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitabı, öğrencinin yararlanacağı diğer yardımcı kitap ve ders araçları ile birlikte değerlendirilir. Öğrencinin kullandığı sözlük, ses alıştırma kitabı, yazı ödev defteri, aşamalı serbest okuma kitapları, basılı kağıtlar, test sınav kitapları, öğretmen kitabı ile bunlarla

birlikte kullanılan görme ve dinleme araç, gereçlerin tümü yabancı dil ders kitabı kapsamı içine girer. Birbirini tamamlayan bu araçlar yabancılara Arapça öğretiminde istenilen sonuca ulaşmak için gerekli öğretim araçlarıdır (Doğan, 1989:200).

Yabancı dil ders kitapları iki ana grupta incelenebilir (Çakmak, 2001:7);

1) Geleneksel Kitaplar

- a. Dilin dilbilgisini, dilin iletişimsel fonksiyonlarından daha çok vurgular,
- b. Okuma ve yazma becerilerini daha çok vurgular,
- c. Ana dilin kullanımına yer verir,
- d. Dilin doğru kullanımı önemlidir,
- e. Program ve sınavlara dar bir bakış açısı ile yaklaşır,
- f. Kullanılması kolay olduğundan öğretmenlere çekici gelmektedir,
- g. Sınavlara odaklıdır.

2) İletişimsel Kitaplar

- a. Dilin iletişimsel işlevlerini vurgular,
- b. Öğrencinin ihtiyaç ve ilgilerini yansıtmaya çalışır,
- c. Dilin doğru kullanımından çok, akıcı kullanımı üzerinde durur,
- d. Dinleme ve konuşma becerilerini daha çok vurgulamakla birlikte, bütün dil becerilerini kapsamına alır,
- e. Amaçlar konusunda çok net tanımlar yapar,
- f. Günlük yaşamdaki dili yansıtır,
- g. Uygulama odaklıdır.

3.1.2. Öğrencinin Rolü

Öğrenci, yabancı dil öğreniminde asıl unsurdur. Öğrencinin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine göre düzenlenmemiş bir ders kitabının başarısından ya da ders kitabının iyi olduğundan söz edilemez.

Öğrenci unsuru, kişilik, ihtiyaç, beceri, meslek, kültür, çevre, ilgi, yaş ve zeka açısından farklılık gösterebileceğinden bu değişkenler göz önünde bulundurularak hazırlanmış bir ders kitabı daha etkin olacak denilebilir.

Johnson ve Paulston öğrencinin dil öğreniminde ki rolünü aşağıdaki gibi sıralamaktadır (Karataş, 2001:24). Öğrenci;

- Dil öğreniminde hedef ve amaçlarını planlayıcıdır, bunu göz önünde tutarak sınıf içinde payına düşen sorumluluğu bilir,
- Dildeki gelişimi konusunda, kendi kendinin değerlendiricisi, monitörüdür,
- Öğrenme amacı güden bir grubun üyesidir, grup içerisinde yer alan arkadaşlarıyla etkileşim halindedir,
- Grup içerisinde etkileşimde birbirleriyle bilgi alışverişinde bulunup, birbirlerinin öğretmeni olmaktadır,
- Öğretmeninden, arkadaşlarından ve diğer öğretim amaçlı kaynaklardan bilgi edinir.

3.1.3. Öğretmenin Rolü

Öğretmen yabancı dil öğretiminde önemli bir unsurdur. Genel öğretim yöntemleri kapsamında öğretmenin rolü, sınıf etkinlikleri, öğretimsel, lider, danışman kategorilerinde değerlendirilmektedir (Karataş, 2001:25).

Yabancı dil öğretiminde etkinliği artırıcı bazı özellikler öğretilmekte aranmaktadır. Dubin ve Olshtain'ın çalışmalarında yer alan özellikler şöyle sıralanmaktadır (Karataş, 2001:25);

- Hedef dildeki yeterliliği,
- Eğitimi, kişisel ve kültürel özelliği,
- Dil ve dili öğretmeye/öğrenmeye yönelik düşünceleri,
- Öğretmenlik deneyimi,
- Mevcut programdaki değişikliklere karşı tutumu.

Başka bir yaklaşımla öğretimin etkilendiği öğretmen özellikleri aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (el-Hûlî, 2000:10);

- Öğretmenin eğitimi,
- Öğretmenin yükü,
- Öğretmenin şevki,
- Öğretmenin alışkanlıkları,
- Öğretmenin kişiliği,
- Öğretmenin öğrenimi.

Öğretmen yabancı dil öğretim yöntemleri hakkında bilgilenmeli, yeni yöntemlere açık olmalı, alanındaki gelişmelerle kendini yenileyebilmelidir. Her yeni akıma da kapılmamalı, ne yaptığının bilinciyle, eğitimin bütünü içerisinde yabancı dil öğretim yöntemini biçimlendirip, çeşitlendirmeli, öğrenciler arasındaki bireysel farklılıkları da gözetenerek yabancı dil öğretimini etkin bir duruma getirebilmelidir (Demircan, 1990:288).

3.2. İzlenice Tasarımı

Öğretim programı, öğrenci için belirlenen amaçları, içeriği, işlemleri, kaynakları ve değerlendirme araçlarını, sınıf içi dersler ve ilgili öğrencilerle, gerek

okul ve toplum içerisinde gerekse okul ve toplum dışında edinilebilecek tüm öğrenim deneyimlerini içerir. İzence bu programın bir bölümü için bir döküm özelliği taşır. Öğrenim sürecinde takip edilecek konuları sunan bir listedir (Demircan, 1990:137).

İzence tasarımına etki eden faktörler, öğrenci, öğretmen ve materyallerdir. Öğrencinin ihtiyaçlarının, ihtiyaçları giderecek hedeflerin belirlenmesi ve gerçekleştirilmesinde uygun aktivitelerin, materyallerin, yöntemlerin, tekniklerin seçimini ve değerlendirmesini sağlamak son derece önemlidir.

İzence tasarımında ölçütler, Asher, Curran, Gattegno ve Candlin'e göre aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır (Karataş, 2001:26):

- Öğretimin genel hedef ve amaçları (örnek, hangi becerilerin kazandırılacağı)
- Öğretilmesi hedeflenen sözcüklüğü (kullanım sıklığı, öğrenilebilirlik, karmaşıklık, faydalılık vb.)
- Dilbilim ve konu alanının seçimi, sınırlandırılması ve düzenlenmesi (kolaydan zora, somuttan soyuta, faydalılık)
- Dilbilgisi yapılarının, dil kullanım ortamlarının, konularının ve işlevlerinin belirlenmesi

Yabancı dil öğretiminde en iyi ve en etkili izence hedef ve amaçlara göre değişkenlik göstermektedir. Bir izence tasarımında temel alınması gereken unsurlar bulunup, bunlar White'a göre aşağıdaki şekilde sıralanmıştır (Karataş, 2001:26);

1.İçerik

- a. Form (Yapısal)
- b. Konu (Bilgi verici)
- c. Durum (Bağlamsal)
- d. İşlevsellik (Kavramsal-İşlevsel)

2. Beceri

- a. Dil (Kavrama-Üretme)
- b. Öğrenme (Becerilerin edinimi)

3. Yöntem

- a. Süreç (Öğrenci odaklı öğrenme)
- b. Uygulama (Bilişsel ve görevsel)

İzlenceler, yapılırken ölçü olarak kullanılan özelliklere ve birimlere göre adlandırılmaktadırlar. Tek bir özelliğe dayandırılan ya da karma olan izlenceler olduğu gibi tek bir dönemde veya belli bir süre için uygulanan izlenceler de bulunmaktadır (Demircan, 1990:137).

3.3. İzlençe Türleri

İzlence türlerinin başlıcaları, başlıklar hâlinde aşağıda sıralandığı şekildedir.

- Yapısal İzlençe
- Durumsal İzlençe
- İşlevsel-Kavramsal İzlençe
- Beceri Odaklı İzlençe
- Görevsel İzlençe

3.3.1. Yapısal İzlençe

Yapısal izlençe, yabancı dil öğretiminde 1940-1975 yılları arasında sıkça kullanılmış bir izlençe türü olup, geleneksel olarak kabul edilen bireşimsel bir yaklaşım takip etmektedir. Dil öğreniminde dilbilgisi kurallarını öğretmeyi hedeflediğinden kitap içerisinde dilbilgisel sınıflandırmaya gidilir, ünitelerin başlıkları isim, fiil, sıfat, zamir, şimdiki zaman gibi dilbilgisi konularının adlarını alır (Demircan,1990:137).

Yapısal izlence, dilbilgisi odaklı dil öğretimi başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Yapısal izlencenin almış olduğu eleştiriler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Karataş, 2001:27):

- Dilbilgisi konularına fazla önem verilmekte, öğrencinin iletişimde nasıl bulunacağı, öğrendiği dilbilgisi konularını iletişim ortamında nasıl kullanacağına dair bilgi verilmemektedir. Dilbilgisi kuralları anlamlı bağlamlar içerisinde verildiği takdirde somutlaşacak, öğrenim/öğretim kolaylaşacaktır. Dilin kuralları kadar kullanımını öğrenmekte önemlidir.

- Sözcüğüne yeterince önem verilmemektedir. İletişim için öğrenciye gerekli bir unsurda sözcüğüdür. Yeterli oranda sözcüğüne sahip olunamaması iletişimde zorluk çıkarmaktadır.

3.3.2. Durumsal İzence

Durumsal izence, yapısal izlencelerin dil öğretimindeki başarısızlıkları sonucunda ortaya çıkmış bir izence türüdür (Demircan, 1990:137). Durumsal izenceyle öğretim, seçilen bir durum ve bu durumun sunuluşunu içerir. Turistler için hazırlanmış el kitapçıkları bu durumsal izence türüne örnek teşkil etmektedir. Sunulan durumlar yinelenmediğinden, kazanılan bilgi ve davranışın bir başka duruma aktarılması ve kullanılması zor olmaktadır.

Durumsal izlencede, otelde, çarşıda, postanede, hava alanında, alışveriş merkezinde, lokantada gibi gündelik yaşamdan alınan kesitler ünitelere ayrılır ve uygun diyaloglar içerisinde cümleler oluşturulur. Öğrencinin karşılaşması olası durumların uygulaması yaptırılarak dil edinimi ve iletişim becerisi kazandırmayı hedefler.

Durumsal izlencede, kullanılan materyallerin yeteri derecede otantik özellikler taşıyamayabileceği, kültürel özellikleri tam yansıtamayabileceği, sonradan

ortaya çıkabilecek iletişim olasılıklarının önceden tahmin edilemeyebileceği gibi olumsuzluklar bulunmaktadır (Üzüm, 2001:30).

3.3.3. İşlevsel-Kavramsal İzence

İşlevsel-Kavramsal izence türü, yapısal ve durumsal izence türlerine tepki olarak 1970 yılları başında çıkmış, izence tasarımına ve dil öğretim çalışmalarına katkıda bulunmuştur (Demircan, 1990:137).

İşlevsel-Kavramsal izence türü ile dilin en çok kullanılan işlevleri ve işlevlerin içerdiği kavramların birleştirilmesine dayanan bir yabancı dil öğrenimi hedeflemektedir.

Theo van Els ve diğerleri işlevsel-kavramsal izencenin genel amaçlı ve temel düzeydeki yabancı dil öğretiminde değil de ileri düzeyde yabancı dil öğretiminde uygun gördüklerini belirtmektedirler. Yine temel düzey için en iyi izence türünün dilbilgisel izence türü olduğunu bununla beraber dil iletişim içindir görüşünden hareketle dilin kullanımını öğrenciye kazandırmak gerektiğini böyle bir yaklaşımın, öğrencinin motivasyonunu artıracakını vurgulamaktadırlar (Karataş, 2001:28).

3.3.4. Beceri Odaklı İzence

Beceri odaklı izence türü, dil becerilerinin öğretimine dayanır. Günlük yaşamdan alınan kesitler içinde dilin işlevsel-kavramsal özelliklerini kullanmayı öğretirken öğrencinin diğer dil becerilerini de kazanmasını sağlamaya çalışır.

Bu izence türünde, okuma anlama becerisine yönelik olarak, metnin amacının ve ana fikrinin anlaşılması, metin içerisindeki sözvarlığının tanınması,

anlamalarının öğrenilmeye çalışılması hedeflenir. Dinleme anlama becerisine yönelik olarak, hedef dildeki seslerin tanınması, vurgulama ve tonlamanın neden olduğu anlam değişikliklerinin kavranması, konuşmacıdan alınan mesajın tam ve doğru anlaşılması hedeflenir. Sözlü anlatım becerisine yönelik olarak, ana diline yakın bir şekilde konuşmayı öğrenme hedeflenir. Yazılı anlatım becerisine yönelik olarak da, özetleme, duygu ve düşünceleri ifade eden kompozisyonlar, mektup, kart yazma ve form doldurma gibi işlevler hedeflenir (Üzüm, 2001:31).

3.3.5. İçerik Odaklı İzlençe

İçerik odaklı izlençe türü, temel, orta ve ileri düzeydeki ders kitaplarının içerdiği, tek bir beceriyi öne çıkarabildiği gibi bütün becerileri de kapsayabilen, dilbilgisi kurallarına, işlevlere ve işlevlerin bağlamlarına önem veren bir izlençe türüdür.

İçerik odaklı izlençe türü, özel amaçlı dil öğretimini hedefler. Bu nedenle meslek okulları ile ileri düzeyde öğrenciler için kullanılabilir ders kitaplarında tercih edilebilecek bir izlençe türüdür (Karataş, 2001:29).

3.3.6. Görevsel İzlençe

Görevsel izlençe türü, bilişsel ve iletişimsel bir öğrenim/öğretim sürecini sağlamayı amaç edinir, içeriğinde çok sayıda karmaşık görev yer almaktadır.

Öğrenim süreci içerisinde öğrenciye, tablo, form doldurma, anket cevaplandırma, bilmece çözme, harita okuma vb. işlemler yada görevler verilir. İlgisinin anlamlar üzerinde yoğunlaşması ve böylece yapıları kolay öğrenmeyi sağlaması amaç edinilir (Demircan, 1990:138).

Düzeyle göre verilen görevler Bloom'un sınıflandırmasına uygun olup, temel düzeyde; tanıyabilme ve hatırlayabilme, orta düzeyde; anlama ve uygulama, ileri düzeyde; karşılaştırma, birleştirme ve değerlendirme şeklindedir (Üzüm, 2001:32).

3.4. İzence Formatları

İzence formatları aşağıda başlıkları taşımaktadır:

- Doğrusal Format
- Modüler Format
- Sarmal Format
- Matris Format
- Öyküsel Format

a) Doğrusal Format: Yapısal izence türüne uygun bir format olup dilbilgisi kurallarını doğrusal bir sıraya göre sunmaktadır. Aynı konuya bir daha dönülmemekle birlikte önceki konuların tekrarı mümkün olmaktadır. Belirli bir sıra takip edildiğinden konuların yerinin değiştirilmesi, eklenmesi yada çıkarılması mümkün olmamaktadır.

Dilbilgisi konularının bir defada ve ayrıntılı şekilde işlenmesi, sıkıcı ve konuya odaklanmayı zorlaştırıcı olmakta, öğrenimi yavaşlatmaktadır.

b) Modüler Format: İleri düzeyde materyallerin kullanılmasını amaç edinen yabancı dil öğretim programlarına göre bir format olup, dil öğretim programına bağlı kalarak, durumsal bir dil bağlamı içerisinde dil öğretimine oldukça uygundur.

c) Sarmal Format: Bu format Bruner tarafından ortaya konulmuş, öğretimde doğal bir yaklaşımı izleyen, işlevsel-kavramsal izence türüne uygun, dil öğretiminde

avantajlı kabul edilen bir formattır (Üzüm, 2001:33). Bir dilbilgisi konusu, değişik özellikleri ile farklı durumlarda sunulur, önceden öğrenilenlerin tekrarı yapılıır.

d) Matris Format: Hazırlanması oldukça güç olan bu formatta, belli bir sıra gözetilmeksizin hazırlanmış konular öğrenci ve öğretmen tarafından rast gele belirlenmektedir.

e) Öyküsel Format: Bu formatta üniteler birbirini öyküsel bir bağla takip eder. Diğer formatlardan oldukça farklılık gösterip, işlevsel-kavramsal özelliklere dayanır.

3.5. Materyaller

Öğrenmenin kalıcı olması için, öğrencilere zengin ve çeşitli öğrenme yaşantılarının sunulması, bununda sınıf ortamında çeşitli öğretim araç-gereç ve materyallerinin kullanımı ile elde edileceği bir gerçektir. Öğrencinin öğrenimine etken olan faktörler arasında materyal kullanımının önemi büyüktür. Bu nedenle bazı üniversitelerin yabancı dil bölümlerinde, “Öğretim Teknikleri ve Materyal Geliştirme” adı altında bir ders verilmekte, böylelikle öğretmen adaylarının derste kullanabilecekleri çeşitli araç-gereçleri tanımaları ve öğretmen olarak derslerde kullanabilmelerini öğretmeyi amaçlamaktadır (Üzüm, 2001:34).

Yabancı dil öğretiminde daha fazla duyu organına hitap edecek şekilde, hedef dile uygun materyallerin seçilmesi ve kullanılması son derece önemlidir. Bir öğretim etkinliğinin daha fazla duyu organına hitap etmesi durumunda, öğrenmenin daha kalıcı olduğuna ilişkin çeşitli araştırmalar yapılmıştır. A.B.D. Texas Üniversitesinde Philips tarafından yapılan bir araştırmaya göre, zaman faktörü sabit olduğunda, kişilerin hatırlama oranlarının şu şekilde olduğu belirtilmektedir (Karataş, 2001:31);

- Okuduklarının % 10’u,
- Görüp işittiklerinin % 50’si,

- İşittiklerinin % 25'i,
- Söylediklerinin % 70'i,
- Gördüklerinin % 30'u,
- Yapıp söylediklerinin % 90'ı,

Yabancı dil öğretiminde yaygın olarak kullanılan ve kullanılmasında yarar görülen materyallerin dört ana başlıkta ele alınması mümkündür.

a) Görsel Materyaller

- Kitaplar (ders kitabı, öğretmen kitabı, alıştırma kitabı, basit hikaye kitapları)
- Yazı Tahtaları (kara tahta, pazen tahta, manyetik tahta, bülten tahtası vb.)
- Resimler (düz resimler, çizgi resimler, flaşkartlar, figürinler, duvar resimleri, levhalar, afişler vb.)
- Gerçek Eşyalar veya Modeller
- Projektörler ve Grafikler (tepegöz, opak projektörü, slaytlar, film projektörü, film şeritleri, vb.)

b) İşitsel Materyaller

- Radyo
- Kasetçalar ve Ses Bantları
- Audio CD'ler

c) Görsel-İşitsel Materyaller

- Film Makinesi ve Hareketli Filmler
- Televizyon
- Video
- VCD'ler

d) Teknoloji Destekli Araçlar

- Bilgisayar
- DVD'ler
- Etkileşimli Video
- Uydular
- Tele Toplantılar
- Videotex
- İnternet

3.5.1. Ders Kitabı Serisinin Destekleyici-Tamamlayıcı Materyalleri

Tek başına bir ders kitabı diğer materyallerle desteklenmediği sürece yeterli bir kaynak sayılmamakta ve eksik hazırlanmış bir öğretim materyali olarak kabul edilmektedir (Üzüm, 2001:36).

İyi düzenlenmiş, ilgi çekici olarak hazırlanmış, anlaşılır bir ders kitabı, destekleyici-tamamlayıcı materyallerle desteklendiğinde öğretim daha etkin ve kalıcı olacaktır.

Destekleyici-tamamlayıcı materyallerde olması gereken özelliklerin, şu şekilde maddeler halinde sıralanması mümkündür (Ma'ruf, 1991:244);

- Milletın ve medeniyetin kültüründen doğan eğitim amaçlarına bağılı olması
- Dilin kullanımı ile direkt hedefi gerçekleştirecek olması
- Öğrencinin, fiziksel, ruhsal ve aklı özelliklerini gözetmesi
- Hazırlanması ve gerçekleştirilmesi için sarf edilen çabanın ilerisinde öğretmen ve öğrencinin yararına olması
- Basit, açık ve kullanımının kolay olması

- Tasarlanması, hazırlanması ve gerçekleştirilmesinde sağlam bilgilerin gözetilmesi
- Uygun zaman, yer ve biçimde kullanılması

Bir ders kitabında olması gereken destekleyici-tamamlayıcı materyaller, aşağıda maddeler halinde sunularak, açıklanmaya çalışılmaktadır.

- Görsel Materyaller
- İşitsel Materyaller
- Görsel-İşitsel Materyaller

3.5.1.1. Destekleyici-Tamamlayıcı Görsel Materyaller

Görsel materyaller, ders kitabının içeriğinde ve yanında bulunması gerekli olan resimler, flaşkartlar, levhalar, şemalar, tablolar, grafikler ve haritalar gibi materyallerdir. Bunun yanı sıra dikkat çekilmesi istenilen yerin renkli puntolarla yazılması da görsel materyaller kapsamındadır.

Ders kitabı ile birlikte bulunması gerekli olan diğer görsel bir materyal, öğretmen kitabıdır. Öğretmen kitabı, doğrudan öğretmene hitap eden, öğretmeni yönlendiren, dersin nasıl işleneceği, hangi yöntem ve tekniklerin kullanılacağı gibi hususları, ders kitabında geçen alıştırmaların çözümlerini, öğrencinin motivasyonu için önerileri içeren bir materyaldir.

Yine ders kitabı ile birlikte bulunması gereken başka bir görsel materyal de öğrenci alıştırmaları kitabıdır. Alıştırma kitabı öğrenciye, işlenen konularla ilgili örnekler ve alıştırmaları sunan bir materyaldir. Alıştırma kitabının yanında, yardımcı ders kitabı, verilen konuların bir kısmını ya da hepsini ayrıntılı olarak işlemesiyle görsel bir materyal olmaktadır. Bunların yanında sözlük, ansiklopedi, gazete ve

dergiler de görsel destekleyici-tamamlayıcı materyaller kapsamında olabilir (Aydın, 1998:261).

Öğretimde en çok kullanılan yazı tahtaları da görsel materyaller kapsamındadır. Bülten tahtası, afişler, ilanlar ve duvar gazeteleri de yazı tahtaları grubunda, destekleyici-tamamlayıcı görsel materyallerdendir.

Destekleyici-tamamlayıcı materyallerden resimler için tek, birleşik ve dizi resimler, kartlar için harf, hece, kelime ve cümle kartları, duvar levhaları için mıknatıslı levhalar, kumaş levhalar, duyuru levhaları ve cep levhaları gibi detaylar verilebilir (Ma'ruf, 1991:245).

3.5.1.2. Destekleyici-Tamamlayıcı İşitsel Materyaller

İşitsel materyaller kapsamında, radyo ve ses bantları bulunmaktadır. Radyo, geniş bir kitleye ulaşma gücüne sahip, kulağa hitap eden bir materyaldir. Doğal ve otantik metinler radyo aracılığı ile daha kolay sunulmakta, öğrencinin sesletim işlevini kolaylaştırmaktadır.

Ses bantları da radyo gibi kullanılma olanağına sahip olan işitsel materyallerdendir. Öğrencinin bireysel çalışmalarına katkı sağlamakta, öğrencinin düzeyine göre tanzim edilebilmektedir.

3.5.1.3. Destekleyici-Tamamlayıcı Görsel -İşitsel Materyaller

Kapalı devre televizyon ve videolar görsel-işitsel materyaller grubundandır. Kapalı devre televizyon, kablo yada mikro dalga bağlantısı ile bir video veya stüdyodan sınıftaki öğrencilere gönderilen yayındır. Çok sayıda sınıfta, aynı dersin

aynı anda sunulduğu okullar için uygun bir materyal olup, yoğun dil programı uygulanan okulların hazırlık sınıfları için uygundur.

Dil öğretiminde yaygın olarak kullanılmakta olan video ve VCD ler en etkin ve ucuz görsel-ışitsel materyallerdendir. Ders kitabına yardımcı bir materyal olarak kullanılabilir gibi tek başına da kullanılabilir bir materyaldir. Video ve VCD gibi görsel öğeler öğretimde oldukça önemli bir yarar sağlamaktadır.

Görsel-ışitsel araçların en önemlilerinden biri olan bilgisayarlar, yabancı dil öğretiminde özel bir öneme ve yere sahiptir. Destekleyici-tamamlayıcı materyallerin her aşamasında kullanılma özelliği bulunan bilgisayarlarla dil öğretimi, istenilen oranda yaygınlığı, yazılım programları nedeni ile sağlayamamıştır.

Yaygın kullanım alanı bulamamış olan, sekiz farklı dilin seslendirilmesinin yapılabildiği, 32 dilde alt yazı sunabilen, DVD ler de destekleyici-tamamlayıcı görsel-ışitsel materyallerden sayılmaktadır.

3.6. Genel Olarak Dil Öğretiminde Kullanılan Materyallerde Bulunması Gerekli Özellikler

Tony Wright, yabancı dil öğretiminde kullanılan materyallerde bulunması gerekli özellikleri aşağıdaki maddelerde sıralamaktadır (Üzüm, 2001:38);

1) Sözlü anlatım, yazılı anlatım, okuma-anlama ve dinleme-anlama becerilerini geliştirecek yeterli alıştırmayı anlamlı bağlamlar içerisinde sunmalıdır.

2) Öğrenci ihtiyaç, kültür ve beklentilerine uygun olup güdülemeyi sağlamalıdır.

3) Otantik özellikler taşınmalıdır.

4) Öğrencinin üretkenliğini ve algılamasını yönlendirecek nitelikte olmalıdır.

Rol yapma, problem çözümü gibi iletişimsel görevler içermelidir.

5) Öğrenciye verilen görevlerin yerine getirilmesinde rehber olmalı, içerdiği yönlendirmelerde yeterli açıklamalar olmalıdır.

6) Öğrencilerin duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını ifade edebileceği anlamlı bağlamlar içermelidir.

7) Öğrencinin edinmek istediği kültürel ve sosyal özellikleri verebilmelidir.

8) Gerçek iletişim özelliklerini sınıfa taşıyabilmelidir.

9) Gerektiğinde öğrencinin, öğretmen gözetimi ve yardımı olmaksızın kullanabileceği, uygulayabileceği ve kendini değerlendirebileceği nitelikte olmalıdır.

10) Öğretmen-öğrenci, özellikle de öğrenci-öğrenci etkileşimini sağlamalıdır.

3.7. Otantik Materyaller

Gerçek iletişim durumlarının birer kesiti olan otantik materyali Riyel, gerçek amacı dili öğretmek olmayan, ancak dil öğretimini etkin kılan araç olarak tanımlamaktadır (Karataş, 2001:35).

Otantik materyaller dilin nasıl kullanıldığını gösterir, tekdüze ve sıkıcı olan derse canlılık kazandırır, güdülemeyi artırır. Otantik materyallerle desteklenmeyen ders kitaplarıyla dil öğretiminin gerçekleşmesi oldukça sınırlıdır. Yazılı ve sözlü materyalleri, Abé, Carton, Cembalo ve Régent otantik materyal olarak kabul etmediklerini vurgulayarak bununla ilgili görüşlerini aşağıda iki maddede açıklamaktadırlar (Üzüm, 2001:40);

- Yazılı ve sözlü metinler öğretme amacını taşır ve gerçek yaşamla iletişim kurma imkanını tanımaz.
- İletişimin önemli unsurları olarak kabul edilen sözlü eylemleri, sosyo-kültürel özellikleri, jestleri, mimikleri, konuşmacıların kişisel özelliklerini ve durumsal özelliklerini vermemektedir.

3.8. Genel Olarak Ders Kitabında Bulunması Gerekli Özellikler

Çevre imkanları, dersin özellikleri, öğretmenin formasyonu vb. etkenlerden dolayı öğretimde en yaygın kullanılan araç kitaplardır. Kitaplar içerisinde ders kitaplarının ayrı bir önemi vardır. Bir kitabın ders kitabı olarak değerlendirilmesi demek o kitabın öğretim programlarına göre hazırlanmış olması demektir. Uygulamada çoğu zaman öğretim yöntemi ve özellikle de öğretim ortamları ders kitabı göz önünde bulundurularak tasarlanmaktadır.

Ders kitapları, öğrencilerin neleri öğreneceği, öğretmenlerinde neleri öğreteceği hususunu belirleyen etkili bir kaynak olma özelliğini taşıdığı gibi, sınıf içi öğrenme-öğretme etkinliklerinde de öneme sahiptir. Öğretim araçları içinde en çok ders kitabının kullanılıyor olması öğretimdeki rolünü arttırmaktadır. Ders kitaplarının öğretimdeki rolü aşağıdaki maddeler halinde özetlenebilir (Kılıç, 2002:19);

- Öğretimin büyük bir bölümü ders kitabının içeriği ile belirlenmektedir.
- Sınıf içi uygulamalarda, materyal olarak en yaygın ders kitabı kullanılmaktadır.
- Okullardaki araç-gereç eksikliği, ders kitabının öğretim aracı olarak seçilmesinde etkendir.

İyi bir ders kitabının özelliklerini M.E.B. Ders Kitapları Yönetmeliği şu şekilde sıralamaktadır (Aydın, 1998:260);

- İyi ders kitabı oldukça sağlam ciltli, fazla parlak olmayan kağıtta ve taşınması kolay olmalıdır.
- Sayfa düzeni, harflerin büyüklüğü öğrencilerin özelliklerine uygun olmalıdır.
- İlgi çekici olmalıdır. İlgi çekici olması için, özellikle göze hitap eden resim, fotoğraf, şema, grafik vb. araçlarla donatılmış olmalıdır.

- Düzenlenişi öğrenmeyi sağlayıcı biçimde olmalıdır. Bunun için, öğretmek istediği konunun özünü, önce paragrafın başında vermeli, sonra örneklerle derinliğine inmelidir. Özellikle “kolaydan zora” ve “bilinenden bilinmeyene” ilkesi olmak üzere öğretim ilkelerine uygun olmalıdır.
- Eğitim amaçlarının gerçekleşmesine yardımcı olmalıdır.
- Öğretim programına uygun olmalıdır.
- Doğru ve güncel bilgi vermelidir.
- Yalnızca bilgi vermekle kalmamalı, öğrenciyi kendi kendine çalışmaya, araştırmaya, gözlem ve deney yapmaya, düşündürmeye özendirici olmalıdır. Bu amaçla derslerin başında hazırlık soruları ve sonunda değerlendirme soruları ile öğrencinin ulaşabileceği konuyla ilgili bir kitap listesi olmalıdır.
- Konuların sonunda bir özet bulunmalıdır.
- Öğrenciler için açıklanması gereken kelime ve terimlerin tanımlarının bulunduğu bir sözlük bulunmalıdır.

Genel olarak bir ders kitabında bulunması gereken özellikler aşağıda sıralandığı şekilde olmalıdır (Üzüm, 2001:41);

- Piyasadan kolay temin edilmeli, fiyatı uygun olmalı
- Dayanıklı, kullanışlı ve çekici olmalı
- Amaç ve programa uygun olmalı
- Öğrencilerin dil, eğitim, kültür, yaş vb. özelliklerine uygun olmalı
- Öğrenciyi cesaretlendirici, motivasyonunu sağlayıcı özellikler taşımalı
- Esnek olmalı, gerektiğinde ekleme ve çıkarma yapılabilmesi
- Öğretmen kitabı, alıştırma kitabı, video ve ses bantları vb. destekleyici-tamamlayıcı materyaller taşımalı

3.9. Arapça Ders Kitaplarında Bulunması Gerekli özellikler

Destekleyici-tamamlayıcı materyallerin tamamı Arapça ders kitabı kapsamında değerlendirilir. Sözlük, ses alıştırma kitabı, yazı ödev defteri, aşamalı serbest okuma kitabı, basılı kağıt, test sınav kitabı, öğretmen kitabı ve görsel-işitsel materyallerin tamamı bu kapsamdadır.

Arapça dil öğretimi için, bilinen ilk kitap 1890 yılında Amerika'da basılmıştır. Arapça öğretimi için yazılan kitapların 1970-1979 yılları arasında yazılımının arttığı gözlemlenmektedir. Arap yazarlar tarafından yazıldığı gibi yabancılar tarafından da yazılan bu kitaplarda, Arap yazarlara oranla yabancı yazarların sayısal üstünlüğü ve yabancı olmaları hissi belirgin olarak gözlemlenmektedir. Bu kitapların başka bir özelliği de seri şeklinde olmayıp müstakil kitaplar hâlinde olmalarıdır. Bu kitapların % 68'i başlangıç düzeyinde, % 12'si orta düzeyde, % 11'ide ileri düzeyde olup, geriye kalan % 9'u ise düzeyi belirtilmeyen uzmanlık alanları için hazırlanmıştır. Bu kitaplar öğretimi hedeflenen dil açısından % 43'ü fasih Arapçayı, % 11'i halk lehçesini, % 6'sı da Arapçanın özel uzmanlık yönünü öğretmeye yöneliktir. Kullanılan yöntemler açısından değerlendirildiğinde, % 44'ü dilbilgisi-çeviri yöntemini, % 29'ununda dinle-konuş yöntemini benimsedikleri görülmektedir (Doğan, 1989:201).

Arapça öğretimi için hazırlanan bir kitabın, genel olarak ders kitabının taşıması gerekli özellikleri yanında, şu özellikleri taşıması gerekmektedir (Doğan; 1989:202);

- Öğrenci düzeyine uygun olmalıdır.
- Temel dil becerilerini kazandırmaya yönelik olmalıdır.
- Konuşulan fasih Arapçayı anlama ve günlük hayatta söylenenleri bilinçli olarak dinlemeyi öğretmelidir.
- Arapçayı doğrudan bir iletişim aracı olarak konuşmayı öğretmeye uygun olmalıdır.

- Arapça okuma ve anlamayı kolay öğretecek özellikte olmalıdır.
- Öğrencinin kendi isteklerini, Arapça olarak, etkileyici bir üslupla anlatmasını öğretebilecek teknik özellikte olmalıdır.
- Arap kültür ve toplumu hakkında yeterli bilgileri aşamalı olarak vermelidir. Arap coğrafyası, tarih, edebiyat, sanat, kültür, adet, gelenek ve bayramlar ile çeşitli kutlamaları İslam kültürü açısından kavratacak bir programa uygun hazırlanmış olmalıdır.

Yabancılar için Arapça ders kitabının değerlendirilmesinde ele alınacak başlıklar ve değerlendirilecek konuların, bir ders kitabıyla ilişkilendirilmesi gereken yüzdeler oranları aşağıdaki gibi verilmektedir (Tu'ayma, 1982:73);

1. Kitabın hazırlık esasları	% 10
2. Kitabın içeriği	% 34
3. Dilsel beceriler	% 8
4. Öğretim yöntemi	% 10
5. Alıştırmalar ve değerlendirme	% 10
6. Destekleyici-Tamamlayıcı materyaller	% 14
7. Kitabı dağıtımını	% 12
8. Genel görüş	% 2

Psikolojik araştırmalar, genelde yabancı dil öğretimi sürecinin üç aşamada gerçekleştiğini kanıtlamışlardır (Tu'ayma, 1982:75). Bunlar;

1. Sunulan bilgilerin anlaşılması
2. Bireysel öğrenimdeki alıştırmaların yerleşmesi
3. Dilin kullanımından ortaya çıkacak öğrenme ve alıştırmaların uygulanması için fırsat verilmesi, aşamalarıdır.

Arapça öğretiminde ders kitabının biri genel diğeri de özel olmak üzere iki amaç taşıması gerektiği belirtilmektedir. Genel amaçlar çerçevesinde, konuşulan fasih Arap dilinin anlaşılması, direkt iletişim aracı olarak Arapçanın konuşulması, okunan Arapçanın anlamının kolaylıkla kavranılması ve dilin yazılı anlatımda

kullanılması amaçları olmalıdır. Özel amaçlar çerçevesinde, kitabın dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini hedeflemesi gerekmektedir (en-Nakah, 1982:37).

IV.BÖLÜM

“İMAM-HATİP LİSELERİ İÇİN ARAPÇA” ADLI DERS KİTABI SERİSİNİN İNCELENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

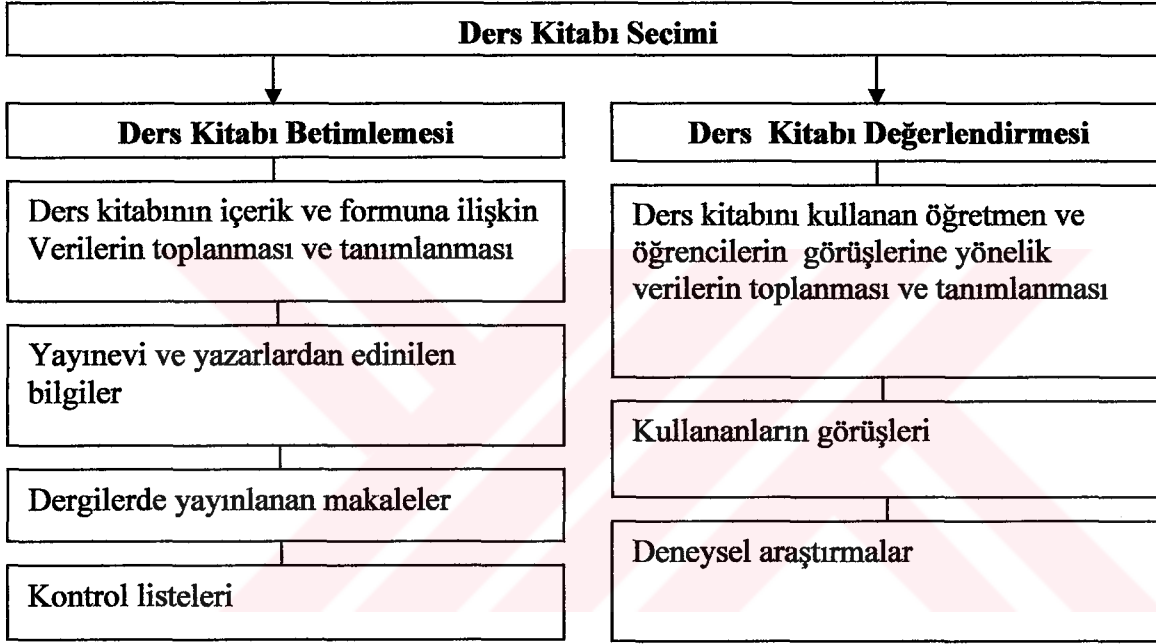
Bu bölüm bir ders kitabının incelenmesi ve değerlendirilmesinde nasıl veri elde edildiği konusunu içermektedir. İmam-Hatip Liselerinin hazırlık sınıfına yönelik bir kitap (iki cilt), lise 1, lise 2 ve lise 3. sınıflarına yönelik birer kitap olmak üzere toplam dört kitaptan oluşan “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisinin genel tanıtımı yapılacaktır. Bu çalışmanın örneklemini oluşturan öğretmen ve öğrencilere uygulanan anketlerin çözümü yapılırken Arapça öğretiminde kullanılan ya da kullanılacak olan ders kitabından beklentiler açıklanacaktır. Bu verilerden yola çıkılarak da “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisinin öğretmen ve öğrencilerin bir ders kitabından beklediklerine cevap verip veremeyeceği konusu yorumlanacak, “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisi için önerilerde bulunulacaktır.

4.1.Verilerin Toplanması

Öğrenme-öğretme sürecinde en çok kullanılan ders aracı, ders kitaplarıdır. Öğretim programları göz önüne alınmadan öğrenme-öğretme etkinlikleri ile ilgili her konu, çoğu zaman ders kitabına göre düzenlenmektedir. Okullarda en çok kullanılan aracın ders kitapları olduğu araştırmalar tarafından da belirtilmektedir. Büyük önem taşıyan ders kitaplarının olumlu yanlarının bilinip daha çok yarar sağlanmasıyla ve olumsuz yanlarının bilinerek bunlardan da sakınılmasıyla öğretimin yapılması gerekmektedir (Kılıç, 2002:39).

Theo van Els ve diğerleri kitap seçiminin önemini belirtirken iki önemli kavramı öne almaktadırlar (Karataş, 2001:40). (Şekil 4.1)

Şekil 4.1. Ders Kitabı Seçiminde İki Önemli Kavram

Ewer ve Boys iyi bir ders kitabı için detaylı bir analizi gerekli bularak, bu analiz için önemli noktaları aşağıdaki gibi açıklamaktadır (Üzüm, 2001:45);

- Yöntem ve Amaçlar
- Kitabın Yapısı (Kitabı Oluşturan Unsurlar)
- Öğretiminin Düzenlenmesi
- Öğretimin Dayandırıldığı Prensipler
- Alıştırmalar
- Öğrenciyi Güdüleme ve Etkinleştirme
- Metinler
- Dilbilgisi

- Sesbilim
- Sözcük Bilimi
- İletişimsel, Sosyal ve Durumsal Bağlam
- Kültürel Özellikler

Bu çalışmada yukarıda belirtilen analiz için gerekli noktalar göz önünde bulundurularak “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisinin incelenmesi ve değerlendirilmesi yapılacaktır.

4.2. “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” Adlı Serinin Genel Tanıtımı

Serinin adı : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça*

Yazarları :

Birinci Kitap :

Birinci Cilt: *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I* ; Doç.

Dr. Mehmet Zeki Aydın, Yard. Doç. Dr. Gökhan Sebati Işkın, Yard. Doç. Dr. Galip Yavuz, Öğr. Gör. Mustafa Kelebek

İkinci Cilt: *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça II* ; Doç.

Dr. Mehmet Zeki Aydın, Yard. Doç. Dr. Gökhan Sebati Işkın, Yard. Doç. Dr. Galip Yavuz, Öğr. Gör. Mustafa Kelebek

İkinci Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 9* ; Doç. Dr.

Mehmet Zeki Aydın, Yard. Doç. Dr. Gökhan Sebati Işkın, Yard. Doç. Dr. Galip Yavuz, Öğr. Gör. Mustafa Kelebek

Üçüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 10* ; Doç. Dr.

Mehmet Zeki Aydın, Yard. Doç. Dr. Galip Yavuz, Öğr. Gör. Mustafa Kelebek

Dördüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 11* ; Doç. Dr.

Mehmet Zeki Aydın, Yard. Doç. Dr. Galip Yavuz, Öğr. Gör. Mustafa Kelebek

Yayın Yılı :

Birinci Kitap :

Birinci Cilt : *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I* ; 2002

İkinci Cilt : *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça II*; 2002

İkinci Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 9* ; 2002

Üçüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 10* ; 2002

Dördüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 11* ; 2002

Yayınevi :

Birinci Kitap :

Birinci Cilt: *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I* ;
M.E.B. Devlet Kitapları, Cem Web-Ofset

İkinci Cilt: *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça II* ; M.E.B.
Devlet Kitapları, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara

İkinci Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 9* ; M.E.B. Devlet
Kitapları, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara

Üçüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 10* ; M.E.B.
Devlet Kitapları, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara

Dördüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 11* ; M.E.B.
Devlet Kitapları, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara

Ünite Sayısı :

Birinci Kitap :

Birinci Cilt: *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I* ; 6

İkinci Cilt : *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça II* ; 7

İkinci Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 9* ; 9

Üçüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 10* ; 9

Dördüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 11* ; 9

Sayfa Sayısı :

Birinci Kitap :

Birinci Cilt: *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I* ; 239

İkinci Cilt : *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça II* ; 254
 İkinci Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 9* ; 232
 Üçüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 10* ; 238
 Dördüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 11* ; 232

Serinin Düzeyi :

Birinci Kitap :

Birinci Cilt: *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I* ; Temel

İkinci Cilt : *İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça II* ; Temel

İkinci Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 9* ; Orta

Üçüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 10* ; Orta

Dördüncü Kitap : *İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 11* ; Orta

Bu çalışmada incelenmesi amaçlanan “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisi dört kitaptan oluşmakta olup ülkemizdeki İmam-Hatip Liselerinde okuyan öğrenciler için hazırlanmıştır. Dolayısıyla seri ülkemizde orta öğretim çağında olan 15-19 yaş grubuna hitabetmektedir. “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” ders kitabı serisinin içerdiği öğretim programlarının süreleri ile ilgili bir bilgi edinilememiştir. Ülkemizde bir eğitim öğretim yılında, 180 gün eğitim öğretimin yapıldığı bilinmektedir. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 10.05.1999 tarih ve 39 sayılı kararının ekinde bildirildiği üzere, İmam-Hatip Liseleri Arapça meslek dersi haftalık ders saati hazırlık sınıflarında on beş saat, lise1, lise 2 ve lise 3. sınıflarında ise dörder saattir. Bu bilgilerden hareketle “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabının öğretim programları süreleri bir eğitim öğretim yılını kapsayacak şekilde aşağıdaki gibidir.

“*İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I*” ve

“*İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça II*” : 540 saat

“*İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 9*” : 144 saat

“*İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 10*” : 144 saat

“*İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 11*” : 144 saat

“İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” ders kitabı serisinin “İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I” ve “İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça II” ders kitaplarında direkt yöntemin (direct method / الطريقة المباشرة) uygulandığı gözlemlenmektedir. Serinin diğer ders kitaplarında ise İmam-Hatip Liselerinde öğretilen Arapça derslerinin meslek dersleri statüsünde olması, dinî metin ve kaynaklara yönelimin söz konusu olması sebebiyle dilbilgisi-çeviri yönteminin (Grammar-Translation Method / طريقة الترجمة والنحو) kullanıldığı gözlemlenmektedir (Aydın, 1998:284).

“İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı seri için hazırlanmış “Arapça Hazırlık I Öğrenci Alıştırma Kitabı” (كتاب التدريبات على العربية ١ للصف التحضيري) adlı, yazarları Yard. Doç. Dr. Galip Yavuz, Öğr. Gör. Mustafa Kelebek ve A. Hüseyin Çaycı olan Cantaş Yayınları tarafından 2002 yılında yayımlanan öğrenci alıştırma kitabı dışında bu serinin içerdiği öğretmen kitabı, işitsel materyaller gibi destekleyici-tamamlayıcı materyaller bulunmamaktadır. Seride görsel materyaller açısından her bir ders konusu ile ilgili canlandırmayı sağlayan resimler bulunmaktadır. Yine görsel materyaller kapsamında harflerin öğretimi aşamasında yazılarda renkli punto kullanımı göze çarpmaktadır.

“İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisini oluşturan dört kitap tek tek ele alınarak aşağıdaki şekilde tanıtılmıştır:

I. Kitap

Birinci Cilt

“İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I”

Kitabın ilk sayfasında serinin adı, yazarlar, yayınevi ve yılı hakkında bilgiler bulunmaktadır. İkinci sayfasında M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulunun kitapla ilişkin karar tarihi ve sayısı verilmekte, M.E.B. Ders Kitapları Yönetmeliği, Kitapların Hazırlanması ve İncelenmesi İle İlgili Esas ve Usuller başlığı altındaki usullere uygun olarak üçüncü sayfada Türk Bayrağı ve İstiklâl Marşı, dördüncü sayfada Atatürk resmi, beşinci sayfada Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi bulunmaktadır. Bundan

sonraki sayfada kitabın içerik bilgileri (المحتويات) bulunup, sunuş, önsöz, kitabın tanıtımı, öngördüğü dil öğretim yöntemi ve tekniği, öğretmen için yönlendirmeler gibi açıklamalar bulunmamaktadır.

Kitabın sonunda alfabetik sözvarlığı dizini (المعجم) ve kaynakça (المراجع) vardır. Sözvarlığı dizininde isim, sıfat, zamir, fiil gibi dilbilimsel sınıflandırmalar yapılmamıştır.

Kitap altı üniteden oluşturulmuştur. Birinci ünite altı ders, diğer beş ünite dörder ders içermektedir. 1999 yılında çıkmış olan “M.E.B. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, İmam Hatip Lisesi, Yabancı Dil Ağırlıklı İmam Hatip Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersleri Öğretim Programları” nda öngörülen konular yaklaşık olarak derslerin konularını oluşturmaktadır. Karşılaştırma yapılması durumunda gelen tablo ortaya çıkmakta ve bunu göstermektedir.

Tablo 4.2.Örnek Ünite ve Ders Konuları Karşılaştırması

<p>“M.E.B. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü İmam Hatip Lisesi, Yabancı Dil Ağırlıklı İmam Hatip Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersleri Öğretim Programları” Arapça Meslek Dersi Hazırlık Sınıfı Ünite ve Ders Konuları</p>	<p>“İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I” Ünite ve Ders Konuları</p>
<p>1. Ünite : Selamlaşma ve Tanışma Konular :</p> <ul style="list-style-type: none"> – Selam Verme Selam Alma – Kişinin Kendini ve Başkasını Tanıtması – Bir Kişi Hakkında Soru Sorma ve Ona Cevap Verme – Sınıf İçi Diyaloglar 	<p>1.Ünite (الوحدة الأولى): Tanışma ve Selamlaşma (التعارف والتحيات)</p> <p>1.Ders (الدرس الأول):Kendini Tanıtma (التعارف الشخصي)</p> <p>2. Ders (الدرس الثاني) : Başkasını Tanıtma (تعريف الغير)</p> <p>3. Ders (الدرس الثالث) : Tanışma (التعارف)</p>

<ul style="list-style-type: none"> – Kimlik Kartı; İsim/Ülke/ Dil/ Doğum Yeri/Telefon Numarası – Teşekkür Etme, Özür Dileme 	<p>4. Ders (الدرس الرابع) : Selamlaşma (التحيات)</p> <p>5. Ders (الدرس الخامس) : Kimlik Kartı (الهوية)</p> <p>6. Ders (الدرس السادس) : Kütüphane Kartı (بطاقة المكتبة)</p>
<p>2. Ünite : Ev, Aile ve Çevre</p> <p>Konular :</p> <ul style="list-style-type: none"> – İnsanın Özellikleri (Ahlak, Huy, Dış Görünüş) – Aile Bireyleri – Yakınlık İlişkileri – Medeni Durum – Evin Bölümleri – Ev Eşyası – Çevremizdeki Canlı ve Cansız Varlıklar – Geometrik Şekiller 	<p>2. Ünite (الوحدة الثانية): Aile ve Çevre (الأسرة والبيئة)</p> <p>1. Ders (الدرس الأول) : Aile Bireyleri (أفراد الأسرة)</p> <p>2. Ders (الدرس الثاني) : Evimiz (بيتنا)</p> <p>3. Ders (الدرس الثالث) : Evin Bölümleri (أقسام البيت)</p> <p>4. Ders (الدرس الرابع) : Çevremiz (بيئتنا)</p>

Kitapta konular üçüncü ünite ikinci derste metin şeklinde, diğer bütün derslerde diyalog şeklinde verilmiştir.

Birinci ünite derslerde sunulan her parçadan sonra “Harfleri Öğreniyorum” (أتعلم الحروف) başlığı altında diyalog ile ilişkilendirilerek harflerin öğrenilmesi amaçlanmıştır. Harfler alfabetik sıraya göre verilmeyip, belirlenen bir cümle içerisindeki kelime içerisinde bulunduğu durumda verilmiştir. Harfler verilirken harflerin kelime başında, ortasında ve sonundaki yazılış şekillerinin hepsi sunulmuştur. Aynı zamanda harfler, her üç hareke ile yazılarak verilmiştir. Bu harflerin sunulması arasında 1. derste (أتعلم علامات الضبط), (أتعلم الجزم(السكون)), başlıkları altında, 2. derste (أتعلم الشدة) başlığı altında harflerin seslendirilmesi öğretilmeye çalışılmaktadır.

Birinci ünite içerisinde ders konularını oluşturan diyaloglardan hemen sonra sunulan harflerle birlikte “Kurallar” (القواعد) başlığı altında dilbilgisi kuralları verilmektedir. Bu kısımda ilkönce “Ayrık Zamirlerden” (من الضمائر المنفصلة) ve “Soru

Edatlarından” (من أدوات الاستفهام) başlıkları altında dilbilgisi kuralları diyalogda işlenen konu ile ilintili olarak sunulmaktadır. Başlangıç olarak birinci üniteye yukarıda sunulanların yanında “Kimlik Kartları” (البطاقات) başlığı altında, “Kimlik Kartı” (البطاقة الشخصية), “Kütüphane Kartı” (بطاقة المكتبة) gibi kartlar sunulmuştur. Ayrıca “Geometrik Şekiller” (الأشكال الهندسية) başlığı altında geometrik şekiller ile “Sınıfta Davranış” (السلوك في الصف) başlığı altında sınıf içerisinde kullanılabilecek kelimeler ve tabirler sunulmuş, ünite sonunda da “Birinci Üniteye Dilbilgisi Kuralları Çerçevesinde Sorular”, “Kendini Sına” (أسئلة حول القواعد في الوحدة الأولى), (أسئلة حول القواعد في الوحدة الأولى) (اختبر نفسك فيما يلي) başlıkları altında dörder şıktan oluşan test verilmiştir.

İkinci ve diğer ünitelerde ders konuları diyalog ile başlamış, “Gelen Soruları Cevapla” (أجب عن الأسئلة الآتية) başlığı ile konuyu anlamaya ilişkin sorular sunulmuştur. Ardından “Dilbilgisi” (القواعد) başlığı ile dilbilgisi, parçada geçen ifadelerle verilmiştir. Her ünitenin sonunda, üniteye geçen yeni kelime ve tabirler “Yeni Kelimeler” (المفردات الجديدة) başlığı altında “İsimler” (الأسماء), “Fiiller” (الأفعال), “Harfler” (الحروف), “Tabirler” (التعابير) şeklinde sunulmaktadır. Birinci ünitenin sonunda olduğu gibi diğer bütün ünite sonlarında da “İkinci Üniteye Dilbilgisi Kuralları Çerçevesinde Sorular” (أسئلة حول القواعد في الوحدة الأولى), “Kendini Sına” (اختبر نفسك فيما يلي) benzeri başlıklar altında dörder şıktan oluşan testler verilmiştir.

Kitapta diyaloglar şeklinde sunulan konuların kolaydan zora, somuttan soyuta ilkesinden hareketle sunulmasının yanında, diyaloglarla ilgili anlama-kavrama sorularının dışında o diyalogun içerdiği konuyu geliştirecek, zenginleştirecek alıştırmaların olmaması dikkat çekmektedir. Aynı şekilde diyalog içerisinde ilk adımda sayılar, -örnek olarak tarih; م ١٤٨١/٢/٤ gibi- rakamlar şeklinde sunulmakta, ardından sayıların öğretimi, sadece on sayısına kadar “Asıl Sayılar” (الأعداد الأصلية) başlığı altında sunumuyla bir yol izlenmektedir (İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I s.31,35,37,41). İkinci ünite (الوحدة الثانية) birinci ders (الدرس الأول) olarak verilen “Ailem” (أسرتي) adlı diyalogda ardından gelen “Gelen Soruları Cevapla” (أجب) (ما عمر مريم؟) kısmında sorulan besinci soru; “Meryem’in yaşı nedir?” sorusunun cevabı bulunamamıştır. Bu soruya, Yard. Doç. Dr. Galip Yavuz, Mustafa Kelebek ve A. Hüseyin Çaycı tarafından hazırlanan Cantaş 2002 yılı yayını “İmam-

Hatip Liseleri İçin Arapça Hazırlık I Öğrenci Alıştırma Kitabı” (كتاب التدريبات على)
 العربية ١ للصف التحضيري adlı kitapta 26. sayfada “Diyalog Meryem’in yaşını belirtmiyor.” (الحوار لا يشير الى عمر مريم) cevabı verilmektedir. Aynı kısımda ikinci soru; “Resimde büyükanne nerededir?” (أين الجدة في الصورة؟) sorusu ile sekizinci soru; “Resimde Meryem’in büyükannesi nerededir?” (أين جدة مريم في الصورة؟) soruları tekrar edilmiştir (s.57).

Birinci kitabın birinci cilt 44. sayfasında (الأشكال الهندسية) başlığı ile “Geometrik Şekiller” sunulmuş, geometrik şekillerin adının geçtiği bir parçaya rastlanılmamış; ancak birinci kitabın birinci cildinin Milli Eğitim Basımevi-İstanbul, 2001 baskısının 76. sayfasında ikinci ünite (الوحدة الثانية) dördüncü dersin (الدرس الرابع) “Hayvanat Bahçesinde” (في حديقة الحيوان) adlı diyalogunda “kare” (مربع) kelimesinin, diyalogun ardından gelen “Gelen Soruları Cevapla” (أجب عن الأسئلة الآتية) kısmında ise yedinci soruda yine “kare” (مربع) kelimesinin, sekizinci soruda daha önceden verilmemiş olan “daire” (مدور) kelimelerinin geçmekte olduğu görülmüştür.

Yine birinci kitabın birinci cildinin 174. sayfasında diyalogun ardından gelen “Gelen Soruları Cevapla” (أجب عن الأسئلة الآتية) kısmında sorulan yedinci soru; “Peygamberlik ona ne zaman ve nerede geldi?” (متى جاءته النبوة ، وفي أي مكان؟) sorusunun ikinci şıkkı “nerede?”nin cevabı parçada bulunamamış ancak birinci kitabın Milli Eğitim Basımevi-İstanbul, 2001 baskısının 173. sayfasında beşinci ünite (الوحدة الخامسة) ikinci dersin (الدرس الثاني) “Peygamberlik” (البعثة) adlı parçasında varolan;

“Öğretmen: Ne zaman gönderildi?” (المدرس: متى بعث؟)

“Fatma : Hıra mağarasında ibadet ederken vahy geldiğinde.”

(فاطمة: عندما نزل عليه الوحي وهو يتعبد في غار حراء.)

diyaloglarında cevabın bulunduğu ve geçen diyalogların birinci kitabın Cem Web-Ofset, 2002 baskısında bulunmadığı gözlenmiştir.

I. Kitap

İkinci Cilt

“İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça II”

Birinci kitap ikinci cilt “İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça II”, birinci ciltte olduğu gibi ilk sayfasında serinin adı, yazarlar, yayınevi ve yılı hakkında bilgilerle başlamaktadır. İkinci sayfasında da birinci ciltteki M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulunun kitapla ilişkin karar tarihi ve sayısı verilmekte, üçüncü sayfada Türk Bayrağı ve İstiklal Marşı, dördüncü sayfada Atatürk resmi, beşinci sayfada Atatürk’ün Gençliğe Hitabesi bulunmaktadır. Bundan sonraki sayfada kitabın içerik bilgileri (المحتويات) bulunup, sunuş, önsöz, kitabın tanıtımı, öğördüğü dil öğretim yöntemi ve tekniği, öğretmen için yönlendirmeler gibi açıklamalar bulunmamaktadır.

Kitabın sonunda alfabetik sözvarlığı dizini (المعجم) ve kaynakça (المراجع) vardır. Sözvarlığı dizininde isim, sıfat, zamir, fiil gibi dilbilimsel sınıflandırmalar yapılmamıştır.

İkinci cilt yedi üniteden oluşturulmuştur. Üniteler, birinci ciltte bulunan altı ünitenin devamı olup ünite numaraları yedinciden on üçüncüye kadar sıralanmaktadır. Her bir ünite, birinci ciltte olduğu gibi dörder ders içermektedir.

İkinci ciltte ders konuları on ikinci ünite (الوحدة الثانية عشر) üçüncü derse (الدرس) kadar diyalog şeklinde, bu dersten itibaren okuma parçası şeklinde sunulmuştur. Her derste, “Gelen Soruları Cevapla” (أجب عن الأسئلة الآتية) başlığı ile konuyu anlamaya ilişkin sorular sunulmuştur. Ardından “Dilbilgisi” (القواعد) başlığı ile dilbilgisi, parçada geçen ifadelerle verilmiştir. Her ünitenin sonunda üniteye geçen yeni kelime ve tabirler, “Yeni Kelimeler” (المفردات الجديدة) başlığı altında “İsimler” (الأسماء), “Fiiller” (الأفعال), “Harfler” (الحروف), “Tabirler” (التعابير) şeklinde sunulmaktadır. Her ünitenin sonunda “Ünitadaki Dilbilgisi Kuralları Çerçevesinde Sorular”, “Kendini Sına” (أسئلة حول القواعد في الوحدة), (اختبر نفسك فيما يلي) benzeri başlıklar altında dörder şıktan oluşan testler verilmiştir. İkinci ciltte derslerin sunulması yanında birinci ciltten farklı olarak derslerde sunulan konularla ilgili

çeşitli kelimeler ve diyalog şeklinde cümleler “Örnekler” (الأمثلة) başlığı altında sunulmuştur. İkinci ciltte derslerin konuları ile ilgili okuma parçaları, ilave bilgiler, örnek yazışma metinleri, benzeri kelime ve cümleler bulunmaktadır.

Konuyu anlamaya yönelik sorularda 59.sayfada “Gelen Soruları Cevapla” (أجب عن الأسئلة الآتية) başlığı altındaki birinci ve ikinci soruların “Ahmet Ziyat’ın ailesi hangi otelde kalacak?” (في أي فندق ستنزل أسرة أحمد زياد؟) ve “Otelin adı nedir?” (ما اسم الفندق؟) sorularının cevapları aynı olup değişiklik arz etmemekte olduğu gözlenmiştir.

Birinci kitap ikinci cildin incelenmesi esnasında 70. sayfada sekizinci ünite (إشارات المرور) dördüncü ders (الدرس الرابع) konusu “Trafik İşaretleri” (الوحدة الثامنة) diyalogunda geçen (سوف تتعلمون الكثير في هذه المحاضرة) cümlesinde dilbilgisi açısından (في هذه) ibaresine karşılık (سوف) takısının kullanılması dikkat çekmiştir. Aynı şekilde kitabın 106. sayfasında “Gelen Soruları Cevapla” (أجب عن الأسئلة الآتية) başlığı altındaki birinci soru; “İbrahim’in ülkesinde evlilik yaşı nedir?” (ما هو عمر الزواج في بلد إبراهيم؟) ve ikinci soru; “Askerlik hizmeti yaşı nedir?” (ما سن الخدمة العسكرية؟) sorularının cevaplarının daha önceden dokuzuncu ünite (الوحدة التاسعة) dördüncü ders (الدرس الرابع) konusu “Adetlerimiz” (عاداتنا) başlıklı diyalogda bulunmadığı; ancak ikinci kitabın Milli Eğitim Basımevi-İstanbul, 2001 baskısının 104. sayfasında aynı ünite aynı ders konusu diyalogda;

“İbrahim: Ülkenizde evlilik yaşı nedir?” (إبراهيم: ما هو سن الزواج في بلدكم؟)

“İsmail: Evlilik genellikle askerlik hizmetinin akabinde yirmi yaşından sonra olur.” (إسماعيل: الزواج يكون غالبا بعد سن العشرين عقب انتهاء الخدمة العسكرية.)

diyaloglarında cevabın bulunduğu ve geçen diyalogların ikinci cildin 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası-Ankara, 2002 baskısında bulunmadığı gözlenmiştir.

İkinci cildin 161. sayfasında “Gelen Soruları Cevapla” (أجب عن الأسئلة الآتية) başlığı altındaki ikinci soru; “Naime niçin pul toplamaya yönelir?” (لماذا تميل نعيمة إلى جمع الطوابع؟) sorusu ile beşinci soru; “Naime pul toplamaktan ne yarar sağlar?” (ماذا)

(تستفيد نعيمة من جمع الطوابيع؟) sorusuna verilebilecek cevaplarda bir fark olmayacağı gözlenmiştir.

Eğitim Süresi

Kitapta eğitim süresi ile ilgili bir açıklama bulunmamaktadır. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulunun 10.05.1999 tarih ve 39 sayılı kararı ekindeki 1999 yılında çıkmış olan "M.E.B. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, İmam Hatip Lisesi, Yabancı Dil Ağırlıklı İmam Hatip Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersleri Öğretim Programları" nda sayfa 44 de "İşlenişle İlgili Açıklamalar" başlığı altındaki 10. maddede, konu için ayrılacak süreye öğretmenin karar verebileceği, konunun uzunluğuna, öğrencinin durumuna göre karar verirken ortalama on saatin dağılımını;

- a. 3 saat metin/diyalog
- b. 1-2 saat dilbilgisi
- c. 3-4 saat alıştırmalar
- d. 2 saat yazı ve telaffuz çalışması, şeklinde belirtmektedir.

Diyaloglar

Ünitelerin içerdiği derslerin konularının, on ikinci ünite (الوحدة الثانية عشر) üçüncü derse (الدرس الثالث) kadar diyaloglar şeklinde, bu dersten itibaren okuma parçası şeklinde sunulduğu belirtilmişti. Diyaloglar günlük yaşamda kullanılan cümlelerle başlamaktadır. Diyalogların konusu ile ilintili resimler sayısal açıdan incelendiğinde; toplam yirmi iki ders konusu için birer resim, on iki ders konusu için ikişer resim, dokuz ders konusu için üçer resim, iki ders konusu için dörder resim bulunduğu gözlenmiştir. Diyaloglarda fasih dil tercih edilmiştir.

Sesler ve Harflerin Öğretimi

Sesler ve harfler doğal süreç içerisinde kelimedeki kullanıldığı şekliyle sunulmaktadır. Birinci kitap birinci cilt "İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça Hazırlık I" in birinci ünitesinin (الوحدة الأولى) bütün ders konularının akabinde yirmi

sekiz harf karışık sırada ve kelime başında, ortasında ve sonundaki yazılış şekilleri ile verilmiştir. Bu alıştırmalarda harflerin tanıtımının, okunmasının ve yazılmasının alıştırmalar yolu ile öğretilmesi amaçlanmıştır. Sunulan her harfin okunuşları ayrı ayrı gösterilmiştir. Harfler kitapta aşağıdaki örnekte olduğu gibi sunulmuştur.

أتعلم الحروف

اسمي ... أ ... أحمد ... أ ... أميد ... أ ...

أ

— — — — —

اسمي ...

اسمي ...

أحمد ... أميد ...

م م م

م

— — — — —

اسمي ...

اسمي ...

أحمد ... أميد ...

د د د

د

— — — — —

Okuma Öğretimi

Yukarıdaki örnekten de anlaşılacağı gibi ilk etapta kitapta -harfler tanıtılırken- okuma öğretiminin tümünden gelim yöntemi ile olacağı anlaşılmaktadır. Öğrenci tümünden gelim yöntemi ile kısa cümleleri okuyacak, cümleleri ve kelimeleri

görsel olarak algıladığında da harfleri tanımış ve okumuş olacaktır. Bu çalışmalar ile öğrencinin dinleme, anlama, okuma becerilerine hitap edilmiş olacaktır.

Hat Öğretimi

Birinci kitabın birinci cildinin birinci ünitesi içerdiği altı ders ile tamamen öğrencinin dinleme, anlama ve okuma becerilerine hitap etmektedir. Hat öğretimi ile ilgili alıştırmalar ikinci üniteden itibaren başlayan derslerde işlenen diyalogların akabinde verilen konuyu anlamaya yönelik soruların cevaplandırılması aşamasında görülmektedir.

Alıştırmalar

Genel olarak alıştırmalar; ses ve harf alıştırmaları (تدريبات الاصوات والحروف), kavrama alıştırmaları (تدريبات الاستيعاب), söz dizimi alıştırmaları (تدريبات النحو), kelime alıştırmaları (تدريبات المفردات), adet ve sayı alıştırmaları (تدريبات الرقام والاعداد), iletişim alıştırmaları (تدريبات الاتصال), anlatım alıştırmaları (تدريبات التعبير), yazı alıştırmaları (تدريبات الكتابة) başlıkları altında sıralanmaktadır (Üzüm, 2001:30).

Ayrıca alıştırmalar mekanik alıştırmalar (تدريبات نمطية آلية), anlamlı alıştırmalar (تدريبات معنوية دلالية), iletişimsel alıştırmalar (تدريبات تعبيرية إتصالية) başlıkları altında sınıflandırılmaktadır. Bu alıştırmalar konu bakımından (من حيث الموضوع) ; anlama alıştırmaları, sözdizimi ve morfoloji alıştırmaları, diyalog alıştırmaları, sözlü ve yazılı anlatım alıştırmaları, biçim bakımından (من حيث الصياغة); tekrar alıştırmaları, öğrencinin benzer formları birbirinden ayırma becerisini ölçmeyi hedefleyen ayırt etme alıştırmaları, konuşmaya ve iletişime hazırlayan iki yada üç aşamalı cevap verme alıştırmaları başlıkları altında da gruplandırılabilir (Karataş, 2001:47).

Alıştırmalar birinci kitapta “Gelen Soruları Cevapla” (أجب عن الأسئلة الآتية) başlığı altında sunulmaktadır. Alıştırmaların içeriği diyalogda geçen konularla ilgilidir. Birinci kitabın “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça Hazırlık I” adlı birinci

cildinin ikinci ünite birinci dersinde ele alınan diyalog konusu ve ardından gelen alıştırma soruları aşağıda örnek olarak görölmektedir;

الوحدة الثانية	أفراد الأسرة	الدرس الأول
----------------	--------------	-------------

الوحدة الثانية	أفراد الأسرة	الدرس الأول
أجب عن الأسئلة الآتية:		أسرتي
١ - كم أفراد هذه الأسرة؟		مریم: تعالَ ننظُرْ إلى هذه الصورة. زكي: مَنْ هؤلاء الذين في الصورة؟ مریم: هم أفرادُ أسرتي.
.....		زكي: هل هذه أمك؟
٢ - أين الجدُّ في الصورة؟		مریم: لا، هذه جنتي. زكي: أين أمك؟
.....		مریم: ها هي أمّامَ جنتي .
٣ - مَنْ هذه الطفلة الجميلة؟		زكي: وهذا جدُّك؟ مریم: لا، هو أبي.
.....		زكي: مَنْ هذا الطِّقْلُ الصَّغِيرُ؟ مریم: هو أخي عُمانُ.
٤ - هل الأخُ الكبيرُ متروِّجٌ؟		زكي: أَظُنُّ أنَ هذه الطفلة الجميلة أُختك؟ مریم: لا، هي لئسْت أُختي هي ابنتُ عمِّي.
.....		زكي: كم عمُّها؟ مریم: عمرها إحدى عشرة سنة.
٥ - أين أمُّ مریم؟		زكي: مَنْ هذا الشابُّ؟ مریم: هو أخي الكبيرُ.
.....		زكي: كم عمُّه؟ مریم: تسعَ عشرة سنة.
٦ - ما عمُّ مریم؟		زكي: هل هو متروِّجٌ؟ مریم: لا، لئسَ متروِّجًا، هو مخطوبٌ.
.....		
٧ - هل أخو مریم متروِّجٌ؟		
.....		
٨ - أين جدَّة مریم في الصورة؟		
.....		

Yukarıda örnek olarak verilen alıştıırma, diyalogda ele alınan konunun akabinde gelmektedir. Alıştırılardaki sorulara öğrencinin verecek olduğu cevaplar bağlamında düşünöldüğünde; alıştıırmaların öncelikle kavrama alıştıırmaları sınıfında olduğu gözlemlenmektedir. Alıştırılara verilecek cevaplarla öğrencinin sözdizimi alıştıırmaları, kelime alıştıırmaları, iletişim alıştıırmaları, anlatım alıştıırmaları ve cevapları yazma yönü ile de yazı alıştıırmaları yapılması sağlanmaktadır. Kitapta ki alıştıırmalar bu yönü ile tek bir alıştıırmayı içermeyip alıştıırma çeşitlerinin tamamına yakını içerdiği ve alıştıırmalar itibari ile de tümünden gelim yöntemini uyguladığı söylenebilir.

Birinci kitabın içerdiği alıştıırmalara yukarıdaki örneğin dışında diğer bir alıştıırma da “Dilbilgisi” (القواعد) başlığı altında verilen dilbilgisi kurallarıdır. Bu alıştıırmalarda bir dilbilgisi kuralının adı altında o dilbilgisi kuralı ile ilişkili örnek cümleler verilmektedir. Bu tür alıştıırmalara örnek, birinci kitap birinci cilt, ikinci ünite birinci ders sayfa 58 de verilen aşağıdaki örnekte olduğu gibidir;

القواعد

الإضافة

المضاف إليه	المضاف	اسم	اسم
غرفة الزميل		الزميل	الغرفة
غرفة تلميذ		تلميذ	غرفة
دفتر التلميذة		التلميذة	الدفتر
دفتر تلميذة		تلميذة	دفتر
قلمي		أنا	القلم
قلمك		أنت	القلم
قلمك		أنت	القلم
قلمه		هو	القلم
قلمها		هي	القلم
قلمنا		نحن	القلم
قلمكم		أنتم	القلم
قلمن		أنتن	القلم
قلمهم		هم	القلم
قلمهن		هن	القلم

Alıştırmalar bağlamında yukarıda verilen dilbilgisi örneği sözdizimi alıştırmaları kapsamında olup okuma tekniği ile sunulabilecek bir alıştırma çeşididir. Kitabın her ünitesinin sonunda ünite de işlenen dilbilgisi kurallarının öğreniminin ölçüldüğü “... ünite de ki dilbilgisi kuralları çerçevesinde sorular” (اسئلة حول القواعد في) “Gelen sorularda kendini test et” (اخبتر نفسك فيما يلي) , (الوحدة ... seçenekli bir test bulunmaktadır.

Destekleyici - Tamamlayıcı Materyaller

Destekleyici – tamamlayıcı materyaller kapsamında işitsel materyal açısından kitabın ses kasetlerine rastlanılmamıştır. Görsel materyaller açısından kitapta sunulan resimler dışında bir öğretmen kitabı bulunmamakla beraber Cantaş 2002 yılı yayını, Yard. Doç. Dr. Galip Yavuz, Mustafa Kelebek ve A. Hüseyin Çaycı tarafından hazırlanan “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça Hazırlık I Öğrenci Alıştırma Kitabı” (كتاب التدريبات على العربية ١ للصف التحضيري) adlı bir alıştırma kitabı bulunmaktadır. İçeriğindeki alıştırmalar birinci kitap birinci cilt “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça Hazırlık I” adlı kitabın konularıyla sınırlıdır.

Öğrenci alıştırma kitabında öncelikle alıştırmalara ;

التدريبات على الوحدة الأولى (التعرف والتحيات)
تمرينات الدرس الأول

الموضوع : التعريف الشخصي	الحوار ; صباح الخير
--------------------------	---------------------

1- اقرأ الحوارَ بقراءة جهرية ولخصه من عندك.

2- أعدّ الجمل التي وردت في الحوار و تعلم معاني الكلمات.

3- عرف نفسك.

şeklinde başlanılmış, 2. ders için 3. madde; (3- عرف غير نفسك), 3. ders için 3. madde; (4 - صل بين العبارات المتناسبة بخطوط), 4. madde; (3 - تعرف على الآخرين). (4 - ضع الكلمات التالية في جمل) (3 - انتبه على الألفاظ التي وضعتها البنات), 4. madde; (3 - ما الذي يكتب على بطاقة الهوية؟), 6. ders için 3. madde; (5. ders için 3. madde; (مفيدة.

3 - ممن يتكوّن أفراد أسرة) ; 3. madde için 1. ders ünite 2. (3 - ما الذي يُكْتَبُ على بطاقة المكتبة؟) cümleleri eklenmiştir. Bundan sonra gelen bütün ünite dersleri için sadece;

- 1 - إقرأ الحوارَ بقراءةٍ جهريةٍ ولخصّنه من عندك.
- 2- أعدّ الجمل التي وردت في الحوار و تَعَلَّم معاني الكلمات.

ibareleri kullanılmıştır. Bu ibarelerden sonra birinci ünite dışında diğer bütün ünitelerin derslerinde (اجابات عن الأسئلة) başlığı ile diyalog konusunu anlamaya ilişkin soruların cevapları verilmiştir. Birinci ünitenin alıştırmaları harflerin tanınması ile ilgilidir. Dilbilgisi (القواعد) başlığı altında her ders akabinde ele alınan ve örneklerle anlatılan örnek cümlelerin boşluk doldurma şeklinde tekrar işlenmesi bulunmaktadır.

İkinci Kitap

“İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 9”

Kitabın ilk sayfasında birinci kitapta olduğu gibi serinin adı, yazarlar, yayınevi ve yılı hakkında bilgiler bulunmaktadır. İkinci sayfasında M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulunun kitapla ilişkin karar tarihi ve sayısı verilmekte, M.E.B. Ders Kitapları Yönetmeliği, Kitapların Hazırlanması ve İncelenmesi İle İlgili Esas ve Usuller başlığı altındaki usullere uygun olarak üçüncü sayfada Türk Bayrağı ve İstiklâl Marşı, dördüncü sayfada Atatürk resmi, beşinci sayfada Atatürk'ün Gençliğe Hitabesi bulunmaktadır. Yine birinci kitapta olduğu gibi sonraki sayfada kitabın içerik bilgileri (المحتويات) bulunup, sunuş, önsöz, kitabın tanıtımı, öngördüğü dil öğretim yöntemi ve tekniği, öğretmen için yönlendirmeler gibi açıklamalar bulunmamaktadır.

Kitabın sonunda alfabetik sözcük dizini (المعجم) ve kaynakça (المراجع) vardır. Sözcük dizininde isim, sıfat, zamir, fiil gibi dilbilimsel sınıflandırmalar yapılmamıştır.

Kitapta dokuz ünite bulunmaktadır. Her bir ünite de üçer dersten oluşmakta olup toplam yirmi yedi ders bulunmaktadır. Derslerde ele alınan konuların tamamı

okuma parçası şeklinde sunulmuştur. Ünite ve dersler İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin mesleki yönüne ağırlıklı olarak yer vermekte olup dinî içerik ve çeşitli kültürel konularda yoğunlaşmaktadır. Kitabın bu yönü ile bir İmam-Hatip Lisesi öğrencisinin dinî kaynak ve metinler üzerinde çalışabilmesi düşüncesinden hareketle dilbilgisi-çeviri yöntemini kullanmakta olduğu söylenebilir.

Birinci ve ikinci ünitenin dersleri ve konuları aşağıya örnek olarak alınmıştır.

I. Ünite (الوحدة الأولى) : Kur'an ve Bilim (القرآن والعلم)

I. Ders (الدرس الأول)	: Bilim (العلم)
II. Ders (الدرس الثاني)	: Bilim ve Üstünlüğü (العلم و فضله)
III. Ders (الدرس الثالث)	: Kur'an Öğretiminin Üstünlüğü (فضل تعلم القرآن)

II. Ünite (الوحدة الثانية) : Günlük Hayat (الحياة اليومية)

I. Ders (الدرس الأول)	: Günlük Program (برنامجي اليومي)
II. Ders (الدرس الثاني)	: Köyde Hayat (العيش في القرية)
III. Ders (الدرس الثالث)	: Gazeteler (الصحف)

Ünite İçeriği

Kitapta yer alan dokuz ünitenin her biri üçer dersten oluşmaktadır. Kitap derslere okuma parçasının sunumu ile başlamaktadır. Sunulan okuma parçasının ardından “Parça Çerçevesinde Sorular” (الأسئلة حول النص) başlığı ile okuma parçasının kavranılmasına yönelik sorular bulunmaktadır. Sonra “Dilbilgisi” (القواعد) başlığı altında dilbilgisi işlenmektedir. Bu başlıktan sonra “Örnekler” (الأمثلة) alt başlığı ile dilbilgisi kuralının belirgin olduğu örnek cümleler verilmektedir. “Açıklama” (البيان) alt başlığı ile dilbilgisi kuralı örnek cümlelerden yola çıkılarak anlatılmaya çalışılmaktadır. “Kuralın Açıklanması” (شرح القاعدة) alt başlığı ile dilbilgisi kuralı anlatılmaktadır. Bundan sonra kitap “Alıştırmalar” (التدريبات) başlığı altında alıştırmalara geçmektedir.

Alıştırmalar

II. kitap alıştırmalarda, birinci alıştırma, ikinci alıştırma, üçüncü alıştırma (... (التدريب الأول، التدريب الثاني، ...) gibi sıra sayıları kullanarak alt başlık oluşturmuştur.

Kitapta sunulan alıştırmaların tamamında “Birinci Alıştırma” (التدريب الأول) başlığı altında “Parçayı toplu tekrar (öğretmen yada ses kasetinden duyduğunu tekrarlar)” (التكرار الجماعي للنص- أعد ما تسمع من المدرس أو من الشريط-) ibaresi bulunmaktadır. “İkinci Alıştırma” (التدريب الثاني) başlığı altında;

1. Yazı (öğretmenden duyduğunu defterine yaz)

(الإملاء- اكتب ما تسمع من المدرس في كراسك -)

2. Özet (Parçayı kendi ifadenle özetle)

(الخلاصة – لخص النص بعبارات من عندك)

3. Konuşma (Resimde gördüğünü söyle)

(المكالمة – تكلم عما ترى في الصورة)

ibareleri sekizinci ünitenin son dersine kadar her ünitenin birinci dersinde birinci ibare, ikinci dersinde ikinci ibare, üçüncü dersinde üçüncü ibare sırayla kullanılmaktadır. Dokuzuncu son ünitenin birinci ve ikinci derslerinde ki alıştırmalarda ikinci ibare, üçüncü dersinde ise üçüncü ibare kullanılmaktadır.

Üçüncü alıştırma alt başlığı altında “Parçaya göre anlamı tamamlayacak doğru cevabı seç” (اختر الإجابة الصحيحة التي تكمل المعنى على حسب النص) ibaresi altında cümlede boşluk doldurma türü alıştırmalar kullanılmıştır. Bu soru türü dokuzuncu ünite ikinci derste dört adet diğer bütün derslerde beşer adet kullanılmıştır.

Dördüncü ve beşinci alıştırma alt başlığı altında “Parçaya göre eş anlamlı kelimelerin arasını birleştir” (صل بين الكلمات المرادفة على حسب النص) ibaresi ile eş anlamlı kelimeleri, beşinci alıştırma alt başlığı ile de “Parçaya göre karşıt anlamlı kelimelerin arasını birleştir” (صل بين الكلمات المضادة على حسب النص) ibaresi ile karşıt anlamlı kelimelerin bulunması türünde alıştırmalar beşer adet sunulmuştur.

Bundan sonra gelen alıştırmalar dilbilgisi kurallarının öğretimi konumuna göre şekillenmiştir. Bu alıştırmalar ile öğrencilerden dilbilgisi konusunda örnek kelimeler verilmesi, cümle boşluklarının dilbilgisi kuralına göre doldurulması, verilen çeşitli cümlelerde dilbilgisi konusunda ki kelimelerin belirlenmesi, dilbilgisi kuralına göre verilmiş olan cümlelerin doğru ya da yanlış olup olmadığının belirtilmesi istenmektedir.

İrap çözümlenmesi ile ilgili alıştırmalar çoktan seçmeli test şeklinde sorularla bazı konulardan sonra sunulmuştur. Bu alıştırmalarla ilgili üç örnek aşağıda gösterilmiştir.

II. Kitap Birinci Ünite İkinci Ders (s.21)

Altıncı alıştırma (التدريب السادس)
 “Sınıfta bulunan on dişil isim ver” (هات عشرة أسماء المؤنثة الموجودة في الصف)
 Örnek : (المثال) : زينب ، عائشة ، نافذة.
 .....

II. Kitap İkinci Ünite Birinci Ders (s.38)

Dokuzuncu Alıştırma (التدريب التاسع)
 “Gerekli değişikliklerle gelen cümlelerdeki altı çizili kelimeleri dişile çevir”
 (حول الكلمة التي تحتها خط إلى المثنى في الجمل الآتية وغير ما يلز)
 ١ - أنا ربة البيت أعدّ الفطور.
 .....
 ٢ - يستيقظ التلميذ في الساعة السادسة والنصف.
 .....
 ٣ - سأزور صديقا.
 .....
 ٤ - يراجع الطالب دروسه.
 .....

٥ - يلعب الطفل قليلا.

.....

II. Kitap Üçüncü Ünite Üçüncü Ders (s.47)

Sekizinci Alıştırma

(التدريب الثامن)

“Boşluğu uygun çoğul ile doldur”

(املأ الفراغ بجمع مناسب)

١- يلعب ..... في فناء المدرسة.

ج - التلاميذ

ب - المدرسون

أ - الرجل

Kitapta bulunan sonraki alıştırmalarda ise; “Kendin parçada geçen kelimelerin yardımı ile bir diyalog yaz” (اكتب حوارا من عندك مستعينا بالمفردات التي وردت في) (التعبير التحريري) “Yazılı anlatım, gelen kelimelerin yardımı ile kısa bir konu yaz” (النص المكتوب موضوعا قصيرا، بالمفردات الآتية)، “Yazılı anlatım, gelen kelimelerin yardımı ile ailine bir mektup yaz” (التعبير التحريري – اكتب رسالة إلى أسرتك ، بالمفردات الآتية) ibareleri ile sunulan yazı alıştırmalarıdır.

III. Kitap

“İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 10”

III. kitabın ilk sayfaları da M.E.B. mevzuatına uygun şekilde hazırlanmıştır. I. ve II. kitapta olduğu gibi aynı şekilde içerik bilgileri (المحتويات) bulunup, sunuş, önsöz, kitabın tanıtımı, öngördüğü dil öğretim yöntemi ve tekniği, öğretmen için yönlendirmeler gibi açıklamalar bulunmayıp, kitabın sonunda alfabetik sözvarlığı dizini (المعجم) ve kaynakça (المراجع) vardır. Sözvarlığı dizininde isim, sıfat, zamir, fiil gibi dilbilimsel sınıflandırmalar yapılmamıştır.

Kitapta dokuz ünite bulunup her bir ünite üçer ders içermektedir. Toplam yirmi yedi ders bulunmaktadır. Derslerin tamamında metinler okuma parçası şeklinde sunulmuş, ardından diğer kitaplarının düzeninde olduğu gibi “Parça çerçevesinde sorular” (أسئلة حول النص) başlığı altında metnin kavranılmasına ilişkin

sorulara yer verilmiştir. Ele alınan ders konuları İmam-Hatip Lisesi öğrencisinin mesleki kariyeri açısından gerek duyulabilecek konulardır.

Örnek olarak aşağıya ilk üniteler ve derslerinin konuları alınmıştır.

Birinci Ünite : Allah'a İman (الإيمان بالله)

Birinci Ders : Birlik ve Özgürlük (التوحيد و الحرية)

İkinci Ders : Allah Her şeyi Yaratandır (الله خالق كل شيء)

Üçüncü Ders : Şirkten Uzaklaşma (الإبتعاد عن الشرك)

İkinci Ünite : İnsan (الإنسان)

Birinci Ders : İnsanlık (الإنسانية)

İkinci ders : İnsan Uzayda (الإنسان في الفضاء)

Üçüncü Ders : Kalkınma Kuşağı (جيل النهضة)

Ünite İçeriği

Kitap ders konusunu, okuma parçası şeklinde sunduktan sonra parçayı kavramaya ilişkin soruların bulunduğu “Parça çerçevesinde sorular” (أسئلة حول النص) başlığı ile devam ederek, dilbilgisi (القواعد) başlığı altında örnekler (الأمثلة), açıklama (البيان), dilbilgisi kuralının açıklanması (شرح القاعدة) alt başlıklarını sunmuştur. Alıştırmalar (التدريبات) başlığı ile de II. kitapta verilen, cümlede boşluk doldurma, kelimelerin eş ve karşıt anlamlılarını seçme, verilen cümlelerin doğru ya da yanlış olup olmadığını belirleme, cümlelerde değişiklik yapma, doğru i’rabı bulma ve yazı alıştırmaları gibi alıştırma çeşitleri yer almıştır.

Ünite derslerinde geçen konuların okuma parçası şeklinde sunumu ve ardından dilbilgisi ile ilgili açıklamaların çözümlenmeli olarak gelmesi ve de alıştırmaların dilbilgisi becerisini ölçer durumda olması nedeni ile bu kitabında dilbilgisi-çeviri yöntemini gözetmiş olduğu söylenebilir.

Alıştırılmalar

III. kitapta da II. kitapta bulunan alıştırmaların aynısı bazı değişiklerle verilmiştir. Kitapta sunulan alıştırmaların tamamında da “Birinci Alıştırma” (التدريب) başlığı altında “Parçayı toplu tekrar (öğretilen yada ses kasetinden duyduğunu tekrarlarla)” (التكرار الجماعي للنص- أعد ما تسمع من المدرس أو من الشريط-) ibaresi bulunmaktadır. “İkinci Alıştırma” (التدريب الثاني) başlığı altında;

1. Yazı (öğretmenden duyduğunu defterine yaz)

(الإملاء- اكتب ما تسمع من المدرس في كراسك -)

2. Özet (Parçayı kendi ifadenle özetle)

(الخلاصة – لخص النص بعبارات من عندك)

3. Konuşma (Resimde gördüğünü söyle)

(المكالمة – تكلم عما ترى في الصورة)

ibareleri bulunmakta olup dokuz ünitenin her üç dersinin birinci dersinde birinci ibare, ikinci dersinde ikinci ibare, üçüncü dersinde de üçüncü ibare sırayla kullanılmaktadır.

Üçüncü alıştırma alt başlığı altında “Parçaya göre anlamı tamamlayacak doğru cevabı seç” (اختر الإجابة الصحيحة التي تكمل المعنى على حسب النص) ibaresi altında cümlede boşluk doldurma türü alıştırmalar bütün ünite derslerinde II kitapta olduğu gibi beşer adet bulunmakta, farklı olarak ikinci ünite üçüncü ders, üçüncü ünite üçüncü ders, dördüncü ünite üçüncü ders, beşinci ünite ikinci ders, altıncı ünite ikinci ve üçüncü ders, yedinci ünitenin tamamı ve sekizinci ünitenin ikinci dersinde altışar adet kullanılmıştır.

Dördüncü ve beşinci alıştırma alt başlığı altında “Parçaya göre eş anlamlı kelimelerin arasını birleştir” (صل بين الكلمات المرادفة على حسب النص) ibaresi ile eş anlamlı kelimeleri, beşinci alıştırma alt başlığı ile de “Parçaya göre karşıt anlamlı kelimelerin arasını birleştir” (صل بين الكلمات المضادة على حسب النص) ibaresi ile karşıt anlamlı kelimelerin bulunması türünde alıştırmalar II. kitapta olduğu gibi beşer adet sunulmuştur.

Genel olarak bundan sonraki alıştırmalar dilbilgisi çözümlemesine yönelik olmuştur. Dilbilgisi alıştırmaları için üç örnek aşağıda gösterilmiştir.

III. Kitap Birinci Ünite İkinci Ders (s.21)

Altıncı Alıştırma (التدريب السادس)

“Boşluğu uygun işaret ismi ile doldur” (املاً الفراغ باسم إشارة مناسب)

١- ..... الكتاب لا ريب فيه.

أ - تلك   ب - ذلك   ج - هذان   د - هذين

III. Kitap Birinci Ünite Üçüncü Ders (s.30)

Yedinci Alıştırma (التدريب السابع)

“Gelen soruları örnekte olduğu gibi uygun bağlaç içeren cümle ile cevapla”

(أجب عن الأسئلة التالية بجملة تشتمل على اسم موصول مناسب كما في الأمثال.)

المثال : من درّسكم العربية في السنة الماضية ؟- الأستاذ مصطفى هو الذي درسنا في السنة الماضية.

١- من فاز في المسابقة ؟

.....

III. Kitap İkinci Ünite Birinci Ders (s.42)

Sekizinci Alıştırma (التدريب الثامن)

“Gelen cümlelerde bulunan mastarların doğru irabını belirle”

(عين الإعراب الصحيح للمصادر التي وردت في الجمل الآتية)

١- وسعت رحمة الله كل شيء.

- أ - مصدر ميمي مرفوع بالضممة الظاهرة لأنه فاعل.
- ب - مصدر غير ميمي مرفوع بالضممة الظاهرة لأنه فاعل.
- ج - مصدر مؤول مرفوع بالضممة الظاهرة لأنه فاعل.
- د - مصدر صناعي مرفوع بالضممة الظاهرة لأنه فاعل.

III. kitapta bulunup II. kitapta bulunmayan bir alıştırma türü de çeviri alıştırmasıdır. Bu tür çeviri alıştırmaları beşer adet cümle şeklinde yada küçük bir

okuma parçası şeklinde verilmiştir. Çeviri alıştırmaları III. kitabın ikinci ve sekizinci üniteleri dışında bütün ünitelerin üçüncü dersindeki alıştırmalar içerisine konulmuştur. Aşağıya bu tür bir alıştırma örnek olarak alınmıştır.

III. Kitap Altıncı Ünite Üçüncü Ders (s.158)

Sekizinci Alıştırma

(التدريب الثامن)

“Gelen ibareleri ana diline çevir”

(ترجم العبارات الآتية إلى لغتك الأصلية)

١ - أكتب إليك هذه الرسالة من أول عاصمة في تاريخ الإسلام وهي المدينة المنورة.

.....

٢ - كاد قلب محمد يقف من شدة الفرح عند ما جرس الهاتف.

.....

٣ - القمر الصناعي التركي يربط بين مدن البلاد عبر الفضاء.

.....

Kitapta bulunan sonraki alıştırmalarda ise; “Kendin parçada geçen kelimelerin yardımı ile bir diyalog yaz” (اكتب حواراً من عندك مستعينا بالمفردات التي وردت في) (التعبير التحريري) “Yazılı anlatım, gelen kelimelerin yardımı ile kısa bir konu yaz”, (النص المكتوب موضوعاً قصيراً، بالمفردات الآتية) “Yazılı anlatım, gelen kelimelerin yardımı ile ailine bir mektup yaz” (التعبير التحريري - اكتب رسالة إلى أسرتك ، بالمفردات الآتية) gibi ibarelerle sunulan alıştırmalar yine kullanılmaktadır. Ancak II. kitaptan farklı olarak III. kitabın her ünitesinin ikinci dersinde yazı alıştırmaları yerine bir resim verilmekte, bu resmin yanında verilen üç kısa diyalogdan hangisinin resimle uyumlu olduğu sorulmaktadır.

III. kitapta II. kitaptan farklı olarak sunulan bir başka alıştırma da her ünitenin sonunda bulunan “Kendini Sına” (اختبر نفسك) başlığı ile verilen alıştırmalardır. Bu alıştırmalar ağırlıklı olarak gramer çözümlmesine yöneliktir. Bu alıştırmalarda soru - cevap ve dört seçenekli test ve boşluk doldurma tekniği kullanılmıştır. Örnek olarak sorular aşağıda olduğu şekillerde verilmiştir.

I. Ünite (s.33);

١ - أين يسكن عمك ؟

.....
٨ - في أي موقع تستخدم كلمة " التي " ؟

.....

II. Ünite (s.59);

١ - هو طالب .....

أ - تركية   ب - تركيان   ج - تركي   د - مصريان

٢ - يُسعدنا أن ينجح الطالب . (المصدر هنا)

أ - مصدر غير ميمي   ب - مصدر ميمي   ج - مصدر صناعي   د - مصدر مؤول

VI. Ünite (s.160);

١ - كيف تعرب الأسماء الخمسة في حالة الرفع ؟

.....

٢ - ما شروط إعراب الأسماء الخمسة ؟

.....

VIII. Ünite (s.211);

٢ - صدرت المجلات سوى .....

أ - مجلة   ب - مجلة   ج - مجلة   د - مجلتان

٣ - صدرت المجلات سوى .....

أ - مجلة   ب - مجلة   ج - مجلة   د - مجلتان

Burada örnek olarak verilen 2. ve 3. alıştırmalar kitapta geçtiği gibidir.

IV. Kitap

“İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 11”

IV. kitabın incelenmesi sırasında gözlemlenen II. ve III. kitaplardaki içeriği aynen taşımasıdır. İlk sayfaları M.E.B. mevzuatına uygun şekilde hazırlanmış, içerik

bilgileri (المحتويات) ve kitabın sonunda alfabetik sözcük dizini (المعجم) ve kaynakça (المراجع) verilmiştir. Önceki kitaplarda olduğu gibi bu kitapta da sunuş, önsöz, öğretmen yada öğrenci için açıklayıcı ve kitabı tanıtıcı bilgiler, öngördüğü ve kullandığı dil öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili açıklamalar bulunmamaktadır.

Kitap her bir ünitenin üçer ders içerdiği dokuz üniteden meydana gelmiş, işlenen konular İmam-Hatip Lisesi öğretimine uygun, temel oluşturacak konulardan seçilmiştir. İşlenen konular okuma parçası şeklinde verilmiştir. IV. kitapta örnek olarak aşağıya bazı ünite ve derslerinin konuları alınmıştır.

Birinci Ünite : Kader ve Ahiret Gününe İman (الإيمان بالقدر واليوم الآخر)

Birinci Ders : Kadere İman (الإيمان بالقدر)

İkinci Ders : Ahiret Gününe İman (الإيمان باليوم الآخر)

Üçüncü Ders : Ahiret Gününe İmanın Etkisi (أثر الإيمان باليوم الآخر)

Altıncı Ünite : Sosyal ve Kültürel Çalışmalar

(النشاطات الاجتماعية والثقافة)

Birinci Ders : İslam Uygarlığı (الحضارة الإسلامية)

İkinci ders : Kültürel Çalışma (النشاط الثقافي)

Üçüncü Ders : Evlilik Törenleri ve Folklor

(حفلات الزواج والفولكلور)

Ünite İçeriği

IV. kitap ünite içeriği açısından diğer serileri takip etmektedir. Üç derse ayrılan ünite öncelikle metin, okuma parçası şeklinde sunulmakta, metni kavramaya yönelik sorular, “Parça Çerçevesinde Sorular” (الأسئلة حول النص) başlığı ile verilmektedir. Daha sonra diğer kitaplarda olduğu gibi “Dilbilgisi Kuralları” (القواعد) üst başlığı ile “Örnekler” (الأمثلة) alt başlığında dilbilgisi kuralının bulunduğu örnek cümleler verilmekte, “Açıklama” (البيان) alt başlığı ile örnek cümlelerdeki dilbilgisi

yapısı açılanmakta, “Dilbilgisi Kuralının Açıklaması” (شرح القاعدة) alt başlığı ile dilbilgisi kuralı anlatılmaktadır. Yine serinin diğer kitaplarında olduğu gibi bu noktadan sonra IV. kitapta da alıştırmalar gelmektedir.

Alıştırmalar

Alıştırmalar serinin izlediği alıştırmaların aynısıdır. Diğer seri kitaplarında son alıştırma olarak bulunan “Kendin parçada geçen kelimelerin yardımı ile bir diyalog yaz” (اكتب حوارا من عندك مستعينا بالمفردات التي وردت في النص), “Yazılı anlatım, gelen kelimelerin yardımı ile kısa bir konu yaz” (التعبير التحريري – اكتب موضوعا قصيرا،) (بالمفردات الآتية) ibareleri ile istenilen yazı alıştırmaları IV. kitapta da bulunmakta ancak bunlara ek olarak “Gelen cümlelerden ana cümleye anlamca uygun ibareyi seç” (اختر) (العبرة التي توافق الجملة الرئيسية في المعنى فيما يأتي. başlığı altında değişik bir alıştırma sunulmaktadır. “Kendin parçada geçen kelimelerin yardımı ile bir diyalog yaz” (اكتب) (حوارا من عندك مستعينا بالمفردات التي وردت في النص) başlığı altındaki alıştırmalar IV. kitabın her ünitesinin birinci dersinde, “Yazılı anlatım, gelen kelimelerin yardımı ile kısa bir konu yaz” (التعبير التحريري – اكتب موضوعا قصيرا، بالمفردات الآتية) başlığı altındaki alıştırmalar, üçüncü dersinde, “Gelen cümlelerden ana cümleye anlamca uygun ibareyi seç” (اختر العبرة التي توافق الجملة الرئيسية في المعنى فيما يأتي.) başlığı altındaki alıştırmalar da ikinci dersinde sıra ile verilmektedir.

Diğer kitaplarda bulunmayıp IV. kitapta bulunan “Gelen cümlelerden ana cümleye anlamca uygun ibareyi seç” (اختر العبرة التي توافق الجملة الرئيسية في المعنى فيما يأتي) başlığı altındaki bu alıştırmalar üç madde olarak sunulmuştur. Bu alıştırmalara örnek aşağıda gösterilmiştir.

IV. Kitap, Yedinci Ünite, İkinci Ders (s.165);

اختر العبرة التي توافق الجملة الرئيسية في المعنى فيما يأتي.

١- أعجبني الكاتبُ مقاله.

أ - أحببت مقال الكاتب.

ب - أعجبني الكتب فقط.

ج - ما أعجبنى الكاتب ومقاله.

د - قبلت ما قال الكاتب.

٢ - صليت في المسجد المغرب العشاء.

أ - ظننت أنني أديت المغرب في المسجد ولكنني صليت العشاء في الحقيقة.

ب - صليت المغرب فقط.

ج - صليت العشاء بعد المغرب كليهما في المسجد.

د - ما صليت العشاء في المسجد با المغرب.

٣ - أكلت من الخبز.

أ - أكلت الخبز جميعه.

ب - أكلت الخبز تماما.

ج - تناولت جزءا من الخبز.

د - ما أكلت جزءا من الخبز.

IV. kitapta da her ünitenin sonunda “Kendini Sına” (اختبر نفسك) başlığı ile verilen alıştırmalar bulunmaktadır.

4.3. Verilerin Çözümlemesi

Bu yargısal veriler Ankara ilinde bulunan Tevfik İleri İmam-Hatip Lisesi, Mamak İmam-Hatip Lisesi, Hacı Bayram İmam-Hatip Lisesi ve Kırıkkale ilinde bulunan Merkez İmam-Hatip Lisesinde yapılan araştırmayla toplanmıştır. Örnekleme, yukarıda adı geçen İmam-Hatip Liseleri öğrencileri ve Arapça dersi öğretmenlerine “Arapça Ders Kitabını Genel Değerlendirme Ölçeği” adı altında uygulanan iki ayrı anket oluşturmaktadır.

Öğrenciler için oluşturulan anket, Karataş'ın (2001:60) kullandığı anketten örnek alınarak uyarlanmıştır. Öğretmenler için oluşturulan anket, Prof. Dr. Leyla Küçükahmet'in editörlüğünde hazırlanan *Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu*

adlı kitabındaki Dr. Melek akmak ve Münire Gevrekçi'nin "rnek Uygulama ve Genel Değerlendirme leği" adlı makalesinden alınarak uyarlanmıştır.

Öğrenci anketinde ihtiyaç, amaç ve beklentileri belirlemede 28 maddelik bir kontrol listesi hazırlanmıştır. Öğrencilerden kendilerine uygun "ok yeterli", "Yeterli", "Az yeterli", "Yetersiz" ve "Kapsamıyor" seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmiştir. Ankete adı geçen İmam-Hatip Liselerinden 291 ğrenci katılmıştır. Öğrenci anketindeki maddelerin başlıklara göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

- a) Fiziksel zellikler (madde 1)
- b) İçerik (madde 2-7)
- c) Dinleme Anlama (madde 8-10)
- d) Sözlü Anlatım (madde 11-14)
- e) Dilbilgisi (madde 15-16)
- f) Okuma Anlama (madde 17-20)
- g) Yazılı Anlatım (madde 21-23)
- h) Sözvarlığı (madde 24-28)

Öğretmen anketinde de ihtiyaç, amaç ve beklentileri belirlemede 62 maddelik bir kontrol listesi hazırlanmıştır. Aynı Şekilde öğretmenlerden kendilerine uygun "ok yeterli", "Yeterli", "Az yeterli", "Yetersiz" ve "Kapsamıyor" seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmiştir. Ankete adı geçen İmam-Hatip Liselerinden 16 ğretmen katılmıştır. Öğretmen anketindeki maddelerin başlıklara göre dağılımı aşağıdaki gibidir:

- a) Yazar Hakkında (madde 1-2)
- b) Genel Görünüm (madde 3-9)
- c) Başlıklar (madde 10-12)
- d) Resimler (madde 13-17)
- e) Tablolar, Grafikler ve Şemalar (madde 18-24)
- f) Yazı Türü ve Puntolar (madde 25-27)
- g) Dil ve Yazılı Anlatım (madde 28-31)
- h) Metinler, Diyaloglar (madde 32-38)

- i) Örnekler (madde 39-46)
- j) Öğretim Yöntem ve Teknikleri (madde 47-53)
- k) Değerlendirme (madde 54-62)

Anketlerin sonuçlarının değerlendirilmesinde yüzdelerin alımında yuvarlama yapılmış, maddelerde kullanılan “kitap” kelimesiyle dört kitaptan oluşan “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı seri kastedilmiştir.

4.3.1. Öğrenci Anketinden Edinilen Verilerin çözümlenmesi

Ankete Katılan Öğrenci Sayısı : 291

Ankete Katılan Sınıflar : Hazırlık, Lise 1, Lise 2, Lise 3

Arapça Düzeyleri : Temel, Orta

Öğrencilerin ihtiyaç, amaç ve beklentilerini belirlemeye yönelik 28 maddelik anketin istatistiksel verileri aşağıdaki gibidir.

4.3.1.1. Fiziksel Özellikler

Anketin ilk maddesiyle öğrencilerin kitaptan beklentileri belirlenmeye çalışılmıştır. Madde için öğrencilerden 12’si çok yeterli, 124’ü yeterli, 80’i az yeterli 56’sı yetersiz, 12’si kapsamıyor seçeneklerini işaretlemişlerdir. 7 öğrenci de maddeyi boş bırakmıştır. Tercih yüzdeleri aşağıdaki gibidir.

Madde 1: Takip ettiğim ders kitabı görüntü (kapak, sayfa görüntüsü, cildi vb.) olarak çekici özellikleri,

Çok yeterli	12	%	4
-------------	----	---	---

Yeterli	124	% 43
Az yeterli	80	% 28
Yetersiz	56	% 19
Kapsamıyor	12	% 4
Boş	7	% 2

İstatistiksel değerler göz önüne alındığında öğrencilerin yarıya yakını “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı seriyi yeterli bulurken, dörtte birinden biraz fazlası az yeterli bulmaktadır. Beşte bir oranında da bir yetersiz gören öğrenci grubu vardır.

4.3.1.2. İçerik

Madde 2: Kitap içinde yer alan metinlerin / diyalogların tamamı otantik (gerçek olaylar ve kişiler vb.) özellikleri,

Çok yeterli	13	% 4
Yeterli	118	% 41
Az yeterli	81	% 28
Yetersiz	60	% 21
Kapsamıyor	16	% 5
Boş	3	% 1

Öğrencilerin yarıya yakını kitabın metin/diyaloglarının otantik özelliklerini yeterli, dörtte biride az yeterli görmektedirler.

Madde 3: Kitap içinde yer alan görsel örneklendirmeler, (resim, karikatür, harita, tablo, fotoğraf vb.)

Çok yeterli	31	% 11
Yeterli	91	% 31

Az yeterli	85	% 29
Yetersiz	67	% 23
Kapsamıyor	14	% 5
Boş	3	% 1

Öğrencilerin kitabın görsel örneklendirmelerini üçte bir oranında yeterli, az yeterli ve yetersiz görmektedirler.

Madde 4: Kitap içerisinde değişik çalışmalar, (şiir, şarkı, bilmece, bulmaca, fıkra, vb.)

Çok yeterli	7	% 2
Yeterli	28	% 10
Az yeterli	28	% 10
Yetersiz	114	% 39
Kapsamıyor	110	% 38
Boş	4	% 1

Ankete verilen cevaplarda kitap içerisinde şiir, şarkı, bilmece, bulmaca, fıkra gibi çalışmaların ağırlıklı olarak yetersiz ve kapsam dışı olduğu belirlenmektedir.

Madde 5: Kitap içerisinde bilimsel raporlar ve makaleler,

Çok yeterli	8	% 3
Yeterli	51	% 17
Az yeterli	71	% 24
Yetersiz	101	% 31
Kapsamıyor	58	% 20
Boş	2	% 1

Kitapta bilimsel rapor ve makalelere yer verme oranının öğrenciler açısından az yeterli, yetersiz ve kapsamıyor seçenekleri ile değerlendirildiği görülmektedir.

Madde 6: Takip edilen ders kitabı ile Arapça öğrenmek,

Çok yeterli	19	% 6
Yeterli	85	% 29
Az yeterli	90	% 31
Yetersiz	89	% 31
Kapsamıyor	6	% 2
Boş	2	% 1

Öğrenciler takip ettikleri bu ders kitabı ile Arapça öğrenmenin üçte bir oranında yeterli, üçte bir oranında az yeterli, üçte bir oranında da yetersiz olduğu görüşündedirler.

Madde 7: Arap dilinin kültürel öğeleri,

Çok yeterli	13	% 5
Yeterli	85	% 29
Az yeterli	88	% 30
Yetersiz	72	% 25
Kapsamıyor	26	% 9
Boş	7	% 2

Takip edilen ders kitabında öğrenciler Arap dilinin kültürel öğelerinin yaklaşık olarak üçte bir oranında yeterli, aynı oranda az yeterli ve yetersiz olduğu görüşündedirler.

4.3.1.3. Dinleme Anlama

Madde 8: Dinleme anlama bölümlerinde “Boşluk-Tablo Doldurma” gibi alıştırmalar,

Çok yeterli	45	% 15
Yeterli	104	% 36
Az yeterli	64	% 22
Yetersiz	55	% 19
Kapsamıyor	18	% 6
Boş	5	% 2

Kitapta dinleme anlama bölümlerinde boşluk-tablo doldurma gibi alıştırmaları yeterli görenlerin oranı beşte ikiye yakın olup az yeterli ve yetersiz görenlerin oranı beşte birdir.

Madde 9: Dinleme anlama bölümlerinde “Soru-Cevap”, “Doğru-Yanlış” gibi alıştırmalar,

Çok yeterli	30	% 10
Yeterli	89	% 31
Az yeterli	82	% 28
Yetersiz	65	% 22
Kapsamıyor	23	% 8
Boş	2	% 1

Öğrenciler dinleme anlama bölümünde soru-cevap ve doğru-yanlış gibi alıştırmaların üçte bir oranında yeterli ve az yeterli, beşte bir oranında da yetersiz olduğu düşüncesindedirler.

Madde 10: Dinleme anlama bölümlerinde “Çoktan Seçmeli” alıştırmalar,

Çok yeterli	14	% 5
Yeterli	76	% 26
Az yeterli	79	% 27
Yetersiz	72	% 25
Kapsamıyor	44	% 15

Boş 6 % 2

Dinleme anlama bölümlerinde çoktan seçmeli alıştırmaları öğrencilerin dörtte biri yeterli, aynı oranda az yeterli ve yetersiz görürken, yüzde, on beş oranı ile kapsamıyor şeklinde görmektedirler.

4.3.1.4. Sözlü Anlatım

Madde 11: Sözlü anlatım bölümlerinde duygu ve düşüncelerin ifade edildiği tartışma tekniği,

Çok yeterli	8	% 3
Yeterli	44	% 15
Az yeterli	76	% 26
Yetersiz	106	% 36
Kapsamıyor	54	% 19
Boş	3	% 1

Kitabın, sözlü anlatım bölümlerinde duygu ve düşüncelerin ifade edildiği tartışma tekniğini için, öğrencilerin beşte ikiye yakını yetersiz, beşte biri ise kapsamadığı kanısındadırlar.

Madde 12: Sözlü anlatım bölümlerinde “Diyalog Hazırlama” çalışmaları,

Çok yeterli	22	% 7
Yeterli	81	% 28
Az yeterli	63	% 22
Yetersiz	76	% 26
Kapsamıyor	46	% 16
Boş	3	% 1

Kitabın sözlü anlatım bölümlerinde diyalog hazırlama çalışmalarını, öğrencilerin dörtte birinden biraz fazlası yeterli, dörtte birinden biraz azı az yeterli, dörtte biride yetersiz görmektedir.

Madde 13: Sözlü anlatım bölümlerinde “Soru Sorma-Cevap Verme” alıştırmaları,

Çok yeterli	26	% 9
Yeterli	124	% 43
Az yeterli	59	% 20
Yetersiz	61	% 21
Kapsamıyor	19	% 6
Boş	2	% 1

Kitapta sözlü anlatım bölümlerinde soru sorma cevap verme alıştırmalarını, ankete katılan öğrencilerin yarıya yakını yeterli görmektedirler.

Madde 14: Telaffuzu geliştirecek değişik çalışmalar,

Çok yeterli	13	% 4
Yeterli	51	% 18
Az yeterli	91	% 31
Yetersiz	105	% 36
Kapsamıyor	31	% 11
Boş	0	% 0

Öğrencilerin beşte ikiye yakın bir bölümü kitapta telaffuzu geliştirecek değişik çalışmaların yetersiz olduğu görüşündedirler.

4.3.1.5. Dilbilgisi

Madde 15: Dilbilgisi ve sözvarlığının okunan metin / diyaloglar içerisinde öğrenilmesi,

Çok yeterli	17	% 6
Yeterli	83	% 29
Az yeterli	105	% 36
Yetersiz	66	% 23
Kapsamıyor	16	% 5
Boş	4	% 1

Dilbilgisi ve sözvarlığının okunan metin/diyaloglar içerisinde öğrenilmesini, kitapta öğrencilerin beşte ikiye yakını az yeterli ve yeterli, beşte biri yetersiz bulmaktadır.

Madde 16: Dilin özelliğinden kaynaklanan ve hata yapmaya sebep olan dilbilgisi yapılarına verilen özel önem,

Çok yeterli	13	% 5
Yeterli	50	% 17
Az yeterli	75	% 26
Yetersiz	108	% 37
Kapsamıyor	44	% 15
Boş	1	% 0

Öğrencilerin beşte ikiye yakını, kitapta dilin özelliğinden kaynaklanan ve hata yapmaya sebep olan dilbilgisi yapılarına verilen özel önemin yetersiz olduğu görüşündedirler.

4.3.1.6. Okuma Anlama

Madde 17: Okuma anlama bölümlerinde “Soru-Cevap” alıştırmaları,

Çok yeterli	26	% 9
Yeterli	114	% 39
Az yeterli	72	% 25
Yetersiz	57	% 20
Kapsamıyor	16	% 5
Boş	6	% 2

Bu madde de işaretlenen seçeneklerden, öğrencilerin beşte ikisinin okuma anlama bölümlerinde soru-cevap alıştırmalarını yeterli, dörtte birinin az yeterli, beşte birinin yetersiz gördüğü anlaşılmaktadır.

Madde 18: Okuma anlama bölümlerinde “Boşluk Doldurma” alıştırmaları,

Çok yeterli	28	% 10
Yeterli	106	% 36
Az yeterli	67	% 23
Yetersiz	59	% 20
Kapsamıyor	28	% 10
Boş	3	% 1

Bu maddede işaretlenen seçeneklerden, öğrencilerin beşte ikiye yakınının kitapta okuma anlama bölümlerinde boşluk doldurma alıştırmaları yeterli, beşte birden biraz fazlasının az yeterli, beşte birinin de yetersiz gördüğü anlaşılmaktadır.

Madde 19: Okuma anlama bölümlerinde “Doğru-Yanlış” alıştırmaları,

Çok yeterli	12	% 4
-------------	----	-----

Yeterli	83	% 29
Az yeterli	71	% 24
Yetersiz	75	% 26
Kapsamıyor	44	% 15
Boş	6	% 2

Ankete katılan öğrenciler, kitapta okuma anlama bölümlerinde doğru-yanlış alıştırmalarını, dörtte bir oranından biraz fazlasıyla yeterli, dörtte bir oranında az yeterli ve dörtte bir oranında da yetersiz görmektedir.

Madde 20: Okuma anlama bölümlerinde “Çoktan Seçmeli” alıştırmalar,

Çok yeterli	18	% 6
Yeterli	65	% 22
Az yeterli	74	% 26
Yetersiz	74	% 26
Kapsamıyor	53	% 18
Boş	7	% 2

Okuma anlama bölümlerinde çoktan seçmeli sorular kitapta, ankete katılan öğrencilerin dörtte biri tarafında az yeterli, dörtte bir tarafında yetersiz görülmektedir.

4.1.3.7. Yazılı Anlatım

Madde 21: Yazılı anlatım bölümlerinde değişik konulara yönelik (kitap özeti, herhangi bir olayın anlatımı vb.) kompozisyon yazma çalışmaları,

Çok yeterli	13	% 5
Yeterli	45	% 15

Az yeterli	38	% 13
Yetersiz	94	% 32
Kapsamıyor	99	% 34
Boş	2	% 1

Bu maddede ankete katılanların üçte biri, kitapta yazılı anlatım bölümlerinde değişik konulara yönelik (kitap özeti, herhangi bir olayın anlatımı vb.) kompozisyon yazma çalışmalarının yetersiz olduğu, yine üçte biride kapsamıyor şeklinde olduğu görüşündedirler.

Madde 22: Yazılı anlatım bölümlerinde “Mektup-Kart-Dilekçe Yazma”, “Form Doldurma” gibi çalışmalar,

Çok yeterli	6	% 2
Yeterli	27	% 9
Az yeterli	57	% 19
Yetersiz	101	% 35
Kapsamıyor	95	% 33
Boş	5	% 2

Öğrencilerin üçte birinden biraz fazlası, yazılı anlatım bölümlerinde mektup-kart-dilekçe yazma, form doldurma gibi çalışmaların kitapta yetersiz olduğu, üçte biride kapsamadığı görüşündedirler.

Madde 23: Yazılı anlatım bölümlerinde “Dikte Çalışması” alıştırmaları,

Çok yeterli	7	% 2
Yeterli	40	% 14
Az yeterli	46	% 16
Yetersiz	83	% 29
Kapsamıyor	111	% 38
Boş	4	% 1

Öğrencilerin beşte ikiye yakın bir bölümü, kitapta yazılı anlatım bölümlerinde dikte çalışması alıştırmalarının kapsam dışı olduğunu belirtmektedirler.

4.3.1.8. Sözvarlığı

Madde 24 : Kitapta öğrenilen yeni söz varlığının listesinin verilmesi,

Çok yeterli	8	% 3
Yeterli	55	% 19
Az yeterli	69	% 24
Yetersiz	98	% 33
Kapsamıyor	58	% 20
Boş	3	% 1

Kitapta, öğrenilen yeni söz varlığı listesinin verilmesinin, öğrencilerin üçte biri tarafından yetersiz, dörtte biri tarafından az yeterli, beşte biri tarafından da kapsamıyor seçenekleri ile değerlendirildiği görülmektedir.

Madde 25: Kitapta öğrenilen yeni söz varlığının “Eş ve Zıt” anlamlarının verilmesi,

Çok yeterli	28	% 9
Yeterli	69	% 24
Az yeterli	52	% 18
Yetersiz	97	% 33
Kapsamıyor	42	% 14
Boş	3	% 1

Kitapta öğrenilen yeni söz varlığının eş ve zıt anlamlarının verilmesinin, ankete katılan öğrencilerin dörtte biri tarafından yeterli, beşte birine yakın tarafından az yeterli, üçte biri tarafından da yetersiz olduğu belirtilmektedir.

Madde 26: Kitapta öğrenilen yeni söz varlığının hareketli olarak verilmesi,

Çok yeterli	18	% 6
Yeterli	38	% 13
Az yeterli	61	% 21
Yetersiz	126	% 44
Kapsamıyor	47	% 16
Boş	1	% 0

Kitapta öğrenilen yeni söz varlığının hareketli olarak verilmesini, öğrencilerin yarıya yakınının yetersiz, dörtte birine yakınının da az yeterli buldukları anlaşılmaktadır.

Madde 27: Herhangi bir ünite de öğrenilen yeni söz varlığının sonraki ünitelerde tekrarlanması,

Çok yeterli	24	% 8
Yeterli	75	% 26
Az yeterli	82	% 28
Yetersiz	79	% 27
Kapsamıyor	27	% 9
Boş	4	% 2

Ankete katılan öğrencilerin, kitapta herhangi bir ünite de öğrenilen yeni söz varlığının sonraki ünitelerde tekrarlanmasını, dörtte biri yeterli, dörtte birden biraz fazlası az yeterli ve yine dörtte birden biraz fazlası yetersiz görmektedir.

Madde 28: Öğrenilen yeni sözcüğü ve dilbilgisi öğelerinin değişik bağlamlarda kullanılması,

Çok yeterli	16	% 6
Yeterli	55	% 19
Az yeterli	77	% 26
Yetersiz	123	% 42
Kapsamıyor	19	% 7
Boş	1	% 0

Kitapta öğrenilen yeni sözcüğü ve dilbilgisi öğelerinin değişik bağlamlarda kullanılmasını, öğrencilerin dörtte ikiye yakını yetersiz bulurken, dörtte biride az yeterli bulmaktadır.

Tablo 4.3. Öğrenci Anketinin İstatistiksel Dökümü

ANKET MADDE NO'SU	SEÇENEKLER					
	ÇOK YETERLİ	YETERLİ	AZ YETERLİ	YETERSİZ	KAPSAMIYOR	BOŞ
	%	%	%	%	%	%
1	4	43	28	19	4	2
2	4	41	28	21	5	1
3	11	31	29	23	5	1
4	2	10	10	39	38	1
5	3	17	24	31	20	1
6	6	29	31	31	2	1
7	5	29	30	25	9	2
8	15	36	22	19	6	2
9	10	31	28	22	8	1
10	5	26	27	25	15	2
11	3	15	26	36	19	1

ANKET MADDE NO'SU	SEÇENEKLER					
	ÇOK YETERLİ %	YETERLİ %	AZ YETERLİ %	YETERSİZ %	KAPSAMIYOR %	BOŞ %
12	7	28	22	26	16	1
13	9	43	20	21	6	1
14	4	18	31	36	11	0
15	6	29	36	23	5	1
16	5	17	26	37	15	0
17	9	39	25	20	5	2
18	10	36	23	20	10	1
19	4	29	24	26	15	2
20	6	22	26	26	18	2
21	5	15	13	32	34	1
22	2	9	19	35	33	2
23	2	14	16	29	38	1
24	3	19	24	33	20	1
25	9	24	18	33	14	1
26	6	13	21	44	16	0
27	8	26	28	27	9	2
28	6	19	26	42	7	0

4.3.2. Öğretmen Anketinden Edinilen Verilerin Çözümlemesi

Ankete Katılan Öğretmen Sayısı : 16

Ankara ili Tevfik İleri İmam-Hatip Lisesi, Mamak İmam-Hatip Lisesi, Hacı Bayram İmam-Hatip Lisesi ve Kırıkkale ili Merkez İmam-Hatip Lisesinde “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı seriyi ders kitabı olarak takip eden öğretmenlerin kitap ile ilgili görüşlerini belirleyen 62 maddelik anketin istatistiksel verileri aşağıda gösterilmiştir.

4.3.2.1. Yazar Hakkında

Madde 1: Yazar ya da yazarlar hakkında bilgi,

Çok yeterli	0	%	0
Yeterli	2	%	12
Az yeterli	3	%	19
Yetersiz	4	%	25
Kapsamıyor	7	%	44
Boş	0	%	0

Ankete katılan öğretmenlerin yarıya yakını, kitapta yazarlar hakkında bilginin olmadığı, dörtte biride yetersiz olduğu görüşündedirler.

Madde 2: Yazarın otobiyografisi,

Çok yeterli	0	%	0
Yeterli	1	%	6
Az yeterli	2	%	13
Yetersiz	5	%	31
Kapsamıyor	8	%	50
Boş	0	%	0

Yazarların otobiyografisi hakkında ankete katılan öğretmenlerin yarısı kapsamıyor, üçte bire yakına da yetersiz görüşündedirler.

4.3.2.2. Biçim ve Tasarım

Madde 3: Kapağın çekiciliği,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	2	% 13
Az yeterli	3	% 19
Yetersiz	10	% 62
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	0	% 0

Kitabın kapağının çekiciliği hakkında ağırlıklı görüş öğretmenler arasında beşte üç oranında yetersiz olduğudur.

Madde 4: Kitabın baskı, yazı ve ciltleme açısından temizliği,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	9	% 56
Az yeterli	4	% 25
Yetersiz	3	% 19
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	0	% 0

Kitabın baskı, yazı ve ciltleme açısından temizliği hakkında yarıdan fazla yeterlidir, dörtte bir oranında da az yeterlidir görüşü hakimdir.

Madde 5: İçindekiler,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	3	% 19
Az yeterli	5	% 31
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	0	% 0

Anketé katılan öğretmenlerin yarısı kitabın içeriğini yetersiz, üçte biride az yeterli bulmaktadır.

Madde 6: Sözlük,

Çok yeterli	0	%	0
Yeterli	0	%	0
Az yeterli	0	%	0
Yetersiz	14	%	88
Kapsamıyor	2	%	12
Boş	0	%	0

Kitabın sözlük bölümü hakkında öğretmenlerin görüşlerinin tamamının olumsuz olduğu görülmektedir.

Madde 7: Önsöz,

Çok yeterli	0	%	0
Yeterli	1	%	6
Az yeterli	3	%	19
Yetersiz	6	%	38
Kapsamıyor	5	%	31
Boş	1	%	6

Kitabın önsözü hakkında, öğretmenlerin beşte ikiye yakını yetersiz, üçte bire yakını da kapsamıyor görüşündedirler.

Madde 8: Örnek çalışma yaprakları,

Çok yeterli	0	%	0
Yeterli	1	%	6
Az yeterli	5	%	31

Yetersiz	7	% 44
Kapsamıyor	3	% 19
Boş	0	% 0

Kitapta örnek çalışma yaprakları hakkında öğretmenlerin az yeterli, yetersiz ve kapsamıyor görüşünde oldukları anlaşılmaktadır.

Madde 9: Kaynakça,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	3	% 19
Az yeterli	6	% 37
Yetersiz	3	% 19
Kapsamıyor	4	% 25
Boş	0	% 0

Kaynakça konusunda öğretmenlerin beşte ikine yakını az yeterli görüşündedirler.

4.3.2.3. Başlıklar

Madde 10: Kitaptaki başlıkların anlaşılabilirliği,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	7	% 44
Az yeterli	8	% 50
Yetersiz	1	% 6
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	0	% 0

Başlıkların anlaşılrlığı konusunda öğretmenlerin çoğunluğu az yeterli görmekte, arta kalan ise yeterli görmektedir.

Madde 11: Konulara uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	3	% 19
Az yeterli	7	% 44
Yetersiz	6	% 37
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	0	% 0

Kitabın kullandığı başlıkların konulara uygunluğunu, öğretmenlerin yarıya yakını az yeterli, beşte ikiye yakını da yetersiz görmektedir.

Madde 12: İlgı çekiciliği,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	3	% 19
Az yeterli	3	% 19
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	2	% 12
Boş	0	% 0

Kitapta kullanılan başlıkların ilgi çekiciliği konusunda öğretmenlerin yarısı yetersiz görüşündedirler.

4.3.2.4. Resimler

Madde 13: Öğrencinin seviyesine uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	4	% 25
Az yeterli	4	% 25
Yetersiz	6	% 38
Kapsamıyor	2	% 12
Boş	0	% 0

Kitapta resimlerin, öğrencinin seviyesine uygunluğu beşte ikiye yakın bir oranda yetersiz görülmekte, dörtte bir oranında yeterli ve dörtte bir oranında az yeterli görülmektedir.

Madde 14: Öğrencinin içinde yaşadığı toplumun değerlerine ve düzeyine uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	5	% 32
Az yeterli	5	% 31
Yetersiz	5	% 31
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	0	% 0

Kitapta bulunan resimlerin öğrencinin içinde yaşadığı toplumun değerlerine ve düzeyine uygunluğu konusunda ankete katılan öğretmenlerin görüşleri eşit oranda yeterli, az yeterli ve yetersiz olarak dağılmaktadır.

Madde 15: Kitap ya da metin / diyalogun içine yerleştirilmesinin uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	3	% 19
Az yeterli	3	% 19
Yetersiz	9	% 56
Kapsamıyor	1	% 6

Boş	0	% 0
-----	---	-----

Resimlerin kitap ya da metin / diyalogun içine yerleştirilmesinin uygunluğunu konusunda, öğretmenlerin yarıdan fazlasının görüşü yetersiz seçeneğidir.

Madde 16: Konuya uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	4	% 25
Az yeterli	6	% 38
Yetersiz	5	% 31
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	0	% 0

Kitapta resimlerin konuya uygunluğu, öğretmenlerin beşte ikiye yakın bir bölümü tarafından az yeterli görülmekte, katılanların üçte biri tarafından da yetersiz görülmekle birlikte yeterli gören öğretmenlerin oranı dörtte birdir.

Madde 17: Kullanılan renklerin uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	3	% 19
Az yeterli	7	% 44
Yetersiz	5	% 31
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	0	% 0

Resimlerde kullanılan renklerin uygunluğu, öğretmenlerin yarıya yakını tarafından az yeterli bulunmaktadır.

4.3.2.5. Tablolar, Grafikler ve Şemalar

Madde 18: Başlıkların uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	6	% 38
Az yeterli	6	% 37
Yetersiz	4	% 25
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	0	% 0

Kitapta kullanılan tablolar, grafikler ve şemaların başlıklara uygunluğu genel olarak yeterli ve az yeterli seçenekleri ile değerlendirilmektedir.

Madde 19: Yer olarak uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	4	% 25
Az yeterli	8	% 50
Yetersiz	3	% 19
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	0	% 0

Kitapta kullanılan tablolar, grafikler ve şemaların yer olarak uygunluğu, ankete katılan öğretmenlerin yarısı tarafından az yeterli, dörtte biri tarafından da yeterli bulunmuştur.

Madde 20: Seviyeye Uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	3	% 19

Az yeterli	5	% 31
Yetersiz	7	% 44
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	0	% 0

Kitapta kullanılan tablolar, grafikler ve şemaların seviyeye uygunluğu, öğretmenlerin yarıya yakını tarafından yetersiz görülmektedir.

Madde 21: Öğrencilerin gelişim düzeylerine (zihinsel, sosyal, duyuşsal ve psikomotor) uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	2	% 13
Az yeterli	6	% 37
Yetersiz	7	% 44
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	0	% 0

Tablolar, grafikler ve şemaların, öğrencilerin gelişim düzeylerine uygunluğu yarıya yakın bir oranda yetersiz görülmektedir.

Madde 22: Tablo, grafik ya da şemalar için açıklamalar,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	1	% 6
Az yeterli	7	% 44
Yetersiz	6	% 38
Kapsamıyor	2	% 12
Boş	0	% 0

Kitapta bulunan tablo, grafik ya da şemalar için açıklamalar, genelde az yeterli ve yetersiz olarak değerlendirilmektedir.

Madde 23: Tablo, grafik ya da şemaların açık ve anlaşılabilirliği,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	2	% 13
Az yeterli	8	% 50
Yetersiz	4	% 25
Kapsamıyor	2	% 12
Boş	0	% 0

Tablo, grafik ya da şemaların açık ve anlaşılabilirliği, dörtte iki oranında az yeterli, dörtte bir oranında da yetersiz olarak değerlendirilmektedir.

Madde 24: Tablo, grafik ya da şemaların öğrencilerin düzeylerine uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	1	% 6
Az yeterli	9	% 56
Yetersiz	3	% 19
Kapsamıyor	3	% 19
Boş	0	% 0

Tablo, grafik ya da şemaların öğrencilerin düzeylerine uygunluğu, öğretmenlerin çoğunluğu tarafından az yeterli olarak değerlendirilmektedir.

4.3.2.6. Yazı Türü ve Puntolar

Madde 25: Metinlerde kullanılan yazı türünün uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
-------------	---	-----

Yeterli	10	% 63
Az yeterli	4	% 25
Yetersiz	2	% 12
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	0	% 0

Öğretmenlerin çoğunluğu metinlerde kullanılan yazı türünün uygunluğunu yeterli bulmaktadırlar.

Madde 26: Yazılarda uygun puntoların kullanımı,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	13	% 81
Az yeterli	1	% 6
Yetersiz	2	% 13
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	0	% 0

Yazılarda uygun punto kullanımı, çoğunlukla yeterli olarak değerlendirilmektedir.

Madde 27: Yazı türünün okumayı kolaylaştırıcı ve özendirici olması,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	6	% 38
Az yeterli	6	% 37
Yetersiz	4	% 25
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	0	% 0

Kitapta yazı türünün okumayı kolaylaştırıcı ve özendirici olması, öğretmenlerin çoğunluğu tarafından yeterli ve az yeterli olarak görülmektedir.

4.3.2.7. Dil ve Yazılı Anlatım

Madde 28: Dilin anlaşılma düzeyi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	3	% 19
Az yeterli	5	% 31
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	0	% 0

Dilin anlaşılma düzeyi, öğretmenlerin yarısı tarafından yetersiz bulunmakla birlikte, yeterli bulanların oranı beşte bir, az yeterli bulanların oranı da katılımcıların üçte biri oranındadır.

Madde 29: Dilin sadeliği,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	3	% 19
Az yeterli	4	% 25
Yetersiz	9	% 56
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	0	% 0

Kitapta kullanılan dilin sadeliği konusunda, öğretmenlerin dörtte ikiden fazlası yetersizdir görüşüne sahiptirler.

Madde 30: Kullanılan terim ve kavramların anlaşılabilirliği,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	0	% 0

Az yeterli	5	% 31
Yetersiz	9	% 56
Kapsamıyor	2	% 13
Boş	0	% 0

Kitapta kullanılan terim ve kavramların anlaşılabilirliği konusunda, öğretmenlerin yarısından fazlası yetersiz seçeneği ile görüşlerini belirtmişlerdir.

Madde 31: Öğrencilerin gelişim özelliklerine ve düzeylerine uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	0	% 0
Az yeterli	5	% 31
Yetersiz	11	% 69
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	0	% 0

Kitapta, yazılı anlatım konusunun öğrencilerin gelişim özelliklerine ve düzeylerine uygunluğu, çoğunlukla yetersiz bulunmaktadır.

4.3.2.8. Metinler, Diyaloglar

Madde 32: Metinlerin/diyalogların diğer derslerle bütünleştirilmesi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	1	% 6
Az yeterli	4	% 25
Yetersiz	9	% 56
Kapsamıyor	2	% 13
Boş	0	% 0

Metinlerin/diyalogların diğer derslerle bütünleştirilmesi, yetersiz bulunmaktadır.

Madde 33: Metnin/diyaloğun çeşitli örneklerle zenginleştirilmesi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	2	% 13
Az yeterli	5	% 31
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	0	% 0

Kitaptaki metnin/diyaloğun çeşitli örneklerle zenginleştirilmesi, öğretmenlerin yarısı tarafından yetersiz bulunmaktadır.

Madde 34: Metnin/diyaloğun günlük yaşamla ilişkisi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	2	% 13
Az yeterli	9	% 56
Yetersiz	4	% 25
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	0	% 0

Metnin/diyaloğun günlük yaşamla ilişkisi, öğretmenlerin yarısından fazlasınca az yeterli, dörtte birince de yetersiz bulunmaktadır.

Madde 35: Her konunun başında gerekli açıklamaların yapılması,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	2	% 13

Az yeterli	0	% 0
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	6	% 37
Boş	0	% 0

Kitapta işlenen her konunun başında gerekli açıklamaların yapılması, öğretmenlerin yarısı tarafından yetersiz, beşte ikiye yakını tarafından da kapsamıyor şeklinde değerlendirilmektedir.

Madde 36: Her konunun sonunda özet verilmesi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	0	% 0
Az yeterli	1	% 6
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	6	% 38
Boş	1	% 6

Her konunun sonunda özet verilmesi konusu, öğretmenlerin çoğunluğu tarafından yetersiz ve kapsamıyor görüşü ile değerlendirilmiştir.

Madde 37: Metinlerde/diyaloglarda tablo, şema, grafiklerden ve resimlerden yararlanma,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	0	% 0
Az yeterli	3	% 19
Yetersiz	9	% 56
Kapsamıyor	3	% 19
Boş	1	% 6

Metinlerde/diyaloglarda tablo, şema, grafiklerden ve resimlerden yararlanma, öğretmenlerin çoğunluğunca yetersiz olarak değerlendirilmektedir.

Madde 38: Metinlerin/diyalogların öğrenci düzeyine ve gelişimsel özelliklerine (zihinsel, sosyal, duyuşsal ve psikomotor) ve düzeylerine uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	0	% 0
Az yeterli	6	% 38
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	1	% 6

Metinlerin/diyalogların öğrenci düzeyine ve gelişimsel özelliklerine ve düzeylerine uygunluğunu, öğretmenlerin dörtte ikisi yetersiz bulmakta, üçte birinden fazlası da az yeterli bulmaktadır.

4.3.2.9. Örnekler

Madde 39: Verilen örneklerin sayısı,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	3	% 19
Az yeterli	5	% 31
Yetersiz	5	% 31
Kapsamıyor	2	% 13
Boş	1	% 6

Kitapta verilen örneklerin sayısı, öğretmenlerin beşte ikisi tarafından yeterli, üçte biri tarafından az yeterli, üçte biri tarafından da yetersiz görülmektedir.

Madde 40: Verilen örneklerin niteliği,

Çok yeterli	0	%	0
Yeterli	1	%	6
Az yeterli	5	%	32
Yetersiz	8	%	50
Kapsamıyor	1	%	6
Boş	1	%	6

Verilen örneklerin niteliği öğretmenlerin yarısı tarafından yetersiz bulunmaktadır.

Madde 41: Verilen örneklerin öğrencilerin gelişim özellikleri (zihinsel, sosyal, duyuşsal ve psikomotor) ve düzeylerine uygunluğu,

Çok yeterli	0	%	0
Yeterli	0	%	0
Az yeterli	6	%	38
Yetersiz	9	%	56
Kapsamıyor	0	%	0
Boş	1	%	6

Verilen örneklerin öğrencilerin gelişim özellikleri ve düzeylerine uygunluğunu, öğretmenlerin yarıdan fazlası yetersiz olarak değerlendirmektedir.

Madde 42: Verilen örneklerin içeriğe uygunluğu,

Çok yeterli	0	%	0
Yeterli	1	%	6
Az yeterli	9	%	57
Yetersiz	5	%	31
Kapsamıyor	0	%	0

Boş	1	% 6
-----	---	-----

Verilen örneklerin içeriğe uygunluğunu, öğretmenlerin dörtte ikiden fazlası az yeterli bulmaktadır.

Madde 43: Verilen örneklerin şema, tablo ya da resimlerle ilişkilendirilmesi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	1	% 6
Az yeterli	4	% 25
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	2	% 13
Boş	1	% 6

Verilen örneklerin şema, tablo ya da resimlerle ilişkilendirilmesini, öğretmenlerin dörtte ikisi yetersiz, dörtte biride az yeterli bulmaktadır.

Madde 44: Alıştırmalar için verilen örneklerin sayısı,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	4	% 25
Az yeterli	2	% 13
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	1	% 6

Alıştırmalar için verilen örneklerin sayısı, öğretmenlerin dörtte ikisi tarafından yetersiz bulunurken, dörtte biri tarafından da yeterli bulunmaktadır.

Madde 45: Örneklerin çeşitli türlerde olması,

Çok yeterli	0	% 0
-------------	---	-----

Yeterli	1	% 6
Az yeterli	5	% 32
Yetersiz	9	% 56
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	1	% 6

Kitapta örneklerin çeşitli türlerde olması, öğretmenlerin dörtte ikisinden fazlası tarafından yetersiz, üçte biri tarafından da az yeterli şeklinde değerlendirilmektedir.

Madde 46: Örneklerin anlaşılır ve açıklayıcı olması,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	1	% 6
Az yeterli	5	% 32
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	1	% 6

Örneklerin anlaşılır ve açıklayıcı olması, dörtte iki oranında yetersiz, üçte bir oranında da az yeterli görülmektedir.

4.3.2.10. Öğretim Yöntem ve Teknikleri

Madde 47: Konuların öğretimi ile ilgili yöntemler hakkında bilgi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	2	% 13
Az yeterli	4	% 25
Yetersiz	8	% 50

Kapsamıyor	1	% 6
Boş	1	% 6

Konuların öğretimi ile ilgili yöntemler hakkında bilgi, dörtte iki oranında yetersiz, dörtte bir oranında da az yeterli görülmektedir.

Madde 48: Konuların öğretimi ile ilgili teknikler hakkında bilgi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	1	% 6
Az yeterli	7	% 44
Yetersiz	5	% 31
Kapsamıyor	2	% 13
Boş	1	% 6

Konuların öğretimi ile ilgili teknikler hakkında bilgi, dörtte ikiye yakın oranda az yeterli, üçte bire yakın oranda da yetersiz şeklinde değerlendirilmektedir.

Madde 49: Dört temel alanın (okuma–yazma–konuşma–dinleme) aşamalı olarak öğretimine ilişkin yöntem ve teknik bilgi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	0	% 0
Az yeterli	4	% 25
Yetersiz	9	% 56
Kapsamıyor	2	% 13
Boş	1	% 6

Dört temel alanın (okuma–yazma–konuşma–dinleme) aşamalı olarak öğretimine ilişkin yöntem ve teknik bilginin, öğretmenlerin dörtte ikiden biraz fazlası tarafından yetersiz, dörtte biri tarafından da az yeterli şeklinde değerlendirildiği görülmektedir.

Madde 50: Öğrencileri kendi kendine çalışmaya yönlendirici etkinlikler,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	1	% 6
Az yeterli	3	% 19
Yetersiz	9	% 56
Kapsamıyor	2	% 13
Boş	1	% 6

Kitapta öğrencileri kendi kendine çalışmaya yönlendirici etkinliklerin bulunması konusu, öğretmenlerin dörtte ikiden fazlası tarafından yetersiz, beşte bire yakını tarafından da az yeterli görüşü ile değerlendirildiği görülmektedir.

Madde 51: Öğrencileri düşünmeye, tartışmaya, üzerinde konuşmaya, problem çözmeye yönlendirici yöntem ve teknikler,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	0	% 0
Az yeterli	5	% 31
Yetersiz	6	% 38
Kapsamıyor	4	% 25
Boş	1	% 6

Öğrencileri düşünmeye, tartışmaya, üzerinde konuşmaya, problem çözmeye yönlendirici yöntem ve tekniklerin, öğretmenlerin beşte ikisine yakını tarafından yetersiz, üçte birine yakını tarafından az yeterli, dörtte biri tarafından da kapsamıyor şeklinde değerlendirildiği görülmektedir.

Madde 52: Öğrencilerin grupla, bireysel ya da tüm sınıfla uygulayabilecekleri yöntem ve teknikler,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	0	% 0
Az yeterli	4	% 25
Yetersiz	9	% 56
Kapsamıyor	2	% 13
Boş	1	% 6

Öğrencilerin grupla, bireysel ya da tüm sınıfla uygulayabilecekleri yöntem ve teknikler, öğretmenlerin dörtte ikisinden fazlası tarafından yetersiz, dörtte biri tarafından da az yeterli olarak görülmektedir.

Madde 53: Önerilen yöntem ve tekniklerin öğrenci düzeylerine uygunluğu,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	0	% 0
Az yeterli	8	% 50
Yetersiz	5	% 32
Kapsamıyor	2	% 12
Boş	1	% 6

Önerilen yöntem ve tekniklerin öğrenci düzeylerine uygunluğu, dörtte iki oranında az yeterli, üçte ikiye yakın oranda da yetersiz görülmektedir.

4.3.2.11. Değerlendirme

Madde 54: Kitaptaki alıştırmaların sayısının sayısı,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	4	% 25
Az yeterli	4	% 25

Yetersiz	6	% 38
Kapsamıyor	1	% 6
Boş	1	% 6

Kitaptaki alıştırma sorularının sayısı, beşte ikiye yakın bir oranda yetersiz görülürken, dörtte bir oranında yeterli ve yine dörtte bir oranında az yeterli görülmüştür.

Madde 55: Alıştırma ya da soruların çeşitlilik göstermesi,

Çok yeterli	1	% 6
Yeterli	1	% 6
Az yeterli	5	% 32
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	0	% 0
Boş	1	% 6

Alıştırma ya da soruların çeşitlilik göstermesi, üçte bir oranında az yeterli bulunurken, dörtte bir oranında da yetersiz bulunmaktadır.

Madde 56: Soruların bilgi, kavrama, anlama, analiz, sentez değerlendirme ve uygulama düzeylerinde çeşitlilik göstermesi,

Çok yeterli	1	% 6
Yeterli	2	% 13
Az yeterli	3	% 19
Yetersiz	7	% 44
Kapsamıyor	2	% 12
Boş	1	% 6

Soruların bilgi, kavrama, anlama, analiz, sentez değerlendirme ve uygulama düzeylerinde çeşitlilik göstermesi, öğretmenlerin yarıya yakını tarafından yetersiz bulunmaktadır.

Madde 57: Öğrencileri değerlendirmek için örnek gözlem formları,

Çok yeterli	0	%	0
Yeterli	1	%	6
Az yeterli	3	%	19
Yetersiz	7	%	44
Kapsamıyor	4	%	25
Boş	1	%	6

Kitapta öğrencileri değerlendirmek için örnek gözlem formları, öğretmenlerin dörtte ikiye yakını tarafından yetersiz, dörtte biri tarafından da kapsamıyor şeklinde değerlendirilmektedir.

Madde 58: Alıştırma ya da soruların öğrencilerin düzeylerine ve gelişimsel özelliklerine uygunluk düzeyi,

Çok yeterli	0	%	0
Yeterli	1	%	6
Az yeterli	3	%	19
Yetersiz	10	%	63
Kapsamıyor	1	%	6
Boş	1	%	6

Alıştırma ya da soruların öğrencilerin düzeylerine ve gelişimsel özelliklerine uygunluk düzeyi konusu, öğretmenlerin üçte ikiye yakın bir bölümü tarafından yetersiz görülmektedir.

Madde 59: Alıştırma ya da soruların öğrencileri araştırmaya, problem çözmeye özendirme düzeyi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	0	% 0
Az yeterli	4	% 25
Yetersiz	8	% 50
Kapsamıyor	3	% 19
Boş	1	% 6

Kitapta kullanılan alıştırmaya ya da soruların öğrencileri araştırmaya, problem çözmeye özendirme düzeyi, dörtte iki oranında yetersiz, dörtte bir oranında az yeterli, beşte bire yakın bir oranda da kapsamıyor seçenekleri ile değerlendirilmiştir.

Madde 60: Testler ya da diğer soru türleri için nasıl uygulanacaklarına yönelik açıklayıcı bilgilerin düzeyi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	2	% 12
Az yeterli	2	% 12
Yetersiz	7	% 45
Kapsamıyor	3	% 19
Boş	2	% 12

Kitapta kullanılan testler ya da diğer soru türleri için nasıl uygulanacaklarına yönelik açıklayıcı bilgilerin düzeyi, öğretmenlerin dörtte ikiye yakını tarafından yetersiz, beşte bire yakını tarafından kapsamıyor şeklinde değerlendirilmiştir.

Madde 61: Testler için cevap anahtarının olması,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	0	% 0

Az yeterli	0	% 0
Yetersiz	5	% 31
Kapsamıyor	10	% 63
Boş	1	% 6

Kitapta kullanılan testler için cevap anahtarının olması, üçte ikiye yakın bir oranda kapsamıyor, üçte bire yakın bir oranda da yetersiz olarak değerlendirilmektedir.

Madde 62: Farklı ölçme düzeylerine yer verilme düzeyi,

Çok yeterli	0	% 0
Yeterli	1	% 6
Az yeterli	1	% 6
Yetersiz	6	% 38
Kapsamıyor	7	% 44
Boş	1	% 6

Kitapta farklı ölçme düzeylerine yer verilme düzeyi, öğretmenlerin dörtte ikiye yakın bir bölümü tarafından kapsamıyor, beşte ikiye yakın bir bölümü tarafından da yetersiz olarak değerlendirilmektedir.

Tablo 4.4. Öğretmen Anketinin İstatistiksel Dökümü

ANKET MADDE NO'SU	SEÇENEKLER					
	ÇOK YETERLİ %	YETERLİ %	AZ YETERLİ %	YETERSİZ %	KAPSAMIYOR %	BOŞ %
1	0	12	19	25	44	0
2	0	6	13	31	50	0

ANKET MADDE NO'SU	SEÇENEKLER					
	ÇOK YETERLİ	YETERLİ	AZ YETERLİ	YETERSİZ	KAPSAMIYOR	BOŞ
	%	%	%	%	%	%
3	0	13	19	62	6	0
4	0	56	25	19	0	0
5	0	19	31	50	0	0
6	0	0	0	88	12	0
7	0	6	19	38	31	6
8	0	6	31	44	19	0
9	0	19	37	19	25	0
10	0	44	50	6	0	0
11	0	19	44	37	0	0
12	0	19	19	50	12	0
13	0	25	25	38	12	0
14	0	32	31	31	6	0
15	0	19	19	56	6	0
16	0	25	38	31	6	0
17	0	19	44	31	6	0
18	0	38	37	25	0	0
19	0	25	50	19	6	0
20	0	19	31	44	6	0
21	0	13	37	44	6	0
22	0	6	44	38	12	0
23	0	13	50	25	12	0
24	0	6	56	19	19	0
25	0	63	25	12	0	0
26	0	81	6	13	0	0
27	0	38	37	25	0	0
28	0	19	31	50	0	0
29	0	19	25	56	0	0
30	0	0	31	56	13	0
31	0	0	31	69	0	0
32	0	6	25	56	13	0
33	0	13	31	50	6	0
34	0	13	56	25	6	0

ANKET MADDE NO'SU	SEÇENEKLER					
	ÇOK YETERLİ %	YETERLİ %	AZ YETERLİ %	YETERSİZ %	KAPSAMIYOR %	BOŞ %
35	0	13	0	50	37	0
36	0	0	6	38	50	6
37	0	0	19	56	19	6
38	0	0	38	50	6	6
39	0	19	31	31	13	6
40	0	6	32	50	6	6
41	0	0	38	56	0	6
42	0	6	57	31	0	6
43	0	6	25	50	13	6
44	0	25	13	50	6	6
45	0	6	32	56	0	6
46	0	6	32	50	6	6
47	0	13	25	50	6	6
48	0	6	44	31	13	6
49	0	0	25	56	13	6
50	0	6	19	56	13	6
51	0	0	31	38	25	6
52	0	0	25	56	13	6
53	0	0	50	32	12	6
54	0	25	25	38	6	6
55	6	6	32	50	0	6
56	6	13	19	44	12	6
57	0	6	19	44	25	6
58	0	6	19	63	6	6
59	0	0	25	50	19	6
60	0	12	12	45	19	12
61	0	0	0	31	63	6
62	0	6	6	38	44	6

4.4. Veri sonuçları ve İncelemelere Göre “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” Adlı Seri İçin Öneriler

Anket verilerinin incelenmesinden yola çıkılarak, “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı seri için, önerilerde bulunularak söz konusu ders kitabının daha etkin kullanımının mümkün olacağı düşünülmektedir.

Ankete katılan İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin 6. maddeye verdikleri cevapla % 29’u bu seri ile Arapça öğrenmenin yeterli, % 31’i az yeterli, yine % 31’i yetersiz olacağını düşünmektedirler. Yaklaşık bir oranla bu seriyi takip eden her üç öğrenciden biri Arapça öğreniminin yetersiz olacağı önyargısını taşımaktadır. Bu düşünceleri taşıyan öğrencilerin görüşleri öncelikle ele alınmalıdır.

Öğrencilerin vermiş oldukları cevaplarda, kitabın görünüşünün çekiciliği, metinlerin/diyalogların otantik özellikleri % 43 ve % 41 oranında yeterli bulunmaktadır. Ancak bu oran dörtte ikiye yakın bir orandır ve daha yüksek oranlarda olması gereği vardır. Kitapta bulunan resim, karikatür, harita, tablo, fotoğraf vb. görsel materyaller verilerde % 29 ve % 31 oranında yeterli ve az yeterli, diğer öğrenciler tarafından yetersiz görülmüştür. Bu sonuca göre de görsel materyaller artırılmalıdır görüşü çıkmaktadır.

Kitabın içeriği ile ilgili şiir, şarkı, bilmece, bulmaca, fıkra, bilimsel rapor ve makaleler hususunda verilen cevaplar % 24 oranı ile az yeterli seçeneğinde yoğunlaşmakta, diğer seçenekler bu oranın altında kalmaktadır. İçerik ile ilgili tamamlayıcı çalışmaların öğrenciler tarafından beklenildiği düşünülmektedir.

Kitabın Arap dilinin kültürel özelliklerini taşıması, dinleme anlama bölümlerinde “Boşluk-Tablo Doldurma”, “Soru-Cevap”, “Doğru-Yanlış”, “Çoktan Seçmeli” gibi alıştırmalar ankete katılan öğrencilerin üçte biri civarında bir bölümü tarafından yeterli görülmektedir.

Kitapta sözlü anlatım bölümlerinde duygu ve düşüncelerin ifade edildiği tartışma tekniği, “Diyalog Hazırlama” çalışmaları, “Soru Sorma - Cevap Verme” alıştırmalarının bulunduğu 11, 12 ve 13. maddelere % 36 yetersiz, % 28 ve % 43 oranında yeterli cevabı verilmiştir. 14. madde, telaffuzu geliştirecek değişik çalışmaların varlığına ilişkin % 36 oranında yetersiz cevabına karşılık diğer seçeneklerin oranı bu orandan daha düşüktür.

15 ve 16. maddelerdeki dilbilgisi ve sözcük kullanımının okunan metin/diyalog içerisinde öğrenilmesi ve dilin özelliğinden kaynaklanan, hata yapmaya sebep olan dilbilgisi yapılarına verilen özel önem konusu, en yüksek oranlar % 36 az yeterli, % 37 yetersiz seçenekleri ile işaretlenmiştir.

17, 18, 19 ve 20. maddelerde yer alan okuma anlama bölümlerinde “Soru - Cevap”, “Boşluk Doldurma”, “Doğru-Yanlış” ve “Çoktan Seçmeli” alıştırmalar en yüksek oran olan % 39, % 36, % 29 oranları ile yeterli seçeneğinde görülmüştür. Diğer maddelere bakıldığında en yüksek oran bu maddelerde görülmektedir.

Kitabın yazılı anlatım bölümlerinin değerlendirildiği 21, 22 ve 23. maddelere verilen cevaplar yetersiz ve kapsamıyor seçeneğinde yoğunlaşmaktadır. Sözcük kullanımı ile ilgili 24, 25, 26, 27 ve 28. maddeler yetersiz ve az yeterli seçenekleri ile değerlendirilmişlerdir.

Öğretmen anketi verilerinden elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde 64 maddelik anketin seçeneklerinden “Çok Yeterli” seçeneğinin sadece 55 ve 56. maddeler “Kitaptaki alıştırmaların sorularının sayısı” ve “Soruların bilgi, anlama, analiz, sentez, değerlendirme ve uygulama düzeylerinde çeşitlilik göstermesi” konusunda % 6 oranında işaretlendiği gözlenmektedir. Buradan hareketle hiçbir madde öğretmenler nezdinde çok yeterli düzeyde görülmemektedir.

Öğretmen anketi verilerinden elde edilen başka bir sonuçta “Yeterli” seçeneğinin, 4. madde “Kitabın baskı, yazı ve ciltleme açısından temizliği” konusunda % 56 oranında, 10. madde “Kitaptaki Başlıkların Anlaşılabilirliği” konusunda

% 44 oranında, 14. madde “Öğrencinin İçinde Yaşadığı Toplumun Değerlerine ve Düzeyine uygunluğu” konusunda % 32 oranında, 18. madde “Başlıkların Uygunluğu” konusunda % 38 oranında, 25. madde “Metinlerde Kullanılan Yazı Türünün Uygunluğu” konusunda % 63 oranında, 26. madde “Yazılarda Uygun Puntoların Kullanılması” konusunda % 81 oranında, 27. madde “Yazı Türünün Okumayı Kolaylaştırıcı ve özendirici Olması” konusunda %38 oranında işaretlenmiş olmasıdır. Diğer maddeler için de “Yeterli” seçeneği işaretlenmiş ancak bunun oranları % 25 ve altında oranlarda olmuştur. Öğretmen anketi verilerinden edinilen sonuçların olumlu yanları yukarıda anlatıldığı gibidir.

Öğretmen anketinde, 64 maddeden 37 maddede “Yetersiz” seçeneği işaretlenmiştir. Bunun oranı en düşük % 44 tür. Yine 64 maddeden 5 maddede “Kapsamıyor” seçeneği işaretlenmiştir. Bunun da en düşük oranı % 44 tür. Ankete katılan öğretmenlerin yetersiz buldukları konular;

- Kitabın çekiciliği,
- İçindekiler,
- Önsöz,
- Sözlük,
- İlgi çekiciliği,
- Öğrencinin seviyesine uygunluğu,
- Resimlerin kitap ya da metin/diyaloğun içine yerleştirilmesinin uygunluğu,
- Tablolar, grafikler ve şemaların seviyeye uygunluğu,
- Tablolar, grafikler ve şemaların öğrencilerin gelişim düzeylerine uygunluğu,
- Dilin anlaşılma düzeyi,
- Dilin sadeliği,
- Kullanılan terim ve kavramların anlaşılabilirliği,
- İçeriğin, öğrencilerin gelişim özelliklerine ve düzeylerine uygunluğu,
- Metinlerin/diyalogların diğer derslerle bütünleştirilmesi,
- Metnin/diyaloğun çeşitli örneklerle zenginleştirilmesi,

- Her konunun başında gerekli açıklamanın yapılması,
- Metinlerde/diyaloglarda tablo, şema, grafikler ve resimlerden yararlanma,
- Metinlerin/diyalogların öğrenci gelişimsel özelliklerine ve düzeylerine uygunluğu,
- Verilen örneklerin niteliği,
- Verilen örneklerin öğrenci gelişimsel özelliklerine ve düzeyine uygunluğu,
- Verilen örneklerin şema, tablo ya da resimlerle ilişkilendirilmesi,
- Alıştırmalar için verilen örneklerin sayısı,
- Örneklerin çeşitli türlerde olması,
- Örneklerin anlaşılır ve açıklayıcı olması,
- Konuların öğretimi ile ilgili yöntem hakkında bilgi,
- Dört temel alanın aşamalı olarak öğretimine ilişkin yöntem ve teknik bilgi,
- Öğrencileri kendi kendine çalışmaya yönlendirici etkinlikler,
- Öğrencileri düşünmeye, tartışmaya, üzerinde konuşmaya, problem çözmeye yönlendirici yöntem ve teknikler,
- Öğrencilerin grupta, bireysel ya da tüm sınıfla uygulayabilecekleri yöntem ve teknikler,
- Kitaptaki alıştırma sorularının sayısı,
- Alıştırma ya da soruların çeşitlilik göstermesi,
- Soruların bilgi, kavrama, anlama, analiz, sentez değerlendirme ve uygulama düzeylerinde çeşitlilik göstermesi,
- Öğrencileri değerlendirmek için örnek gözlem formları,
- Alıştırma ya da soruların öğrencilerin düzeylerine ve gelişimsel özelliklerine uygunluk düzeyi,
- Alıştırma ya da soruların öğrencileri araştırmaya, problem çözmeye özendirme düzeyi,
- Testler ya da diğer soru türleri için nasıl uygulanacaklarına yönelik açıklayıcı bilgilerin düzeyi,

Yukarıda başlıklar halinde sıralanan konular öğretmen anketi verilerine göre yetersiz görülmektedir. Bu sonuçla ankete katılan öğretmenlerin “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı ders kitabı serisini, sıralanan kriterler doğrultusunda Arapça öğretimi açısından yetersiz gördükleri ortaya çıkmaktadır. Bu veriler ışığında kitabın olabildiğince yeniden düzenlenmesi verimliliği artıracak ve olumlu sonuçlar doğuracaktır.

SONUÇ

Dilbilimciler, dil eğitimcileri, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin ders kitabı inceleme ve değerlendirmesi, tasarımı ve destekleyici-tamamlayıcı materyalleri üzerinde çalışmaları bulunmaktadır. Bu çalışmanın da alanında bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

Ülkemizde 4306 sayılı kanun gereği ilköğretimin zorunlu ve kesintisiz 8 yıla çıkarılmasıyla, eğitim-öğretim süresi 7 yıl olan İmam-Hatip Liselerinde de değişiklik yapılarak, bir yıl hazırlık sınıfı olmak üzere eğitim-öğretim süresi toplam 4 yıl olmuştur. 1999 yılında çıkmış olan “M.E.B. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, İmam Hatip Lisesi, Yabancı Dil Ağırlıklı İmam Hatip Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersleri Öğretim Programları” ile İmam-Hatip Liselerinde Arapça ders kitabı ihtiyacı doğmuştur. Alanında tek ders kitabı olması nedeniyle “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı seri yaygın olarak kullanılır olmuştur. Dolayısıyla bu seri, biçim ve içerik açısından incelenmeye çalışılmıştır.

Bir yabancı dilin öğretimi/öğreniminde yabancı öğretim teorileri, yöntem ve teknikleri daima ön plandadır. Devamlı surette yeni yöntem ve tekniklerin arayışı da sürmektedir. Çünkü her yöntemin eksik bir yanı bulunabilmektedir. Bütün bunlara rağmen dünyada ölü dil denilen dillerin öğretiminde kullanılan dilbilgisi-çeviri yöntemi ülkemizde kullanıla gelmektedir. Bu yöntemde ısrarın nedenlerinden başlıcaları, ders araç ve gereçleri ve yetişmiş öğretmendir. Bir çok alanda olduğu gibi yabancı dil öğretimi alanında da yapılan araştırmalar takip edilmeli ve uygulanmalıdır.

Yabancı dil öğretiminde ders araç ve gereçleri denilince ilk olarak akla ders kitabı gelmektedir. Yabancı dil hedeflerini yakalayabilmede ders kitabının önemi hayli artmaktadır. İmam-Hatip Liselerinde, “M.E.B. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü, İmam Hatip Lisesi, Yabancı Dil Ağırlıklı İmam Hatip Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Meslek Dersleri Öğretim Programları” ile eş zamanda yayımlanmış olması

nedeni ile “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı seri yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle adı geçen seri bilimsel olarak incelenmek suretiyle şu tespitlerde bulunulmuştur.

“İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı serinin Cantaş 2002 yılı yayını, Yard. Doç. Dr. Galip Yavuz, Mustafa Kelebek ve A. Hüseyin Çaycı tarafından hazırlanan “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça Hazırlık I Öğrenci Alıştırma Kitabı” (كتاب التدريبات على العربية ١ للصف التحضيري) adlı bir alıştırma kitabından başka herhangi bir destekleyici-tamamlayıcı, işitsel-görsel materyal bulunmamaktadır.

Kitabın destekleyici-tamamlayıcı materyali olarak her ünite ve ders başlarında, diyalogların da aralarında verilmiş olan resimler gösterilebilir. Tablolar, şemalar, grafiklere yeterince yer verilmemiştir.

Seride dilbilgisi, yapısal, durumsal dilbilimsel tanımlamalar şeklinde verilmekle beraber, kavramsal ve işlevsel tanımlamalar şeklinde de verilmektedir. Bu durum ikinci, üçüncü ve dördüncü kitaplarda kendini daha belirginleştirmektedir. Bu İmam-Hatip Liseleri öğrencilerinin kazanacağı misyona uygunlukla açıklanabilmektedir. Kitapta seçilen konular dinî konular olmakla birlikte, güncel konularda bulunmaktadır. I. kitap ikinci cilt on ikinci ünite ikinci ders konusu (s.192) “İnternet Dünyası”, III. kitap altıncı ünite üçüncü ders (s.152) “Türksat” bunlar için olumlu örneklerdir. Yalnız burada olumsuz bir durum, “Türksat” adlı okuma parçası dört paragraftan oluşmuş ve de bu dört paragraf sadece beş cümle içermektedir. Diğer metinlerde de uzun cümleler dikkat çekmekte, öğrencinin motivasyonunu olumsuz şekilde etkilemektedir. İmam-Hatip Lisesi öğrencisinin sosyal çevresi düşünüldüğünde, “Otelde”, “Hava Alanında” başlıklı konular ve “Postanede” konusu öğrencinin ilgisini çekmemektedir.

Serinin destekleyici-tamamlayıcı bir materyali olmadığından, okuma ve kısmen de yazılı anlatım becerilerinin öne çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Öğretmeni yönlendirici ve bilgilendirici bir öğretmen kitabı olmadığından, seri bir yöntemi hedef edinmiş olsa bile belirli bir yöntem uygulanamamaktadır. Ancak birinci kitapta

içerik açısından direkt yöntemi, diğer kitaplarda direkt yöntemle beraber dilbilgisi-çeviri yöntemini gözlemek mümkündür.

Kitapta, kaynakçasından da anlaşılacağı gibi Arap yazarlardan yararlanılmıştır. Özellikle birinci kitapta metinler diyalog şeklinde sunulmuş, öğrencinin ilgisi daha kolay çekilmiştir. Diğer kitaplarda okuma parçası şeklinde verilen metinler bu ilgiyi sağlayamamıştır. Bununla birlikte cümlelerin uzunluğu da dikkat çekmektedir. Aynı şekilde metinlerde işlenen dinî içerik taşıyan konular, İmam-Hatip Lisesi öğrencisinin bu konuları diğer derslerde de işlemesinden dolayı, yeterli ilgiyi çekememektedir.

Alıştırmalarda, boşluk doldurma, soru-cevap, doğru-yanlış ve çoktan seçmeli alıştırmaların tamamı kullanılmıştır. Alıştırmaların çoğunluğunun metne bağlı olması öğrenciye itici gelmekte, ilgisini çekmemektedir. Öğrencinin ilgi alanlarına ilişkin alıştırmalar daha işlevsel nitelik taşımaktadır. Metne bağlı olan boşluk doldurma, soru-cevap, doğru-yanlış ve çoktan seçmeli alıştırmalar basit bir tekrar gibi algılanmaktadır. Alıştırmalar tek bir öğrencinin metne ve dilbilgisi yapısına göre vereceği cevaplara odaklanmıştır. Kitap bu yönüyle öğretmen-öğrenci çalışmasına ağırlık vermekte, öğrenci- öğrenci, grup ve sınıf çalışması ile sınıf dışı çalışmalar göz ardı edilmektedir.

Kitap sözcüklüğü konusunda eş anlamlı ve karşıt anlamlı kelimeleri II, III ve IV. kitapta her dersin alıştırmalarında vermiştir. Yeni öğrenilen sözcüklüğünü sonraki ünitelerde tekrar etmiş ve öğrencinin sözcüklüğü kazanımını kolaylaştırmıştır.

Kitapta her dersin son alışırması yazılı anlatım için kullanılmış, öğrencilerden bir kısa konu, bir diyalog vb. çalışmalar istenmiştir. Ancak yazılı anlatım için kullanılması istenilen kelimeler tekrar edilmesi açısından olumlu olmakla birlikte öğrencinin metinde geçen aynı cümleleri tekrarlamasına yol açmakta yeni cümle oluşumuna katkı azalmaktadır.

Ders kitaplarında bulunması gereken özellikler göz önünde bulundurulduğunda, yabancı dil öğrenimine ne şekilde etkin kılınabileceğine dair bu çalışmanın bir fikir vereceği, ders kitapları ve destekleyici-tamamlayıcı materyallerin dil kazanımı sürecinde oynadığı role, bir ders kitabının ve destekleyici-tamamlayıcı materyallerin hangi özellikleri taşıması gerektiğine dair, getirilen öneri ve açıklamaların “İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça” adlı serinin daha etkin kullanımında yararlı olacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan. (1995). **Her Yönuyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**, Ankara .
- AYDIN; Özgür. (1996). **Yabancı Dil Olarak Türkçe Dilbilgisi Öğretimi**. Ankara.
- AYDIN, Mehmet Zeki. (1998). **Din Öğretiminde Yöntemler ve Buldurma Yöntemi**. Ankara: Karakoç Yayınları.
- AYDIN, Mehmet Zeki ve diğerleri. (2002). **İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça I**. M.E.B. Devlet Kitapları, Cem Web-Ofset.
- AYDIN, Mehmet Zeki ve diğerleri. (2002). **İmam-Hatip Liseleri İçin Hazırlık Arapça II**. Ankara: M.E.B. Devlet Kitapları, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.
- BİLDİRİCİ, Yusuf Ziya. (1987). **Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye'de Arapça Öğretimi**. Ankara: Ankara Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- CANGİR, Mücella. (2002). **İmam-Hatip Liselerinde Arapça Öğreniminde Karşılaşılan Sorunlar**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- ÇAKMAK, Melek. (2001). *Yabancı Dil Öğretimi*. L, KÜÇÜKAHMET (Ed.), **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 1-7.

ÇAKMAK, Melek ve M. GEVREKÇİ. (2001). *Örnek Uygulama ve Genel Değerlendirme Ölçeği*. L, KÜÇÜKAHMET (Ed.), **Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 53-57.

DEMİRCAN, Ömer. (1990). **Yabancı Dil Öğretim Yöntemleri**. İstanbul.

DOĞAN, Candemir. (1989). **Yabancı Dil Olarak Arapça Öğretim Metot ve Teknikleri**. Ankara.

HABLAS, Muhammed Yusuf. (1994). **‘Ususu ‘İlmi’l-Luga**. Kahire.

el-HÛLÎ, Muhammed ‘Alî. (2000). **Arapça Öğretim Metotları**. (Çev. Cihaner Akçay), Ankara: Bizim Büro.

KARACA, Mahmut. (1992). **İmam-Hatip Liselerindeki Arapça Öğretimi ve Arapça Ders Kitaplarının Tahlili**. Bursa: Uludağ Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KARATAŞ, Yusuf. (2001). **Türkiye’de Arapça Öğretimi Açısından “al-‘Arabiyya li’l-Hayât” Ders Kitabının Değerlendirilmesi**. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

KELEBEK, Mustafa ve diğerleri. (2002). **İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 9**. Ankara: M.E.B. Devlet Kitapları, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.

KELEBEK, Mustafa, G. YAVUZ ve M. Z. AYDIN. (2002). **İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 10**. Ankara: M.E.B. Devlet Kitapları, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.

- KELEBEK, Mustafa, G. YAVUZ ve M. Z. AYDIN. (2002). **İmam-Hatip Liseleri İçin Arapça 11**. Ankara: M.E.B. Devlet Kitapları, 4. Akşam Sanat Okulu Matbaası.
- KILIÇ, Abdurrahman, S.SEVEN. (2002). **Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi**. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- MA'RUF, Nayif Mahmud. (1991). **Hasaisu'l-'Arabiyye ve Taraiku Tedrisiha**. Beyrut.
- en-NAKAH, Mahmûd Kâmil. (1982). *el-Kitâbu'l-Esâsî li-Ta'lîmi'l-Lugati'l-'Arabiyye li'n-Nâtigîne bi-gayrihâ, el-Arabiyye li'd-Dirâsâti'l-Lugaviyye, I, (2), 25-59.*
- TU'AYMA, Ruşdi Ahmed. (1982). *Mihvertun Mevdû'iyeye li-Taqvîmi Kutubi Ta'lîmi'l-Lugati'l-'Arabiyye li-ğayri'n-Nâtikîne bihâ, el-Arabiyye li'd-Dirâsâti'l-Lugaviyye, I, (2), 61-101.*
- UYGUN, Osman. (1994). **İmam-Hatip Liselerinde Arapça Öğretimi**. Bursa: Uludağ Üniversitesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- UZUNOĞLU, M. Vecih. (2003). *Türkiye'de Arap Dili Alanında Yapılan Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri, Nûsha, 8, 7-31.*
- ÜZÜM, Emin Cihan. (2002). **el-'Arabiyyetu li'n-Nâşi'în Adlı Serinin Türkiye'de Arapça Öğretimindeki Yeri**, Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- YÜKSEL Azmi, M. A. Kireççi, İ. Özay. (1994). **Orta Öğretimde Arapça Öğretiminin Yapı ve Sorunları**, Ankara: Gazi Üniversitesi (Yayınlanmamış Proje).

EK. 1:**ANKETLER****A. ÖĞRENCİ ANKETİ****ARAPÇA DERS KİTABINI
GENEL DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ**

Değerli Öğrenciler,

Bu anket Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Arap Dili Eğitimi Bilim Dalında Danışman Doç. Dr. Musa YILDIZ denetiminde, tarafımdan hazırlanacak olan “TÜRKİYE'DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ AÇISINDAN İMAM HATİP LİSELERİ İÇİN ARAPÇA ADLI DERS KİTABI SERİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ” başlıklı yüksek lisans tezinde değerlendirilmek üzere uygulanmaktadır.

“İmam Hatip Liseleri İçin Arapça” başlıklı ders kitapları, Doç. Dr. Mehmet Zeki AYDIN, Yard. Doç. Dr. Gökhan Sebati İŞKİN, Yard. Doç. Dr. Galip YAVUZ, Öğr. Gör. Mustafa KELEBEK tarafından hazırlanmış ve M.E.B. Devlet Kitapları 4.Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara 2002 baskıları olan İmam-Hatip Liseleri Arapça Hazırlık I, Arapça Hazırlık II, Arapça 9, Arapça 10 ve Arapça 11 adlı ders kitapları serisini kapsamaktadır.

Sonuç olarak, bilimsel bir araştırmada kullanılacak olan bu anketteki sorulara iyi niyetle doğru cevaplar vererek katkıda bulunmuş olacaksınız.

Kıymetli zamanınızı aldığım için özür diler, katkılarınız için teşekkür ederim.

İbrahim POLAT

FİZİKSEL ÖZELLİKLER,

1. Takip ettiğim ders kitabı görünüş (kapak, sayfa görüntüsü, cildi vb.) olarak çekici özellikleri,

Çok yeterli, Yeterli, Az yeterli, Yetersiz, Kapsamıyor,

İçerik

2. Kitap içinde yer alan metinlerin / diyalogların tamamı otantik (gerçek olaylar ve kişiler vb.) özellikleri,

Çok yeterli, Yeterli, Az yeterli, Yetersiz, Kapsamıyor,

3. Kitap içinde yer alan görsel örneklendirmeler, (resim, karikatür, harita, tablo, fotoğraf vb.)

Çok yeterli, Yeterli, Az yeterli, Yetersiz, Kapsamıyor,

4. Kitap içerisinde değişik çalışmalar, (şiir, şarkı, bilmece, bulmaca, fıkra, vb.)

Çok yeterli, Yeterli, Az yeterli, Yetersiz, Kapsamıyor,

5. Kitap içerisinde bilimsel raporlar ve makaleler,

Çok yeterli, Yeterli, Az yeterli, Yetersiz, Kapsamıyor,

6. Takip edilen ders kitabı ile Arapça öğrenmek,

A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

7. Arap dilinin kültürel öğeleri,

A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Dinleme Anlama

8. Dinleme anlama bölümlerinde “Boşluk-Tablo Doldurma” gibi alıştırmalar,

A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

9. Dinleme anlama bölümlerinde “Soru-Cevap”, “Doğru-Yanlış” gibi alıştırmalar,

A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

10. Dinleme anlama bölümlerinde “Çoktan Seçmeli” alıştırmalar,

A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Sözlü Anlatım

11. Sözlü anlatım bölümlerinde duygu ve düşüncelerin ifade edildiği tartışma tekniği,

A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

12. Sözlü anlatım bölümlerinde “Diyalog Hazırlama” çalışmaları,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

13. Sözlü anlatım bölümlerinde “Soru Sorma-Cevap Verme” alıştırmaları,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

14. Telaffuzu geliştirecek değişik çalışmalar,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Dilbilgisi

15. Dilbilgisi ve sözvarlığının okunan metin / diyaloglar içerisinde öğrenilmesi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

16. Dilin özelliğinden kaynaklanan ve hata yapmaya sebep olan dilbilgisi yapılarına verilen özel önem,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Okuma Anlama

17. Okuma anlama bölümlerinde “Soru-Cevap” alıştırmaları,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

18. Okuma anlama bölümlerinde “Boşluk Doldurma” alıştırmaları,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

19. Okuma anlama bölümlerinde “Doğru-Yanlış” alıştırmaları,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

20. Okuma anlama bölümlerinde “Çoktan Seçmeli” alıştırmalar,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Yazılı Anlatım

21. Yazılı anlatım bölümlerinde değişik konulara yönelik (kitap özeti, herhangi bir olayın anlatımı vb.) kompozisyon yazma çalışmaları,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

22. Yazılı anlatım bölümlerinde “Mektup-Kart-Dilekçe Yazma”, “Form Doldurma” gibi çalışmalar,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

23. Yazılı anlatım bölümlerinde “Dikte Çalışması” alıştırmaları,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Sözvarlığı

24. Kitapta öğrenilen yeni söz varlığının listesinin verilmesi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

25. Kitapta öğrenilen yeni söz varlığının “Eş ve Zıt” anlamlarının verilmesi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

26. Kitapta öğrenilen yeni söz varlığının hareketli olarak verilmesi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

27. Herhangi bir ünite de öğrenilen yeni söz varlığının sonraki ünitelerde tekrarlanması,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

28. Öğrenilen yeni sözvarlığı ve dilbilgisi öğelerinin değişik bağlamlarda kullanılması,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

B. ÖĞRETMEN ANKETİ**ARAPÇA DERS KİTABINI
GENEL DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ**

Değerli Öğretmenim,

Bu anket Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Arap Dili Eğitimi Bilim Dalında Danışman Doç. Dr. Musa YILDIZ denetiminde, tarafımdan hazırlanacak olan “TÜRKİYE'DE ARAPÇA ÖĞRETİMİ AÇISINDAN İMAM HATİP LİSELERİ İÇİN ARAPÇA ADLI DERS KİTABI SERİSİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ” başlıklı yüksek lisans tezinde değerlendirilmek üzere uygulanmaktadır.

“İmam Hatip Liseleri İçin Arapça” başlıklı ders kitapları, Doç. Dr. Mehmet Zeki AYDIN, Yard. Doç. Dr. Gökhan Sebati İŞKİN, Yard. Doç. Dr. Galip YAVUZ, Öğr. Gör. Mustafa KELEBEK tarafından hazırlanmış ve M.E.B. Devlet Kitapları 4.Akşam Sanat Okulu Matbaası, Ankara 2002 baskıları olan İmam-Hatip Liseleri Arapça Hazırlık I, Arapça Hazırlık II, Arapça 9, Arapça 10 ve Arapça 11 adlı ders kitapları serisini kapsamaktadır.

Sonuç olarak, bilimsel bir araştırmada kullanılacak olan bu anketteki sorulara iyi niyetle doğru cevaplar vererek katkıda bulunmuş olacaksınız.

Kıymetli zamanınızı aldığım için özür diler, katkılarınız için teşekkür ederim.

İbrahim POLAT

YAZAR HAKKINDA

1. Yazar ya da yazarlar hakkında bilgi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

2. Yazarın otobiyografisi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

BİÇİM VE TASARIM**Genel Görünüm**

3. Kapağın çekiciliği,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

4. Kitabın baskı, yazı ve ciltleme açısından temizliği,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

5. İçindekiler,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

6. Sözlük,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

7. Önsöz,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

8. Örnek çalışma sayfaları,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

9. Kaynakça,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Başlıklar

10. Kitaptaki başlıkların anlaşılabilirliği,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

11. Konulara uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

12. İlgili çekiciliği,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Resimler

13. Öğrencinin seviyesine uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

14. Öğrencinin içinde yaşadığı toplumun değerlerine ve düzeyine uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

15. Kitap ya da metin / diyalogun içine yerleştirilmesinin uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

16. Konuya uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

17. Kullanılan renklerin uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Tablolar, Grafikler ve Şemalar

18. Başlıkların uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

19. Yer olarak uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

20. Seviyeye uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

21. Öğrencilerin gelişim düzeylerine (zihinsel, sosyal, duyuşsal ve psikomotor) uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

22. Tablo, grafik ya da şemalar için açıklamalar,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

23. Tablo, grafik ya da şemaların açık ve anlaşılrlığı,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

24. Tablo, grafik ya da şemaların öğrencilerin düzeylerine uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Yazı Türü ve Puntolar

25. Metinlerde kullanılan yazı türünün uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

26. Yazılarda uygun puntoların kullanımı,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

27. Yazı türünün okumayı kolaylaştırıcı ve özendirici olması,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

İÇERİK

Dil ve Yazılı Anlatım

28. Dilin anlaşılma düzeyi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

29. Dilin sadeliği,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

30. Kullanılan terim ve kavramların anlaşılabilirliği,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

31. Öğrencilerin gelişim özelliklerine ve düzeylerine uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Metinler/Diyaloglar

32. Metinlerin/diyalogların diğer derslerle bütünleştirilmesi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

33. Metnin/diyaloğun çeşitli örneklerle zenginleştirilmesi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

34. Metnin/diyaloğun günlük yaşamla ilişkisi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

35. Her konunun başında gerekli açıklamaların yapılması,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

36. Her konunun sonunda özet verilmesi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

37. Metinlerde/diyaloglarda tablo, şema, grafiklerden ve resimlerden yararlanma,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

38. Metinlerin/diyalogların öğrenci düzeyine ve gelişimsel özelliklerine (zihinsel, sosyal, duyuşsal ve psikomotor) ve düzeylerine uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Örnekler

39. Verilen örneklerin sayısı,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

40. Verilen örneklerin niteliği,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

41. Verilen örneklerin öğrencilerin gelişim özellikleri (zihinsel, sosyal, duyuşsal ve psikomotor) ve düzeylerine uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

42. Verilen örneklerin içeriğe uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

43. Verilen örneklerin şema, tablo ya da resimlerle ilişkilendirilmesi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

44. Alıştırmalar için verilen örneklerin sayısı,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

45. Örneklerin çeşitli türlerde olması,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

46. Örneklerin anlaşılır ve açıklayıcı olması,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

Öğretim Yöntem ve Teknikleri

47. Konuların öğretimi ile ilgili yöntemler hakkında bilgi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

48. Konuların öğretimi ile ilgili teknikler hakkında bilgi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

49. Dört temel alanın (okuma–yazma–konuşma–dinleme) aşamalı olarak öğretimine ilişkin yöntem ve teknik bilgi

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

50. Öğrencileri kendi kendine çalışmaya yönlendirici etkinlikler,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

51. Öğrencileri düşünmeye, tartışmaya, üzerinde konuşmaya, problem çözmeye yönlendirici yöntem ve teknikler,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

52. Öğrencilerin grupla, bireysel ya da tüm sınıfla uygulayabilecekleri yöntem ve teknikler,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

53. Önerilen yöntem ve tekniklerin öğrenci düzeylerine uygunluğu,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

DEĞERLENDİRME

54. Kitaptaki alıştırmaların sayısının sayısı,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

55. Alıştırma ya da soruların çeşitlilik göstermesi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

56. Soruların bilgi, kavrama, anlama, analiz, sentez değerlendirme ve uygulama düzeylerinde çeşitlilik göstermesi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

57. Öğrencileri değerlendirmek için örnek gözlem formları,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

58. Alıştırma ya da soruların öğrencilerin düzeylerine ve gelişimsel özelliklerine uygunluk düzeyi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

59. Alıştırma ya da soruların öğrencileri araştırmaya, problem çözmeye özendirme düzeyi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

60. Testler ya da diğer soru türleri için nasıl uygulanacaklarına yönelik açıklayıcı bilgilerin düzeyi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

61. Testler için cevap anahtarının olması,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,

62. Farklı ölçme düzeylerine yer verilme düzeyi,

- A Çok yeterli, B Yeterli, C Az yeterli, D Yetersiz, E Kapsamıyor,